Müschwerk
10

Antonio Manciolino

Opera nova, dove li sono tutti li documenti et vantaggi che si ponno havere nel mestier de l´armi d´ogni forte novamente corretta et stampata

překlad šermířského spisu z roku 1531

Roman Vaverka

kompletní překlad 2024

Předmluva

Antonio Manciolino byl boloňským mistrem šermu a současníkem mnohem známějšího Achille Marozza. V roce 1531 vydal v Benátkách u Nicola d´Aristotile zvaného Zoppino nejstarší známou tištěnou italskou knihu o šermu. Nese titul **opera nova, dove li sono tutti li documenti et vantaggi che si ponno havere nel mestier de l´armi d´ogni forte novamente corretta et stampata** a v sedmi kapitolách pojednává o šermu samotným mečem, mečem v kombinaci s dýkou, pláštěm či několika druhy štítů a šerm dřevcovými zbraněmi. Název "Opera nova" znamená "nové dílo" a v Itálii objevuje se poměrně často. Autoři, jako zde Manciolino, se jím snažili vytvořit punc převratné novinky. Tato kniha je zajímavá také tím, že z ní vycházel ve svém objevném díle Achille Marozzo. Dochovalo se větší množství exemplářů této útlé knížky o rozměrech 14,8 × 10 cm čítající 127 stran textu a 9 obrázků: *R 3443* (Bibliothéque Nationale France, Paříž); *F I 779* (Universitätsbibliothek Salzburg); *Gymn.57*^{n}, Bayerische Staatsbibliothek, Mnichov; *BG0026* (Biblioteca civica A. Mai, Bergamo); *BS0026* (Biblioteca civica Queriniana, Brescia); *EX0001* (Biblioteca Apostolica vaticana, Vatikán); *MN0035** (Biblioteca comunale Teresiana, Mantova); *MO0089* (Biblioteca Estense Universitaria, Modena); *PD0158* (Biblioteca universi-taria, Padova); *RM0267* (Biblioteca nazionale centrale, Řím); *TO0263* (Biblioteca Reale, Turín); *VE0239* (Biblioteche della Fondazione Giorgio Cini onlus, Benátky); *VE0259* (Collezione privata Casagrande, San Doné di Piave).

Rok vydání 1531 ovšem není rokem vzniku díla, neboť v titulu stojí: "*novamente corretta et stampata*" (znovu opravená a vytištěná). To znamená, že jej Manciolino vydal již dříve. Kniha je dedikována Luisi de Cordola, vévodovi di Sessa, mluvčímu papeže Adriana VI. vládnoucího v letech 1522-23. Z toho lze vyvodit hypotézu, že v této době Manciolino dokončil a uveřejnil svou knihu.

OBSAH:

ÚVOD - věnování, úvod, základní principy a poučky
KNIHA PRVNÍ - střehy s mečem a puklířem, útoky a protiakce z jednotlivých střehů
KNIHA DRUHÁ - útoky s mečem a puklířem
KNIHA TŘETÍ - hra půlmeče s mečem a puklířem
KNIHA ČTVRTÁ - meč a široký puklíř nebo targa, dva meče, samotný meč
KNIHA PÁTÁ - meč a plášť, dva proti dvěma s meči a plášti, meč a dýka, meč a rotela
KNIHA ŠESTÁ - boj s partyzánou a rotelou, partyzánou, kančím kopím, runkou a píkou

zdroj: *Gymn.57*^{n}, Bayerische Staatsbibliothek, Mnichov

Návaznost na starší texty:
Přestože se kniha tváří jako „nové dílo“, nejedná se zcela o novátorské dílo, ale v některých pasážích toliko o lépe zpracovaný výklad starších tradičních textů. Zdá se, že stejně jako německá tradice, i tzv. „boloňská škola“ měla techniky nejprve zapsány pouze v podobě veršovaných textů srozumitelných jen zasvěceným žákům jako mnemo-technická pomůcka a teprve později se v dílech další generace mistrů po roce 1500 objevují výkladové texty v nám již srozumitelné formě umožňující rekonstrukci.
Tyto veršované texty se nacházejí například v knize *Viridario*, kterou v roce 1504 sepsal Gioanne Philotheo Achillino (vydáno 1513 v Bologni, dnes P.XIV.6, Biblioteca Casanatense, Řím). Nalezneme zde texty, které Maciolino probírá ve třetí knize. Pro příklad srovnání 2. střetu z půlmeče (nahoře Achillinovy verše, dole Maniciolinův text):

ii.stretta Item essendo a mezza spada anchora Menagli un calcio al pettenecchio en questa Passi il pie dritto dopo al stanco e allhora Dagli un fendente dritto su la testa.	2. střet Předmětem je stále půlmeč. V tomhle střetu ho kopni do podbřišku, pravou nohou jdi zpět na původní místo a pak mu dej *fendente* přímo na hlavu.
Et se non ti uenisse fatto di offenderlo al modo predetto, tu cosi stando a mezza spada gli darai con il destro piede nel uentre, & quel medesimo piede subito ritornando in dietro, gli darai in quel tempo di uno fendente in su la testa.	A pokud nechceš zaútočit výše uvedeným způsobem, jsi-li v půlmeči, kopni mu pravou nohou na břicho. Stejnou nohou se ihned vrať zpátky a současně mu zasaď *fendente* shora na hlavu.

Poznámky k transkripci:
Text je přepsán co možná nejvěrněji, včetně chyb a oprav. Kromě v italštině nezbytných stažených tvarů pomocí apostrofů se v textu tu a tam objevuje zkracování slov pomocí čárky nad určitým písmenem, které nahrazuje chybějící písmeno "n" nebo "m" [např.: *cô* (con), *pûta* (punta), *înâzi* (innanzi), *gâba* (gamba) nebo *uêtura* (ventura)], a podtržítko nahrazující "er" [*psona* (persona), *pche* (perche), *p* (per)].

Poznámky k překladu:
Většinu odborných termínů budu pro lepší porozumění manciolinihо textu překládat, pouze základní stavební kameny jeho stylu - tzn. názvy střehů a základních útoků - ponechám v původním italském znění. Přestože se pro překlad budou často nabízet moderní české šermířské termíny, budu se jim snažit vyhnout, abych zachoval původní ráz textu. Současná terminologie vycházející z prací pozdějších mistrů například užívá vydatně pojem "tempo" ve smyslu "takt", zatímco Manciolino užívá pojem "tempo" výhradně v původním italském významu "čas". Proto tedy nebudu překládat fráze typu "*in questo tempo*" jako "v tomto tempu", ale v souladu s originálem přímočaře jako "současně".

Přestože se budu snažit provést překlad co možná nejvěrněji, považuji za vhodné na některých místech rezignovat na doslovnost. Typickým příkladem bude "bod" (*punta*) objevující se často ve frázi "*spigner una punta*" (doslova "tlačit hrot"), což budu překládat obvyklým českým "bodnout", případně "provést bod". Drobná obtíž nastane také se slovem "*falso*", které může znamenat jak sek rubem, tak i samo rubové ostří. Obvykle jej budu nechávat nepřeložené jako název akce, pouze frázi "*il falso della spada*" uvedu jako "falešné ostří meče". Přestože italština důsledně rozlišuje ruku od zápěstí dolů (*mano*) a ruku jako končetinu (*braccio*) a stejně tak nohu od kotníku dolů (*piede*) a nohu jako končetinu (*gamba*), budu v překladu používat pouze dělení na ruku a paži, kdežto u nohy toho není pro správné pochopení textu zapotřebí. Je-li to důležité, rozlišuje Manciolino stehno (*coscia*) a holeň (*schinco*), případně též pěst (*pugno*). Déle se v textu vyskytuje mnoho různých sloves a frází pro pohyb nohama. Rozhodl jsem se omezit jejich doslovné překládání a vystačit s obvyklými a snadno srozumitelnými slovesy "vykročit", "překročit", "provést výpad", "ustoupit", "odskočit", "následovat", "hodit" a "stáhnout".

Pojmosloví:
Protože mistr Manciolino používá řadu odborných termínů italské školy, které je nesnadné a svým způsobem i nevhodné překládat, považuji za nezbytné uvést jejich stručný přehled a definice. S první skupinou základních útoků se budeme v textu setkávat běžně, zatímco druhá skupina představuje pojmy užívané zřídka, a proto budou v textu obvykle doplněny vysvětlivkou.

fendente - sek shora dolů
montante - sek zdola nahoru
mandritto - sek zprava šikmo dolů
riverso - sek zleva šikmo dolů
falso - sek rubem
tramazzone - sek hrotem
stoccata - bod
molinetto - sek máchem
mandritto traversale - příčný sek zprava jdoucí ve výši obličeje na levou stranu
falso traversale - příčný sek rubem jdoucí ve výši obličeje na druhou stranu
mezzo mandritto - poloviční sek zprava, meč se zastavuje před tělem
mezzo riverso - poloviční sek zleva, meč se zastavuje před tělem
gioco largo (široká hra) - šerm ve vzdálenosti, kdy lze zasáhnout soupeře pouze s krokem vpřed
gioco stretto (úzká, těsná či sevřená hra) - šerm ve vzdálenosti, která umožňuje zasáhnout soupeře bez pohybu nohou
stretta di mezza spada - střet půlmeče čili stav, kdy jsou čepele překříženy ve vazbě
ridoppio riverso - zdvojení šikmého seku zleva
punta riversa - bod zleva
punta trivellata - bod vedený zleva zespoda jakoby rubem
riverso spinto - tlačený sek zleva

Základní střehy:
Manciolino užívá ve své práci 10 (resp. 12) střehů, jejichž vyobrazení a popisy si vypůjčíme z knihy Achille Marozza *Opera Nova dell'Arte delle Armi* (1536), resp. z jejího vydání z roku 1568.

guardia alta

První střeh bude nazýván *alta* (vysoký), protože při střetnutí se musíme držet elegantně nahoře a svírat meč paží zvednutou, jak jen to je možné takovým způsobem, že meč míří vzad. Paže s puklířem musí být, jak jen to jde, důkladně natažena kupředu směrem k soupeři a pravá noha musí být natažena o čtyři prsty před levou s patou trochu nadzvednutou a oběma koleny napřímenými a nikoli ohnutými.
Tento střeh lze provádět dvěma rozdílnými způsoby - buď udělat pravou nohou velký krok vpřed, nebo stejný velký krok provést levou drže meč a puklíř výše uvedeným způsobem. Meč je vždy držen paží nataženou do vzduchu. Nohy jsou tak proto, aby poskytovaly pohodlí. Tento střeh se vždy nazývá vysoký (*guardia alta*), protože označení se týká polohy meče a nikoli nohou.

guardia di testa

Druhý je *guardia di testa* (hlavový střeh), který je prováděn se stejným a rovným natažením obou paží směrem k soupeři takovým způsobem, že když máš své pěsti nataženy, budou se nacházet mezi rameny ve stejné výši lišíce se pouze v tom, že ruka držící meč musí být trochu níž než ruka s puklířem. O nohách ovšem uvádím, že mohou být provedeny dvojím způsobem - buď s pravou, nebo s levou vpřed do velkém kroku - a stejně to bude z výše uvedeného důvodu ten samý střeh.

guardia di sopra il braccio

Čtvrtý se nazývá *guardia di sopra il braccio* (střeh nad paží), protože ruka držící meč leží křížem v polovině levé paže, přičemž hrot míří vzad. Proto je paže s puklířem je natažena důsledně proti soupeři.
Co se týče nohou, uvádím, že při prvním způsobu musí být pravá pouze tak daleko před levou, aby se jí nedotýkala. Mimoto lze stejný střeh provést uděláním velkého kroku pravou nohou trochu ji ohýbaje s nejvyšší elegancí. A takto stojíš v tomto střehu, třebaže se ruka s mečem nepohnula z místa, kde byla dříve, to je z prostředku paže, protože jinak by se z výše uvedeného důvodu změnilo jméno. Nicméně paže, jež byly dříve sevřené, by měly být poněkud natažené, takže pravé rameno míří proti tvému soupeři, aby mu dolů zasadilo sek, jestliže se ti to zná vhodné.

guardia di sotto il braccio

Pátý se nazývá *guardia di sotto il braccio* (střeh pod paží), protože ruka s mečem musí být pod paží s puklířem, tzn. drž meč pod podpažím tak, že hrot míří vzad, ale ruka s puklířem bude natažena dalece směrem k soupeři. O nohách uvádím, že pravá zde musí upravit výše uvedený způsob neboli vykročit trochu vpřed doleva nebo velkým krokem. Pokud však vykročíš velkým krokem, vyplatí se ti postavit se pravým ramenem směrem k soupeři způsobem popsaným u čtvrtého střehu.

guardia di faccia

Třetí se nazývá *guardia di faccia* (obličejový střeh), jenž se s předchozím shoduje ve dvou věcech a liší pouze v jediné. Shodují se tedy nejen v postavení nohou, které může být jak s pravou tak s levou nohou vpředu, tak i ve výšce paží. Rozdíl je však v tom, že dříve uvedený střeh má meč šikmo a tento drží hrot přímo na soupeřův obličej a ruka ozbrojená puklířem je nad rukou určenou meči.

porta di ferro stretta

Šestý střeh se nazývá *porta di ferro stretta* (sevřená železná brána), v němž musí být tělo postaveno šikmo tak, aby pravé rameno (jak je uvedeno výše) mířilo na soupeře, ale obě paže musí být nataženy k setkání se se soupeřem tak, že paže s mečem je natažena vpravo dolů k obraně pravého kolene. Pěst s mečem je blízko uvedeného kolene a je s ním vycentrovaná. Ruka s puklířem však musí být natažena - a sice přímo na soupeře, ani výš ani níž než v *guardia di testa*. Co se týče nohou, pravá musí stát ve velkém kroku s kolenem trochu ohnutým obdobně proti soupeři, přičemž je střehem chráněna, a levá na úhlopříčce s kolenem rovněž trochu ohnutým. Proto se to nazývá *porta di ferro stretta* (sevřená železná brána), jelikož je nejbezpečnější ze všech a mimořádně pevný jako železo. Narozdíl od široké (*larga*), které se budu věnovat hned po široké, se meč natahuje k soupeři zúženě, aby rovněž bránil koleno.

porta di ferro larga

Sedmý střeh se nazývá *porta di ferro larga* (široká železná brána) a vychází z předchozího, protože ani nohy ani tělo se oproti výše uvedenému nezměnily. Pouze ruka s mečem se přesunula od kolene, klesla hrotem směrem k zemi a přešla na vnitřní stranu pravého kolene. Proto je široká (*larga*), neboť odtažením od kolene odkrývá tělo víc než předchozí střeh.

cingiara porta di ferro

Osmý střeh se nazývá *cingiara porta di ferro* (kanec železná brána). Levá noha je v něm postavena šikmo, trochu ohnutá v koleni, ale pravá noha musí být natažená. A co se týče rukou: ruka s mečem musí být pěstí před levým kolenem, jak jsi učinil v *porta di ferro*, od níž je odvozena velká část jeho jména, ale levá bude natažena, aby s puklířem vpředu chránila hlavu, jak bylo uvedeno před malou chvílí. Proto se nazývá kanec (*cingiara*) podle stejnojmenného zvířete, které při útoku staví hlavu a kly šikmo výše uvedeným způsobem.

coda lunga alta

Devátým střehem je *coda lunga alta* (vysoký dlouhý ocas) s levou nohou vpředu a kolenem trochu ohnutým. Noha musí být přímo směrem k soupeři ve velkém kroku, pravá paže dobře napnuta k soupeři s mečem drženým šikmo tak, že hrot míří na soupeře a ruka s puklířem je rovněž natažena směrem na soupeřovu tvář. A nejen tento střeh, ale také následující, vycházejí ze střehu zvaného *coda lunga alta*, v němž jsou nohy postaveny výše uvedeným způsobem, ale paže s mečem je držena napřáhnuta vzad, což tomuto střehu dává jméno skrze metaforu uvedenou ve známém přísloví, že nikdo se nesmí navážet do velkých mistrů, protože mají dlouhý ocas, což znamená, že mohou zranit skrze množství svých žáků. Takto dává tento střeh stejné pojmenování devátému a desátému. Je velmi vhodný pro dosažení a zasažení vašeho společníka a proto má jméno *coda lunga alta*.

coda lunga stretta

Desátý střeh se nazývá *coda lunga stretta* (sevřený dlouhý ocas) s pravou nohou vpředu ve velkém kroku, nicméně způsobem, kdy koleno je trochu ohnuto mírně šikmo. Obě paže musí být, jak je uvedeno výše, s výjimkou toho, že ruka s mečem spočívá trochu níž.

coda lunga larga

Coda lunga larga (široký dlouhý ocas)

Manciolino tento střeh použije jen jednou. U Marozza jej nalezneme jako *coda lunga et larga*.

guardia di alicorno

Guardia di alicorno (střeh jednorožce), to je s pěstí vysoko a hrotem mířícím k zemi.

Také tento střeh používá Manciolino jen výjimečně. Marozzo jej zná jako *guardia di becca*.

Autorská práva: Budete-li potřebovat použít některou část mnou přeloženého textu pro vlastní publikační nevýdělečnou činnost, veďte prosím odkaz a informujte mne na e-mail: vaverka.fm@gmail.com. Děkuji.

Roman Vaverka

DI ANTONIO MANCIOLINO BOLOGNESE
opera noua, doue li sono tutti li documenti et vantaggi che si ponno havere nel mestier de l´armi d´ogni forte nouamente corretta et stampata.

ANTONIA MANCIOLINA Z BOLONĚ
nové dílo, v němž jsou všechny instrukce a přednosti, jež lze mít v šermířském řemesle nově opravené a vytištěné.

ALLO ILLVSTRISSIMO DON Luisi de Cordola Duca di Sessa Oratore del Serenissimo Imperatore ad Adriano Sesto. V.D.S.D.S.ac.F.

mOlti ingeniosi, & eccellenti auttori, degni di immortale laude Illustrissimo Duca si sono sforzati non solo con la uiua uoce : li presenti : ma etiam li posteri : & successori insegnare : & amaestrare. Tamen insino alli nostri tempi (quanto a sia noto) alcuno ha colli sua scritti dechiarato í che modo si debba defendere dali seuienti inimici : essendo da quelli assalito : se non il nostro autore : il quale ammaestra nella seguente operetta : euadere : & schifare la uiolente & intentata morte : come nostra Illustrissima Signoria, uedera in le presente operetta : a quella dedicata : come a Capitano esperassimo in l´arte Militare per le frequente ottenute uitorie. Et se l´opera esigua a tanto eccelso signore, risguardi quello a l´animo : & uolonta di chi la dedica : preparato ad ogni opera uerso quello : ilquale Iddio faccia perfetto : & conse:ui d´ogni aduersa fortuna. Valete.

VELEVÁŽENÉMU PÁNU Luisi de Cordola, vévodovi di Sessa, mluvčímu nejjasnějšího císaře[1] Adriana VI.

1 1v Mnoho nadaných a skvělých autorů hodných nesmrtelné chvály veleváženého vévody neusiluje jen o život současný, ale také budoucí, a učí a cvičí následovníky. Nicméně až do našich časů (pokud je mi známo) nevysvětloval nikdo ve svých spisech, až náš autor ve cvičeních následujícího dílka, jakým způsobem je nutné čelit krutým nepřátelům, jsou-li jimi napadeni, a kterak uniknout a ubránit se mocné a pozorné smrti, jak v přítomném dílku uvidí naše velevážená vláda, které je věnováno coby ve vojenském umění nezkušenějšímu kapitánovi pro časté dosažení vítězství. A jestliže se toto skrovné dílo týká úmyslně tak vznešeného pána, hodlám mu jej věnovat, připraven na každý pád proti tomu, kterého Bůh učinil dokonalým, a zadržet každou nepříznivou náhodu. Buďte zdrávi.

[1] Ve skutečnosti jde o papeže Adriana VI. (9. leden 1522 - 14. září 1523).

OPERA NOVA PER IMPARARE a Combattere, & Schermire d´ogni sorte

NOVÉ DÍLO PRO POUČENÍ o boji a šermu všemi druhy zbraní

Armi, Composta per Antonio Manciolino Bolognese.

sestavené Antoniem Manciolinem z Bolně.

VOLSI Dal piu de li uolgarissimi maestri, de l´arte, che de li colpi ragioniuole Schermitrice, nel piu alto, & solenne canto de la Scola apporre un longo spiegamento di Carta, oue gli loro capitoliesser serita dicono. Et nel uero, chi quali legge, troua esser capitoli, ma quali è uenditori del uino sopra le bota fanno, cosa piu mostruosa, chi humana. Et come puo te esser humana, se apertamente la ingerdiggia, & rapacitade del maestro si dimostra. Ma come humana cosa è giouare altrui, & far fede per se stesse alcuno non esser nato, cosi rapace, & ferrigno istinto e secondo il mio talento, porsi nella scola cose, che per il suo solamente, & non l´altrui profitto facciano, chenti sono questi loro capitoli, concio sia cosa che in quelli altro non si concenghi, che il poner a prezzo li maestreuoli giochi di questa arte, si come la uirtu de l´armi a tanta uiltade caduta fosse che si desseno a trouar di quelli che le sacre membra di lei per le scole a prezzo uender si uantasseno senza consideramento che l´ingegni duri con li acuti non possono parimente tirar questo gioco sopra il collo, & che l´arte non è meritrice di soporsi a prezzo. Et uolendo io tener piu utile sentiero, auisandomi che ne la scola dourebbe esser uoto di porger qualche ammaestramento, del Arte, essendomi piu grato con questa opera giouar a li scolari miei, che per metter gli giochi a prezzo esser a me stesso di grande giouamento. Imperò che a me besta heuer da li scolari trè cose, cioè Riuerentia, Fede, & premio. Riuerentia come maestro, & medesimamente fede, perche conuiene al discepolo credere secondo il detto del philosopho, el premio condeceuole sono li scolari al suo maestro tenuti, percio che senza quello (è sententia di Cicerone)

2
2r

Bývá zvykem nejsprostších mistrů umění, že o příslušných šermířských úderech vyvěšují do nejvyššího a nejslavnostnějšího rohu školy dlouhou listinu, na níž ve vší vážnosti stanovují smluvní podmínky. A vskutku, kdokoliv je čte, shledá, že to jsou smluvní podmínky, ale spíše takové, jaké prodejci vína umísťují na sudy. Věc spíše obludná, než lidská. A jak by mohla být lidská, když je tím otevřeně vyjevena mistrova nenasytnost a hrabivost? Ale jak lidské je prospívat jiným a věřit, že ostatní se nenarodili s tak dravým a silným puzením? Dle mého mínění by věci měly být zaváděny do školy pouze pro svou prospěšnost a ne pro prospěch někoho jiného. Mají stovky instrukcí, buďte však klidní, neboť neobsahují nic jiného, než zvyšování ceny mistrovské hry tohoto umění, jelikož ctnost zbraní klesla tak nízko, že touží najít někoho, komu by její posvátné části skrze školy za úplatu prodali bezmyšlenkovitě vychvalujíce, že mdlý a bystrý rozum nemohou nést tuto hru na krku stejně, a že umění není odměnou za zaplacenou částku. Hodlám se držet užitečnější stezky dbaje toho, že škola by měla být zaměřena na výuku umění, neboť má pro mne větší cenu být touto prací užitečný svým žákům, než se kalkulováním ceny starat o svůj velký prospěch, jelikož mi od žáků budou stačit tři věci: totiž úcta, důvěra a odměna. Úctu coby k mistrovi a podobně důvěru, protože se sluší, aby student důvěřoval podle filozofie, že žáci jsou odměnou svému mistrovi, protože bez nich (to je Cicerova myšlenka) by umění zašlo na úbytě. Jestliže se tedy považuji za uspokojeného třemi výše uvedenými věcmi, nač ztrácet čas pro nějaký další

che l´arti perirebbeno. Se adunque de le tre predette cose sodisfatto mi chiamo, a che perder tempo in altro mio profitto possendo giuar con questa mia opera.

zisk, když mohu být prospěšný tímto svým dílem?

INCOMINCIANO ALQVANTE Regole principali, ouero documenti sopra la ualorosa Arte del Schermire.

ZAČNĚME NĚKOLIKA hlavními pravidly neboli instrukcemi týkajícími se udatného umění šermu.

uOlendo alcuno giocare, deue sempre al piu ualoroso per opre & per fama ataccarsi. Perche come la gloria del uincitore dal ualore del uinto depende, cosi il perdimento non è biasmeuole se la fama del uincitore lo abbellisce.

3 3r Chce-li si někdo hrát, musí se vždy držet udatnějšího skutku a reputace, neboť sláva vítěze závisí na udatnosti poraženého a stejně tak porážka není hanbou, pokud ji zdobí reputace vítěze.

Il diletto di giocar cin uarÿ & diuersi giocatori fa l´huomo scaltro : occhiuto : & delle mani snello, perche della uarietate di tanti praticati ingegni prouiene la sagace & dotta madre esperienza delle cose.

4 3r Potěšení ze hry s různými a rozmanitými hráči činí člověka prohnaným, ostražitým a v ruce hbitým, protože z různorodosti takové praxe vyvstává důvtipná a učená matka zkušenost.

Mentre uno nel giocare ha dubitanza de l´altro : nõ si dette mai fermarsi in una sola guardia, ma di una subito cangiarsi in l´altra. Il perche non potra d´alcuno auiso del Nemico esser giunto.

5 3r Má-li někdo při hraní pochybnost, nikdy nesmí zůstat stát v jednom střehu, ale ihned přejít do dalšího, a to z toho důvodu, aby soupeře neupozornil na možnost provést vazbu.

Contra quelli giocatori che con grande impeto i loro colpi fanno, si che souente partoriscono timore : nel compagno, di due cose far l´una si puote, ouero la sciarlo andar a uoto & spigner di subito accortamente fingendo di schifare : ouero gettarsi innanzi a schifare prima che´l colpo habbi preso furia. Si potrebbe anchora ferirli la mano il perche scorderebbe tirar forte.

6 3r Proti těm hráčům, kteří dělají své údery velkou silou tak, že často zastraší svého partnera, lze dělat dvě věci: Buď ho nechat promáchnout lstivě předstíraje kryt a ihned bodnout, nebo se vrhnout krytem kupředu dřív než úder získá na síle. Lze mu též útočit na ruku, protože se mocně napřahuje.

Si come il ferire della mano non del nemico è riceuuto nel conto del giocare per colpo. Perche la mano è primiera nel scopriri, cosi nel combatter da douero questa è la piu singolare ferita, perche quello membro del nemico si deue offender, ilquale te piu de gli altri offende, & questo è la mano.

7 3r Útočení na ruku a nikoli na soupeře je doporučováno při popisu úderů při hře. Protože především ruka je odkrytá, musí být při boji zejména ona zasahována. Proto musí být na tuto část soupeře útočeno víc než jiné a to je ruka.

Il piu gentile delli colpi è il Mandritto, perche quello è il piu gentile & nobile : che con piu malageuolezza & pericolo si fa : ma a batter di mandritto è con piu pericolo che di rouerso : conciosiacosa : che fa andar l´huomo tutto scoperto in quel tempo : adunque il mandritto è piu gentile.

8 3v Nejušlechtilejší z úderů je *mandritto*, protože je nejušlechtilejší a nejvznešenější, neboť je prováděno obtížněji a nebezpečněji. Tít *mandritto* je nebezpečnější než *riverso*, poněvadž při jeho klesání je člověk zcela odkrytý. Proto je *mandritto* nejušlechtilejší.

Si deue sempre hauer l´occhio alla mano della spada del Nemico piu che al uolto, perche iui si uede tutto quello che egli uol fare.

9 3v Vždy je nutné sledovat soupeřovu ruku s mečem víc než jeho obličej, protože na ní lze vidět vše, co zamýšlí udělat.

Non è di picciol profitto ne di poca bellezza il gentile schifamento di uno colpo, anzi è di e quale o forse di maggiore leggiadria : che a fare il bel colpo : conciosiaco sa che mola saperanno tirar li belli colpi : ma pochi haueranno scienza di

10 3v Ušlechtilé krytí úderu nepostrádá užitek ani krásu, naopak je stejně dobré nebo možná i lepší než krásný úder, protože mnozí umí hodit krásný úder, ale málokdo se umí kryt tak, aby nebyl

schifarli : si che offesi non siano. Et che gli guardatori restino sodisfatti.

Cosa necessaria è conoscer li tempi : senza liquali è imperfetto il gioco : però è da auertire che come il colpo del Nemico ti ha trascorso la persona, che iui el torno è tempo di seguitarlo con la riposta : che parra piu conueniuole.

Alli giucatori : che ueggono corto : sono ancho da por in mano le armi corte. Perche la loro uertude nelle longhe non si stenderebbe.

A qualunque anchora nel giocare l´arma corta, o la spada corta è di maggior uertude. Perche a forza fa accostar li giocatori : onde si fanno otami schifatori : & di bon occhio.

Per ogni rispetto è ottima cosa l´ammaestrar amendue le mani in ogni giuco di ogni arme : & saper cosi con una : come con l´altra ferir & schifare.

Cosi se hanno le guardie alte : con le basse, che il principio delle guardie alte è il ferire & seguentemente il schifare naturalmente, & delle guardie basse di contrario è il principio il schifare : & il ferire poi perseguitamento. ma in queste basse solo il dar di ponta è ferir naturale.

Come le ferice senza li schermi non si fanno ragioneuolmente : cosi li schermi senza seguitamento di ferita fare non si debbono, riserbando nondimeno li tempi. imperò che se uno sempre si schifasse senza risponder al colpo darebbe al nemico della suo timiuenza manifesto segnale. saluo se con tale schermo non sospignesse il nemico in dietro che da gran euore procederebbe : & nel uero fa li schermi si debbono far andando innanzi & non in dietro : si per esser piu atto di giugner il nemico come per debiliare il colpo del nemico se contra te uenisse. perche ferendoti si di uicino non ti puote nuocer se non con quella parte della spada : che è dal mezzo in dietro uerso li elzi : ma molto maggior male sarebbe dal mezzo innanzi.

Il buono giocatore quando giochera con uno che lo fuga, ilche toglie alla sua uertude molto di gratia, perche t:e dendo fuggire colui, non puote far cosa perfecta : leue anchor egli finger di fuggire : il perche dara animo al primo fuggitore di uenir innanzi, & cosi riuestira il suo giuoco della smarrita leggiadria.

Li giucatori che senza misura & tempo fanno li colpi spessi, quantunque di quelli il nemico per sciagura giungano sono nòdimeno biasmeuoli et piu tosto della uêtura che dal´arte sono da esser detti figli, ma quelli si chiamano giucatori graui

zasažen. Avšak ti, kteří to umí, zůstávají spokojení.

11 3v Je nezbytné rozpoznávat správné časy, bez nichž je hra nedokonalá, neboť je známo, že když soupeřův úder minul tvé tělo a vrací se, je čas, abys ho následoval s odvetou, což je vhodnější než pouhé krytí.

12 3v Všichni hráči, kteří vypadají malí, mívají v rukou krátké zbraně, protože na dlouhé by jejich síla nedostačovala.

13 3v Při hraní je taktéž pro kohokoli cennější krátká zbraň nebo krátký meč, protože nutí hráče k tomu, aby se přiblížili, čímž si vypilují krytí a dobrý postřeh.

14 3v V každém ohledu je nejlepší cvičit obě ruce v každé hře s každou zbraní a také znát, jak útočit a krýt jednou i druhou.

15 4r Takto se mají vysoké střehy s nízkými: Základem vysokých střehů je útok a následně přirozené krytí a opačně základem nízkých střehů je krytí následované útokem, leč v nízkých je přirozeným útokem pouze bod.

16 4r Stejně jako není rozumné útočit bez krytí, tak by nemělo být prováděno krytí bez následujících útoků, nicméně s ohledem na čas. Proto pokud by se jeden stále kryl bez odpovídání na údery, dával by svému soupeři očividné znamení své bázlivosti, ledaže takovým krytím netlačí vzad soupeře, který by postupoval s velkou kuráží. Při správném krytí bys měl jít vpřed a ne vzad, což je vhodnější k tomu, abys dosáhl na soupeře a rovněž oslabil soupeřův úder, jestliže jde proti tobě, protože útokem zblízka ti nemůže ublížit tou částí meče, která je od středu dozadu směrem k jílci. Mnohem horší by to však bylo od středu vpřed.

17 4r Dobrý hráč, když hraje se soupeřem, který utíká, je připravován o velký kus své udatnosti, protože vida soupeře utíkat, nemůže dosáhnout dokonalosti. Musí též předstírat útěk, protože to soupeře, který utekl, povzbudí jít vpřed, a tak elegantně odčinit pochybení jeho hry.

18 4r Hráči, kteří dělají silné údery bez mensury a času, ačkoli jimi může být nešťastnou náhodou soupeř dohnán, jsou nicméně hodni pokárání a kvůli drzosti spíš dětmi štěstěny než umění. Ale ti, kteří se pokoušejí zasáhnout svého protivníka s časem

& appostati, che cercano con tempo & con gratia ferir il suo Auersario.

a grácií, jsou nazýváni opravdovými a uvědomělými hráči.

Se uno si troua presso al nemico, non deue mai tirar colpo finito, Perche la spada non si deue luntanar dalla presenza per sicurezza di cui le tiene & questo tirare colpo imperfetto è detto mezzo tempo.

19 4v Pokud se jeden nachází blízko u soupeře, nesmí nikdy hodit plný úder, protože pro bezpečnost toho, kdo ho drží, se meč nesmí příliš vzdálit. Toto házení neúplného úderu se nazývá *mezzo tempo*[2].

[2] doslova poloviční čas - v porovnání s plným úderem

Trouandosi duo giucatori di equale scienza de l´arte il perche l´uno non sappia dare al compagno con suo saluamento, & gli puote per mio consiglio in una di due guise porsi alla uentura con speranza di uittoria cioè hauer l´occhio di tirar in quel madesimo tempo che haura tolto il nemico, ouero puote dargli oue meglio gli uiene, & subito gittarsi adosso abbracciandolo, ilche fatto ciascuno riputera costui il uincitore.

20 4v Když se dva hráči sobě navzájem rovnají znalosti umění, ani jeden z nich nebude schopen zasadit ránu svému společníkovi, aniž by se vystavil nebezpečí. Dle mého mínění se lze v jednom ze dvou způsobů spolehnout na štěstí v naději na vítězství - tzn. číhat na provedení útoku současně se soupeřem. Nebo lze zaútočit, pokud se to jeví lepším, a ihned se na něho vrhnout a popadnout ho. Každý, komu se to povede, bude poctěn jako vítěz.

Se alcuno uolesse far tirar al nemico un colpo che gli paresse per giugnerlo in quel tempo, egli conuiene che tre o quattro fiate una dopo l´altra facci cotal colpo quasi in modo di inuito, & perche costume è di giocatori far la Bertuccia, sera astretto lo auersario far il somigliante : onde li farai tirare il colpo che disiaui.

21 4v Jestliže chce někdo přimět soupeře k hození úderu, aby ho vykryl a současně na něj dosáhl, náleží mu provést takový úder třikrát nebo čtyřikrát jeden po druhém téměř po způsobu výzvy, a protože je zvykem hráčů se opičit, protivník bude přinucen učinit podobný, čímž ho přiměješ hodit ten úder, který sis přál.

Se uoi ferir il nemico dalle soprane parti fara mistieri dalle parti di sotto cominciar la questione : & medesimamente uolendolo giugnier nelle sottane parti : da quelle di sopra farai la pugna, perche defendendosi quelli luochi cô battuti, è necessario che li altri scoperti restino.

22 4v Pokud útočíš na horní část soupeře, bude nezbytné začít se zabývat dolní částí. A chceš-li obdobně dosáhnout na dolní část jeho těla, veď boj shora, protože při obraně v těchto míst odrazy zůstanou ostatní místa nutně odkrytá.

Perche nessuno colpo puote esser tirato che ragioneuolmente in qualche guardia non rieschi, seguita che nel môtare & callare delle guardie si dimostri la uirtute de giucatori, unde grande campo che si parera alla uittoria chi assalira di nouo il nemico prima che adagi l´arme nella guardia, perche reggendosi trarotto il pensiero, piu ageuole fia il poterlo ferire.

23 4v Protože pravděpodobně neexistuje žádný střeh, v němž by šel provést úder bez rizika, vyplývá z toho, že se při zvedání[3] a padání ze střehů ukazuje kvalita hráčů. Na velkém poli se zdá, že zvítězí ten, kdo od začátku útočí na soupeře dřív, než zbraněmi zaujme střeh[4], protože udržováním v neklidu může být snáze udeřen.

[3] provádění nápřahu
[4] tzn. mezi jednotlivými nápřahy a doseky, protože zbraň při útoku přechází vždy z jednoho střehu do druhého

Sempre nel schermirsi da che parte uuoi, l´huomo deue tener le braccia ben distese, Perche solamente uerra a spigner in fuori li colpi den nemico et lontano dalla sua persona, ma lo fa piu forte & ispedito nel ferire.

24 5r Při obraně ze všech stran musí člověk držet paže vždy dobře napjaté nejen proto, že bude odrážet údery soupeře daleko od svého těla, ale také bude silněji a rychleji útočit.

L´adoperare l´arme graui, e´l dilettarse tirar longo & disteso, buona lena & ottima forza nodriscono, si che poscia uenendo alle mani a l´arme leggiera, l´huomo di uiene piu agile.

25 5r Používání těžkých zbraní a dlouhé a rozmáchlé házení dodává dobrou energii a optimální sílu, takže když pak člověk vezme do ruky lehkou zbraň, stane se hbitějším.

Nelle arte della spada da filo non è da partirse dalle guardie basse, perche sono piu sicure delle alte & la ragione è : che trouandoti in guardia alta potrai esser giunto di una ponta, o d´uno taglio per le gambe, che nelle basse non è questo pericolo.

26 5r V umění šermu mečem není dobré vzdalovat se z nízkých střehů, protože jsou bezpečnější než vysoké, a to z toho důvodu, že ve vysokém střehu můžeš být zasažen bodem nebo řezem do nohy. V nízkém toto nebezpečí není.

Quelli che hauranno diletto di schermir li dati colpi con il falso della spada riusceranno ualorosi giocatori, perche gli migliori & piu forti schermi non posseno esser di questi conciosia cosa che schermir & ferir quasi in un tempo cosi far si possi.

27 5r Ti, kteří budou odrážet zasazované údery falešným ostřím meče, se ukážou být udatnými hráči, protože nemůže být lepší a silnější odražení úderů než toto, neboť je schopno odrazit úder a zasáhnout téměř současně.

Ne combattendo, ne giocando alcuno si deue lasciar uencer di soperchiamento di colpi, ne di presuntione, perche a se torrebbe, & al nemico darebbe del tutto lo animo.

28 5r Nesmí být dovoleno, aby byl boj nebo hra vyhrána nadbytkem úderů, ani troufalosti, protože by se člověk připravil o odvahu a předal ji soupeři.

Il dilettarsi de la spada sola in tanto è piu de l´altre armi gioueuole, in guanto meno delle altre si compagna dal corpo humano ne sempre si ha rotella, ne sêpre Brocchero, ma la spada sola si puote hauer sempre.

29 5r Potěšení se samotným mečem je užitečnější než s jinými zbraněmi, ježto tyto doprovázejí lidské tělo méně často. Člověk při sobě nemá vždy ani rotelu, ani puklíř, leč samotný meč může mít vždy.

Combattendo con un Mancino il passeggiar di continuo contra la sua spada è ottimo schermo, & mantre egli tira di riuerso il tirar di mandritto per la mano della sua spada, ouer quando egli tira di mandritto : tirar di riuerso pur per la mano : o per li braccio della spada non dubbia uettoria ui promette.

30 5v Při boji s levákem je neustálé dělání kroků proti jeho meči optimálním způsobem šermu. A když hází *riverso*, hoď mu na ruku s mečem *mandritto*, nebo když hází *mandritto*, hoď mu na ruku nebo paži s mečem *riverso*. Nepochybuj, že vítězství je slibné.

Tutto che gentile & profitteuole cosa sia nel giucare perimente passegiar quando con l´uno & quando con l´altro piede secondo il tempo & il bisogno non di meno per quanto a me ne paia il passeggiar sempre a pie pari è di maggior utile, perche cosi si puote & crescer innanzi & ritornar in dietro sanza disagiamento della persona aggiunge ancho questa : che l´huomo cosi giuoca piu forte : che in altra guisa. & quando dico a pie pari : io intendo che gli piedi non siano lontani piu di qualche cosa oltre a mezzo braccio accompagnando sempre la mano con il piede & il piede con la mano.

31 5v Je naprosto ušlechtilé a výhodné dělat při hře kroky stejně jednou nebo druhou nohou podle času a potřeby. Navíc se domnívám, že krokování vždy srovnanýma nohama je užitečnější, protože takto lze vykročit vpřed i ustoupit vzad bez nepohodlí těla, pročež k tomu dodávám také, že tím muž hraje silněji než jiným způsobem. A když říkám "srovnanýma nohama", mám tím na mysli, že nohy nejsou od sebe vzdáleny víc než na přibližně polovinu délky paže doprovázeje vždy ruku nohou a nohu rukou.

Alcuno si puo chiamare perfetto in quest´ arte : come ne ancho in l´altre se non sa insegnar altrui. Perche dice il philosofo nelli Ethici : chel segno del scientiato è saper insegnare.

32 5v Nikdo se nemůže nazývat dokonalým v tomto umění, a není tomu jinak ani v jiných, jestliže neví, jak učit jiného, protože jak praví filozof v Ethice: "Znamením znalosti je umět učit".

Giucando con spada de due mani nel giuoco largo hauerai sempre l´occhio dal mezzo della spada innanzi uerso la punta, ma uenuti alla strette di mazza spada, haurai l´occhio a la mano manca, percio che il nemico nô puote far presa, se non con quella.

33 5v Při hře s dvouručním mečem[5] měj při široké hře[6] pohled upřen vždy na přední polovinu meče směrem k hrotu. Ale když dojde na přiblížení půlmeče[7], měj pohled upřen na levou ruku, jelikož soupeř nemůže provést chvat jinou než touto.

[5] Přestože se Manciolino v úvodu o dvouručním meči několikrát zmiňuje, v následujících kapitolách zařazen není. Je však možné, že v původním vydání mu byly věnovány kapitoly, které byly v opravené edici vypuštěny.

[6] Italští mistři rozlišovali *gioco largo* (širokou hru) - šerm čepelemi na větší vzdálenost a *gioco stretto* (úzkou hru) - šerm a zápas na těsnou vzdálenost. Asi nejlépe to vysvětluje Capoferro v *Gran simulacro dell'arte e dell'uso della scherma* (1610): "*Menzura může být široká nebo úzká: široká je, když mohu zasáhnout soupeře pouze s krokem, úzká je, když jej mohu zasáhnout bez pohybu nohou.*"

[7] Stav, kdy jsou čepele překříženy ve vazbě.

L´arte della mezza spada è in tanto necessaria a la cognitione di ciascuno che uuol esser buon giucatore : in quâto che se egli sapesse giucar solamente a largo : & che fosse ristretto, gli sarebbe forza con uiituperio & pericolo ristrarsi in dietro, & souente dar la uettoria in mano del suo nemico, o almeno manifestare alli guardatori l´ignoranza sua di tal arte.

34 5v Umění půlmeče[8] je naprosto nezbytné znát komukoli, kdo si přeje být dobrým hráčem. Natolik, že pokud by znal pouze širokou hru a došlo by na těsnou, byl by přinucen hanebně a nebezpečně prchat vzad a často by věnoval vítězství do rukou svého soupeře nebo přinejmenším odhalil publiku svou neznalost tohoto umění.

[8] viz. kniha třetí

Se uno si trouera esser alle mani con uno piu potente & forte di lui nô deue per alcun modo ridursi alle prese : perche in quelle il piu debole è astretto sotto giacere.

35 6r Pokud jeden zjistí, že soupeřovy údery jsou mocnější a silnější než jeho, nesmí žádným způsobem polevit v tlaku[9], neboť v tom případě je slabší přinucen podlehnout.

[9] dostat se pod tlak

Toccando la elletta delle armi al piu forte, deue egli armar il debolo grauemente. il perche nelle prese uettoriose fia, tutto che la ragione chieda chel meno forte habbi l´armi leggiere.

36 6r Je-li volba zbraní na silnějším, musí slabého ozbrojit těžce, a to proto, že v tlaku zvítězí, jelikož je logické, že méně silný by měl mít lehkou zbroj.

Combattendo uno di grande persona con un picciolo, & peruenendo la eletta delle armi al grande, deue per ogni modo armargli le sottane parti, & nô le soprane, per laqual cosa sera piu atto a percuoter le parti di sopra per la grandezza sua. Ma se al picciolo toccasse la elletta, conuiene chel facci armar le parti di sopra & lasciar disarmate le sottane.

37 6r Bojuje-li velký s malým a velký si volí zbroj, musí si každopádně ozbrojit dolní části těla a ne horní, neboť bude díky své výšce pravděpodobněji útočit na horní část těla. Ale má-li si zvolit malý, vyplatí se mu ozbrojit horní část těla a dolní ponechat beze zbroje.

Gli combattitori di equal uertude, forza et grandezza sanza differenza possono ellegger le armi.

38 6r Bojovníci stejné udatnosti, síly a velikosti si mohou vybírat zbroj bez rozdílu.

Quanto l´arme sono piu corte, tanto piu perigliose si dicono, perche quella che offende piu di uicino è di maggior periglio, conciosiacosa che cotali colpi per la subita loro giunta nô possono ageuolmente esser schermiti : Onde seguita la partesana piu della lancia : & il pugna le piu della spada recar periglio.

39 6r Když jsou zbraně kratší, říká se, že jsou nebezpečnější[10], protože ten, kdo útočí v bližší vzdálenosti, je ve větším ohrožení, neboť náhle přicházející údery nemohou být tak snadno kryty. Z toho plyne, že partyzána přináší větší nebezpečí než kopí a dýka větší než meč.

[10] tzn. jejich nositeli hrozí větší nebezpečí

Giucando duo insieme è piu lodeuole chi ferisse di risposta : che quello che ferisse di primo colpo : perche dimostra piu tosto incrudelirsi : che perder il uigore dopoi la receuuta percossa.

40 6r Kdo ze dvou hráčů zaútočí v odvetě, zaslouží větší pochvalu než ten, kdo zaútočí jako první, protože tím zbytečně brzo odhaluje vzteklost, jež ztratí sílu po obdržené ráně.

Non è lecito dopoi il receuuto colpo far piu di una risposta scorrendo innanzi con un uarro: ilperche con tutto l´ingegno si deue far buona : conciosiacosa che con quella si possi ricuperar l´honore.

41 6v Není vhodné dělat po přijaté ráně více než jednu odvetu spolu s překrokem vpřed, protože se vším důvtipem se musí nakládat dobře, neboť tím lze znovu získat čest.

Il colpo nella testa : per la eccellentia di tanto membro è riceuunto per tre : & il colpo nel piede si toglie p dui hauendo riguardo a la malageuolezza di farlo cosi basso.

42 6v Úder na hlavu se pro svou znamenitost počítá za tři a úder na nohu se s ohledem na obtížnost jeho provedení tak nízko bere za dva.

Valoroso giocatore è quello che radoppia li colpi.

43 6v Je udatným hráčem, kdo zdvojuje údery.

L´arme piu longhe sono d´antiporre a le piu corte, & percio la Lancia è piu tosto da sceglier che´l spiedo tenendola contra il spiedo non nel pedale per il periglio de la sua longhezza, ma nel mezzo con qualche uantaggio. Et medesimamente la partigiana piu tosto si deue torre che la spada de due mani.

44 6v Delší zbraně jsou v protikladu ke kratším a proto je dlouhé kopí[11] upřednostňováno před kančím kopím, jelikož je oproti kančímu kopí drženo nikoliv za konec kvůli nebezpečí plynoucího z jeho délky, ale výhodně uprostřed. A obdobně musí být partyzána upřednostňována před dvouručním mečem.

[11] Hovoří-li se v této knize o kopí, má se na mysli dlouhé kopí, jež obvykle označujeme termínem píka, což je slovo užívané pro tento druh zbraně až ve 2. polovině 16. století.

Timore si fa al nemico tirandoli colpi da mezzo in su, che da mezzo in giu, perche li occhi & conseguentemente il core de li non molto ualorosi si lasciano di abbagliagine uincere.

45 6v Soupeře vystrašíš házením úderů zprostřed nahoru spíše než zprostřed dolů, protože jeho oči a následkem toho i srdce pozbudou odvahu z pohledu na možnou porážku.

Si deue esser occhiunto che´l nemico non habbi pontino di uantaggio ne l´armi : o in altra cosa, percio che quello li potrebbe dar uittoria.

46 6v Musíš být ostražitý, aby soupeř neměl výhodu zbraně nebo jinou, jelikož by díky ní mohl zvítězit.

Non deue mai scoprire uno la sua fantasia de li colpi a l´altro : ma ben intender quella del auersario. Il perche contrastando di piano animo deue far buoni li altri disegni : ma conducendosi al gioco oue ua l´honore : iui è cosa lodeuole mostrar la sua fantasia al opposito.

47 6v Jeden nikdy nesmí odhalit jinému své záměry, ale dobře rozumět soupeřovým, protože ve sváru se musí s jasnou myslí vylepšovat plány toho druhého. Ale při hře, kde jde o čest, je chvályhodné vyjevit protivníkovi své záměry.

DEL MODO DI COMBATTERE ET SCHERMIRE DI TUTTE LE SORTE ARMI DIVISO IN SEI LIBRI.

O ZPŮSOBU BOJE A ŠERMU VŠEMI DRUHY ZBRANÍ ROZDĚLENÉM DO ŠESTI KNIH.

LIBRO PRIMO.

KNIHA PRVNÍ

PERCHE La ualorosa arte dell´ Armi recca di continouo seco per sicurezza sua le schifeuoli guardie, che dieci famose sono, & ha uenti diuersi nomi, utile ho giudicato il narrar di quelle nel primiero loco, che s´innanzi apresse fieno, spatioso, & age uole Campo, anzi maggior luce al rimanente dell´opra daranno. Quinci adunque con il diuino aiuto toremo il principio.

48 7r Protože udatné umění boje se zbraněmi s sebou neustále přináší kvůli bezpečnosti obranné střehy, z nichž je zde deset vynikajících majících dvacet odlišných jmen, pokládám za užitečné pohovořit nejprve o nich. Jako je rozlehlé a mírně svažité pole předpokladem úrody, tak budou vnášet více světla do zbytku díla. Proto se s boží pomocí pustíme do prvního.

Di Guardia Alta.

O *guardia alta*.

La Prima Guardia sera chiamata Alta, pche affrontar si douemo leggiadramête sopra la psona, et tener la srada impugnata cô il Braccio piu che puoi leuato, in guisa, che la spada uenga a star di dietro, et il braccio del Brocchero deue stêderli bn innanzi uerso il Nemico quâto piu si puo, et li piede diritto si deue adagiare circa quattro diti nan´zi del manco, con il calcagno un poco solleuato, & amendue le ginocchia staranno ritte et non arcate.

49 7v První střeh bude nazýván *alta* (vysoký), protože při střetnutí se musíme držet elegantně nahoře a svírat meč paží zvednutou, jak jen to je možné takovým způsobem, že meč míří vzad. Paže s puklířem musí být, jak jen to jde, důkladně natažena kupředu směrem k soupeři a pravá noha musí být natažena o čtyři prsty před levou s patou trochu nadzvednutou a oběma koleny napřímenými a nikoli ohnutými.

Si puote a due altre maniere far questa guardia, cioè, ouero con il piede destro facendo grande passo innanzi, ouero con il sinistro, pur con il medesimo grande passo tenendo percio la spada el Brocchero nel modo di sopra, & sempre che la spada si trouera impugnata dal braccio disteso nel aere: essendo gli piedi nella guisa, che uuoi agiati: sempre si chiamera guardia alta, per cio che la denominatione, non da gli piedi, ma dalla agiatione della spada si prende.

50 7v Tento střeh lze provádět dvěma rozdílnými způsoby - buď udělat pravou nohou velký krok vpřed nebo stejný velký krok provést levou drže meč a puklíř výše uvedeným způsobem. Meč je vždy držen paží nataženou do vzduchu. Nohy jsou tak proto, aby poskytovaly pohodlí. Tento střeh se vždy nazývá vysoký (*guardia alta*), protože označení se týká polohy meče a nikoli nohou.

Guardia di Testa

LA seconda è detta Guardia di Testa laquale si fa con eguale et pare stedimneto d´amendue le Braccia uerso il Nemico, in modo: che quando haurai distese le pugna, si truouino per mezzo alla altezza delle spalle, in questo solamente disconuenerâno, che la mano della spada deue stare alquanto piu bassa, che quella del Brocchero. Ma uenendo alli piedi, dico che, in due guise trouar si possono, ouero col destro, o col sinistro innanzi a grande passo, & nondimeno sera una medesima Guardia, per la ragione gia predetta.

***Guardia di testa*.**

51 7v Druhý je *guardia di testa* (hlavový střeh), který je prováděn se stejným a rovným natažením obou paží směrem k soupeři takovým způsobem, že když máš své pěsti nataženy, budou se nacházet mezi rameny ve stejné výši lišíce se pouze v tom, že ruka držící meč musí být trochu níž než ruka s puklířem. O nohách ovšem uvádím, že mohou být provedeny dvojím způsobem - buď s pravou nebo s levou vpřed do velkého kroku - a stejně to bude z výše uvedeného důvodu ten samý střeh.

Guardia di Faccia.

LA Terza si dice Guardia di Faccia, laquale conuiene in due cose con la predetta, & in una sola disonuiene, percio, che non solamente conuiene nella aduttatione de gli piedi possendo cosi il destro, come il sinestro antiporre, ma ancho nella altezza delle braccia. Ma in questo è sola la differêzza, che la predetta hauea la spada di trauerso, et questa la tiene diritta con la punta uerso la faccia del Nemico, & la mano armata del Brocchero sopra la mano appunto della spada.

***Guardia di faccia*.**

52 8r Třetí se nazývá *guardia di faccia* (obličejový střeh), jenž se s předchozím shoduje ve dvou věcech a liší pouze v jediné. Shodují se tedy nejen v postavení nohou, které může být jak s pravou tak s levou nohou vpředu, tak i ve výšce paží. Rozdíl je však v tom, že dříve uvedený střeh má meč šikmo a tento drží hrot přímo na soupeřův obličej a ruka ozbrojená puklířem je nad rukou určenou meči.

Della Guardia di sopra il Braccio.

LA Quarta è detta Guardia di sopra il Braccio, percio, che la mano della spada impugnata viene a guisa di crocè a giacer nel mezzo del Braccio sinistro tenendo la punta in dietro, & per conseguente il Braccio del Brocchero si destendera molto uerso il Nemico.

O *guardia di sopra il braccio*.

53 8r Čtvrtý se nazývá *guardia di sopra il braccio* (střeh nad paží), protože ruka držící meč leží křížem v polovině levé paže, přičemž hrot míří vzad. Proto je paže s puklířem natažena důsledně proti soupeři.

Quanto a gli piedi, dico che in questa prima maniera il destro deue tanto stare solamente innanzi al sinistro, che non lo tocchi. Si potrebbe etiam dio far questa medesima Guardia quando il piede destro facesse grande il passo incoruandosi alquanto con somma leggiadria. Et in questa Guardia cosi assettata quantunque la mano della spada non si mouesse dal loco era di sopra cioè da mezzo il Braccio perche altrimenti cangierebbe il nome per la ragione detta nella prima, nondimeno le Braccia uerrebbono alquanto ad allargarsi, che prima sirette erano. Si, che la spalla destra uenisse a guardare di rinipetto il tuo Nemico a guisa di menargli oue meglio ti paresse.

54 8r Co se týče nohou, uvádím, že při prvním způsobu musí být pravá pouze tak daleko před levou, aby se jí nedotýkala. Stejný střeh lze provést také, když uděláš velký krok pravou nohou trochu ji ohýbaje s nejvyšší elegancí. A takto stojíš v tomto střehu, třebaže se ruka s mečem nepohnula z místa, kde byla dříve, to je z prostředku paže, protože jinak by se z výše uvedeného důvodu změnilo jméno. Nicméně paže, jež byly dříve sevřené, by měly být poněkud natažené, takže pravé rameno míří proti tvému soupeři, aby mu dolů zasadilo sek, jestliže se ti to zná vhodné.

Della Guardia di Sotto´l Braccio.

LA Quinza è detta Guardia di sott´il Braccio, Perche la mano della spada star deue sott´il Braccio del Brocchero cioè sotto la Lasena

O *guardia di sotto il braccio*.

55 8v Pátý se nazývá *guardia di sotto il braccio* (střeh pod paží), protože ruka s mečem musí být pod paží s puklířem, tzn. drž meč pod podpažím tak,

tenendo la spada, si che la punta guardi di dietro, Ma il Braccio del Brocchero sia bene disteso innanzi uerso il Nemico, ma de gli piedi dico, ch´el destro nel modo detto qui di sopra deue adattarsi o poco innanzi al sinistro, ouero in grande passo. Ma se in grande passo lo tenirai, conuiene che la spalla dritta si adatti uerso il nemico nel modo appunto detto nella quarta.

že hrot míří vzad, ale ruka s puklířem bude natažena dalece směrem k soupeři. O nohách uvádím, že pravá zde musí upravit výše uvedený způsob neboli vykročit trochu vpřed doleva nebo velkým krokem. Pokud však vykročíš velkým krokem, vyplatí se ti postavit se pravým ramenem směrem k soupeři způsobem popsaným u čtvrtého střehu.

O guardia porta di ferro stretta.

LA sesta guardia si dire Porta di ferro stretta. Ne la quale la persona si deue acconciar per trauerso in modo che la spalla destra (come è detto sopra) guardiil nemico, ma tutte due le braccia deueno sporgersi ancho incontra il nemico, si che´l braccio della spada si distendi dritto in giu alla distessa del ginocchio destro, & talmente, che´l pugno della spada sia presso & per mezzo il ginocchio predetto. Ma quello del Brocchero deue stare disteso & dritto pur uerso il nemico, ne in su, ne in giu per guardia della testa. De gli piedi il destro agiar si deue a grande passo et con il ginocchio medesimamente dirimpetto al nemico cosi dalla guardia diffeso et alquanto incoruato, & il sinistro per trauerso, pur ancho con il suo alquanto coruo. Et questa è cosi detta porta di ferro stretta per esser la piu sicura dell´altre, & come il ferro fortissima, & che a differenza della larga (di cui subito qui sotto si trattera) stringe la spada uerso il nemico restringendosi parimente alla diffesa del ginocchio.

O *guardia porta di ferro stretta*.

56 8v Šestý střeh se nazývá *porta di ferro stretta* (sevřená železná brána), v němž musí být tělo postaveno šikmo tak, aby pravé rameno (jak je uvedeno výše) mířilo na soupeře, ale obě paže musí být nataženy k setkání se se soupeřem tak, že paže s mečem je natažena vpravo dolů k obraně pravého kolene. Pěst s mečem je blízko uvedeného kolene a je s ním vycentrovaná. Ruka s puklířem však musí být natažena, a sice přímo na soupeře, ani výš ani níž než v *guardia di testa*. Co se týče nohou, pravá musí stát ve velkém kroku s kolenem trochu ohnutým obdobně proti soupeři, přičemž je střehem chráněna, a levá na úhlopříčce s kolenem rovněž trochu ohnutým. Proto se nazývá *porta di ferro stretta* (sevřená železná brána), jelikož je nejbezpečnější ze všech a mimořádně pevný jako železo. Na rozdíl od široké (*larga*) (jíž se budu věnovat hned vzápětí) se meč natahuje k soupeři zúženě, aby rovněž bránil koleno.

Della guardia Porta di ferro larga.

LA settima quarda è nomata Porta di ferro larga, & questa è dalla antidetta originata, perche ne gli piedi, ne la persona si moueno dalla guisa di sopra. Solamente che la mano della spada si moue dal ginocchio et cala con la punta uerso terra andando nel dentro del ginocchio destro, & percio è detta larga, perche la spada allargandosi dal detto ginocchio fa maggior scoperta de la persona, che la precedente.

O *guardia porta di ferro larga*.

57 9r Sedmý střeh se nazývá *porta di ferro larga* (široká železná brána) a vychází z předchozího, protože ani nohy ani tělo se oproti výše uvedenému nezměnily. Pouze ruka s mečem se přesunula od kolene, klesla hrotem směrem k zemi a přešla na vnitřní stranu pravého kolene. Proto je široká (*larga*), neboť odtažením od kolene odkrývá tělo víc než předchozí střeh.

Della guardia Cingiara porta di ferro.

L´Ottaua guardia si chiama Cingiara porta di ferro, in cui il piede sinistro si acconccia per trauerso chinando un poco il ginocchio, ma la gamba destra deue stare distesa. Et delle mani quella della spada star deue cô il pugno dinâzi al sinistro ginocchio come faceui in q´lla di porta di

O *guardia cingiara porta di ferro*.

58 9r Osmý střeh se nazývá *cingiara porta di ferro* (kanec železná brána). Levá noha je v něm postavena šikmo trochu ohnutá v koleni, ale pravá noha musí být natažená. A co se týče rukou: ruka s mečem musí být pěstí před levým kolenem, jak jsi učinil v *porta di ferro*, od níž je odvozena

ferro dôde ancho recca grâ parte del suo nome, ma la sinistra stara distesa alla diffesa della testa con il Brocchero come è poco innanzi, & cingiara percio si dice da l´animale che ha tale il nome, che mentre uiene assalito con la testa & con le sanne si adatta per trauerso nella guisa predetta di ferire.

velká část jeho jména, ale levá bude natažena, aby s puklířem vpředu chránila hlavu, jak bylo uvedeno před malou chvílí. Proto se nazývá kanec (*cingiara*) podle stejnojmenného zvířete, které při útoku staví hlavu a kly šikmo výše uvedeným způsobem.

Della guardia di coda lunga alta.

LA nona guardia è detta Coda lunga alta con il piede manco innanzi chinato un poco nel ginocchio et il piede deue stare dritto uerso il´nemico a grâde passo, el braccio destro bê disteso uerso il nemico ma cô la spada per trauerso bene impugnata, si che la punta guardi bene il nemico, el braccio del Brocchero ben disteso pur uerso la faccia del nemico, & non solamente questa guardia, ma ancho la seguente ha origine da una guardia detta Coda lunga alta nelle quale essendo gli piedi al predetto modo aggiati, tiensi il braccio con la spada distesamente in dietro, ilqual nome gliè dato per traslattone, che come se dice nelli uolgari prouerbi che uno non si deue impacciare con grandi maestri perche hanno la coda lunga, cioè potere di offenderti per il copioso seguito, cosi cotal guardia da il medesimo nome a questa nona & alla decima per esser molto atta di giugner & offender il compagno tiene cosi fatto nome di Coda lunga alta.

O *guardia di coda lunga alta*.

59 9r Devátým střehem je *coda lunga alta* (vysoký dlouhý ocas) s levou nohou vpředu a kolenem trochu ohnutým. Noha musí být přímo směrem k soupeři ve velkém kroku, pravá paže dobře napnuta k soupeři s mečem drženým šikmo tak, že hrot míří na soupeře a ruka s puklířem je rovněž natažena směrem na soupeřovu tvář. A nejen tento střeh, ale také následující, vycházejí ze střehu zvaného *coda lunga alta*[1], v němž jsou nohy postaveny výše uvedeným způsobem, ale paže s mečem je držena napřáhnuta vzad, což tomuto střehu dává jméno skrze metaforu uvedenou ve známém přísloví, že nikdo se nesmí navážet do velkých mistrů, protože mají dlouhý ocas, což znamená, že mohou zranit skrze množství svých žáků. Takto dává tento střeh stejné pojmenování devátému a desátému. Je velmi vhodný pro dosažení a zasažení vašeho společníka a proto má jméno *coda lunga alta*.

[1] Marozzo jej uvádí jako *coda lunga et distesa*.

Della guardia di coda lunga stretta.

LA decima guardia si chiama coda lunga stretta con il piede destro innanzi a grande passo, in guisa non dimeno che´l ginocchio un poco si pieghi alquanto per trauerso, & le braccia amendue star deueno, come di sopra è detto, ecceto che´l braccio della spada si riponghi alquanto piu basso. Et le predette guardie all´opra nostra siano basteuoli.

O *guardia di coda lunga stretta*.

60 9v Desátý střeh se nazývá *coda lunga stretta* (sevřený dlouhý ocas) s pravou nohou vpředu ve velkém kroku mírně šikmo, nicméně způsobem, kdy koleno je trochu ohnuto. Obě paže musí být, jak je uvedeno výše, s výjimkou toho, že ruka s mečem spočívá trochu níž. Uvedené střehy budou dostačovat pro naši práci.

Capitolo secondo. Delli colpi.

EDa sapere, che tutta questa animosa arte in due uertuti è diuisa. La prima è, guardar si prima se, p cui è fatto il soprano capitolo delle guardie. La seconda è, sapere a tempo ferire li tuo nemico, si che tu parimente non possi da lui essere offeso, percio che ueruna gloria non riportaresti, quando ferito feristi, insieme uincitore & uinto facendoti. Non uolere adunque della uittoria tua far il nemico partecipe, ne te della uergogna sua.

Kapitola druhá. O secích.

61 9v Mělo by být známo, že celé toto duchaplné umění se dělí na dvě schopnosti. První je nejprve vlastní obrana. Proto je výše uvedena kapitola o střezích. Druhou je znalost, jak zaútočit na svého soupeře včas tak, aby ti nemohl ublížit stejnou měrou, poněvadž bys nezvítězil, pokud bys byl zasažen při vlastním zásahu dělaje ze sebe současně vítěze i poraženého. Není žádoucí dělat ze soupeře spoluúčastníka tvého vítězství, ani ze sebe spoluúčastníka jeho smůly.

Ma prima che ti insegniamo ferire, è necessario che gli nomi delli colpi non ti siano uascosti.

62 10r Ale než tě budeme učit útočit, je nezbytné před tebou netajit jména úderů[2], z nichž je pět zá-

Liquali cinque principali sono, & duo non. Il primo è il Mandritto. Il secondo Riuerso. Il terzo Fendente. Il quarto Stoccata; ouero Punta. Il quinto Falso. Et perche la spada ha duo tagli, delli quali, quello che guarda il nemico è detto filo dritto, & quello che sta uerso te si chiama Falso. Se adunque tirerai naturalmente uerso il nemico un colpo principio pigliando dall´orecchia sinistra & continouando uerso il ginocchio destro, ouer in che parte uuoi, pur che il colpo sia tirato nelle parti sinistre del nemico è chiamato Mandritto. Ma se tirerai quello per il contrario cioè nelle sue parti destre o basso o alto che uuoi, si dira Riuerso. Et se leuando la spada tra il mezzo del diuisamento degli duo predetti colpi cioè dritto per la testa in giu se dira Fendente. Ma ogni colpo che tu menasti da terra in su uerso in uolto del nemico, o uuoi dal destro, o dal sinistro lato, sera detto Falso. Et se spignerai di punta nel nemico è noto da tutti chiamarsi Stoccata, o con il piede destro, o col sinistro, o sopra, o sotto mano.

kladních a dva ne. První je *mandritto*, druhý *riverso*, třetí *fendente*, čtvrtý *stoccata* neboli bod a pátý *falso*. A protože meč má dvě ostří, to, které směřuje k soupeři, se nazývá pravé ostří, a to, které míří k tobě, se nazývá falešné. Hodíš-li pak přirozený sek na soupeře, začneš pohyb směrem na jeho levé ucho a pokračuješ na jeho pravé koleno nebo kteroukoli část chceš a vedeš sek na soupeřovu levou stranu, nazývá se to *mandritto*. Když to však budeš házet naopak, to je na jeho pravou stranu, nízko či vysoko, jak chceš, bude se to nazývat *riverso*. A klesáš-li mečem doprostřed mezi oba uvedené seky, to je přímo dolů na hlavu, bude se to nazývat *fendente*. Zato každý sek, který provedeš od země vzhůru na soupeřův obličej, ať chceš z pravé či levé strany, se bude nazývat *falso*. A chceš-li vrazit hrot do soupeře, je to všeobecně známo pod názvem *stoccata*, buď s pravou nohou vpředu nebo s levou, nad nebo pod rukou.

[2] Úderem je míněn každý útok čepelí, tzn. i bod.

Oltre a questi cinque sono duo, che principali non sono, perche solamente nel gioco di spada & di Brocchero auienono. Il primo è detto Tramazzone, ilquale si fa con il nodo della mano che ha la spada, quella di sotto in su snodando uerso le parti sinistre tue a guisa di Fendente, l´altro è detto Montante, perche si tira di sotto in su in modo d´uno Falso che monta per sino in Guardia alta.

63 10r Po těchto pěti jsou dva, které nepatří k hlavním, jelikož se objevují pouze při hře s mečem a puklířem. První se nazývá *tramazzone*[3] a je prováděn zápěstím ruky držící meč pohybující se zdola nahoru na tvé levé straně po způsobu *fendente*. Druhý se nazývá *montante*, poněvadž je házen zdola nahoru rubovým způsobem, který stoupá a končí v *guardia alta*.

[3] Útok hrotem provedený jako mách zápěstím, při němž jde meč podél šermířovy levé strany a je ukončen jako *fendente*, tj. přímý sek shora dolů. Fabris a další jej uvádějí jako *stramazzone* podle slovesa *stramazzare* (poslat k zemi).

Capitolo terzo dell´offese che alla guardia alta partengono.

HAuendo gia trattato delle guardie & delli nome di colpi, & come si fanno, hora cominciaremo insegnar a ferire & seguentemente le ferite riparare. Et perche sempre gli ottimi giocatori si adaggiano nelle sue guardie per loro sicurezza, Ti ammaestreremo come del sconciare et ferire il nemico riposto in qualunque delle dieci dette guardie, et poi com´egli si deue diffendere, & prima porremo l´offese´che in guardia alta far si possono.

Kapitola třetí o útocích vycházejících z *guardia alta*.

64 10v Majíce již probrány střehy, jména seků a jak se provádějí, začneme se nyní učit útočit a následně se útokům bránit. A protože vzorný šermíř se pro svou bezpečnost staví vždy do střehů, poučíme tě o zasahování a útočení proti soupeři stojícímu v kterémkoliv z deseti uvedených střehů a poté, jak se musíš krýt. Nejprve si představíme útoky, které mohou být prováděny v *guardia alta*.

Percio che ponendo per caso che tu & il nemico siate in guardia alta, & che tu sii l´offendente tu puoi tirare di mandritto per la sua mano della

65 10v V případě, že jste, ty i tvůj soupeř, v *guardia alta* a ty útočíš, můžeš na jeho ruku s mečem hodit *mandritto*, jež půjde nad paží, a pak ještě na tuto

spada, che uadi sopra braccio, & tornare di riuerso pur per quella mano. Indi salir di montante in su ilquale in guardia Alta ritorni, che se questi tre colpi farai, il nemico non potra tirare per alcuno uerso, che offender ti possi, perche sempre uerrebbe a scontrarsi la sua mano nella tua spada. Ma se non ti piacesser tirargli gli predetti tre colpi, tu puoi uolgerli uno riurso per coscia. Et se´l nemico tirasse per Testa, giugnergli la mano della Spada d´un falso trauersato sopra braccio. Ouero puoi far uista di salir d´un montante, & in quel tempo passa di gran passo col piede mâco innanzi, & andare con la spada in guardia di Testa, iui aspettando il nemico colpo in su la spada tua. Ilche fatto, di subito poi scorrer potrai con il piede destro uerso le sue sinistre parti in quel tempo dadnogli di uno mandritto in su la testa, si che´l piede manco seguita il destro per di dietro, & andando con la spada in guardia di testa per tuo riparo. Altrimenti anchora potresti far sembianti di discendere con uno riuerso per coscia & hauer ben l´occhio alla mano nemica, & quando egli tirasse alla uolta della tua testa, tu prestamente tirar gli douresti di uno Mandritto sotto braccio per la mano della spada facendo che´l brocchero fosse bono conseruatore della testa tua, & fuggendo di riuerso con il piede destro in dietro per tua sicurezza. Potresti etiamdio tagliare uno tramazzone calante in porta di ferro scoperto tutto, accioche l´hauesse cagione di trarti qualche colpo, Tu subito andando con la spada in guardia di testa & crescendo al quatro con il piede destro innanzi, da quello ti defenderai tirando successiuamente uno mandritto, o per faccia, oper gamba sebifando parimente la testa con il brocchero, & poi fuggirai di riuerso con il piede destro in dietro per tuo schermo. Potrai anchora con il sinistro piede trapassando tirare di uno tramazzone uerso le sue destr parti, & poi dargli a uedere di ferirlo d´un riuerso, ma per tutto cio gli tirerai di mandritto. Ouero facendo uista di ferirlo d´uno tramazzone lo ferirai d´uno mandritto. Et se cio non ti piacesse, tu puoi tirare una punta di sopra mano seguitandola di uno tramazzone o duo.

Ouero ferirlo di uno fendente da uno tramazzone accompagnato. Et cosi sono finiti li molti modi, per uno de liquali puoi offendere quello che stara di rimpetto a te ne la predetta guardia, ma se tu fusti l´offeso qui si sottono teranno gli contrarij o risposte de le predette offese sotto breuitate.

ruku vrátit *riverso*. Poté vystoupej s *montante* zpátky do *guardia alta*. Budeš-li provádět tyto tři útoky, tvůj soupeř na tebe nebude schopen provést žádný útok, jenž by ti ublížil, ponevadž jeho ruka by vždy narazila na tvůj meč. Pokud ovšem nechceš provádět tyto tři útoky, můžeš mu obrátit *riverso* na stehno. A pokud ti soupeř seká na hlavu, řízni ho příčným nadpažním *falsem*[4] přes jeho ruku s mečem. Nebo můžeš naznačit stoupající *montante* a současně vykročit levou nohou vpřed do velkého kroku a jít svým mečem do *guardia di testa*, kde vyčkáš, až soupeř udeří do tvého meče. Když se tak stane, ihned poté budeš moci vyběhnout pravou nohou na jeho levou stranu a současně mu zasadit *mandritto* na hlavu tak, že tvá levá noha bude následovat za pravou. A pro svou obranu jdi mečem do *guardia di testa*. Případně také můžeš předstírat *riverso* klesající na stehno dávaje dobrý pozor na soupeřovu ruku. A když ti háže na tvář, měl bys mu urychleně hodit podpažní *mandritto* na jeho ruku s mečem, dobře si puklířem chránit hlavu a pro svou bezpečnost ustoupit pravou nohou vzad. Také můžeš tít *tramazzone* klesající do *porta di ferro*, čímž se zcela odkryješ tak, aby na tebe mohl zaútočit. Ihned jdi mečem do *guardia di testa*, pravou nohou postup vpřed, vykryj ho a následně mu hoď *mandritto* na tvář nebo na stehno. Hlavu si chraň dostatečně puklířem a pro svou obranu ustup pravou nohou vzad. Opět budeš moci vykročit levou nohou, hodit *tramazzone* na jeho pravou stranu a pak ho můžeš přimět uvěřit, že útočíš *riversem*, ale naopak naň hoď *mandritto*. Případně naznač útok s *tramazzone* a zaútoč *mandrittem*. A pokud se ti to nelíbí, můžeš hodit bod nad rukou následovaný jedním nebo dvěma *tramazzone*.

[4] sek rubem jdoucí ve výši obličeje napříč přes soupeřovu ruku

66
11r

Nebo naň zaútoč s *fendente* doprovázeném *tramazzone*. A tím končí různé způsoby, jimiž můžeš útočit na toho, kdo proti tobě bude ve výše uvedeném střehu. Bude-li však útočeno na tebe, jsou dále v textu stručně uvedeny protiakce nebo odvety na uvedené útoky.

Cap. quarto. Delli contrari che far si ponno per quello, ch´offeso fosse in Guardia Alta.

Faccia in nemico qual colpo gli piace per offenderte, che sei in guardia alta. Tu dei tre, o quattro sia te percoter l´orlo del Brocchero in su & in giu, cioè con il fendente & con il falso della spada, ilche facendo ti uenirai a render sicurissimo da qualunque offensino colpo.

Tu puoi anchora contra ciascuno ferire, trahendo il pie de destro a grande passo dietro al sinistro cacciar una punta in atto di montante, che uadi in guardia di faccia.

Kap. čtvrtá. O protiakcích, jež mohou být prováděny na toho, kdo útočí v *guardia alta*.

67 11v Když jsi v *guardia alta*, soupeř na tebe útočí některým z úderů, který mu přijde vhodný. Při třetím nebo čtvrtém udeř okraj puklíře nahoru a dolů, tj. s *fendente* a falešným ostřím meče. Když to provádíš, budeš v bezpečí před všemi jeho útoky.

68 11v Také můžeš čelit každému útoku, když stáhneš pravou nohu za svou levou do velkého kroku a bodneš po způsobu *montante* jdoucího do *guardia di faccia*.

Cap. quinto. Delle offese che far si ponno contra uno che fosse in guardia di Testa.

IN questa guardia di testa trouandoui pur amenduo, uolendo tu offender il nemico, tu poi tirare d´uno mandritto per faccia, o per fianchi, o uogli per gamba.

Ouero spignere una punta per faccia & tirare uno tramazzone. Ouero far sembiante di ferire d´un mandritto, ma tirare d´uno riuerso. O se piu ti piacesse fare duo mandritti. Altrimenti anchora, cioè far sembiante di tirare d´uno tramazzone, & nondimeno ferirlo d´uno mandritto.

Kap. pátá. O útocích, které lze provádět proti tomu, kdo je v *guardia di testa*.

69 11v Nacházíte-li se oba v *guardia di testa* a ty chceš zaútočit na soupeře, můžeš mu hodit *mandritto* na tvář nebo na bok nebo, pokud chceš, na nohu.

70 11v Nebo mu bodni na tvář a hoď *tramazzone*. Nebo předstírej útok *mandrittem*, ale hoď *riverso*. Nebo, pokud tomu dáváš přednost, proveď dvě *mandritti*. Případně také předstírej hození *tramazzone*, nicméně ho zasáhni *mandrittem*.

Capitolo sesto. Delli contrari che far si debbono contra uno offendente l´altro in guardia di testa.

GLi contrari, che tu puoi fare alle predette offese sono questi, cioè mandritto per fianco, al mandritto per gamba, al mandritto per faccia. Tu puoi ritirare il piede destro a grande passo dietro al manco, & in questo tempo scanserai il mandritto come gli si sia.

Et trouandoti in coda lunga alta successiuamente spignerai una punta per faccia, & in questo spignere scorgerai il piede destro innanzi a grande passo dandogli in questo tempo d´uno mandritto per faccia. Ma se´l nemico uolgesse una punta con uno tramazzone tu riparerai cotale punta con la spada. Et quando egli uolgesse gli tramazzoni, tu porrai la mano della spada sotto il brocchero drizzando la punta della tua spada uerso la menica mano. Se però egli tirasse di mandritto, anderai con la spada in guardia di faccia. Et mentre ch´egli uolgesse uno riuerso o alto o basso, tu con la spada lo schiferai, uolgendogli subito uno mandritto di quella giusa che migliore ti parra. Ma alli duo mandritti tu potrai ostare tagliando di uno mezzo mandritto per la mano della spada dentro de l´orlo del tuo

Kapitola šestá. O protiakcích, které lze provádět proti tomu, kdo v *guardia di testa* útočí na jiného.

71 11v Protiakce, které můžeš provádět proti uvedeným útokům, jsou tyto: Při *mandritto* na bok, *mandritto* na nohu a *mandritto* na tvář můžeš ustoupit pravou nohou velkým krokem za levou a současně se vyhneš *mandrittu*, jakkoli bude provedeno.

72 12r Nacházíš-li se v *coda lunga alta*, následně mu bodni na tvář a při tom posuň pravou nohu vpřed do velkého kroku dávaje mu současně *mandritto* na tvář. Ale pokud soupeř otáčí bod s *tramazzone*, braň se tomuto bodu mečem. A když otáčí *tramazzoni*[5], vraž ruku s mečem pod puklíř a namiř hrotem svého meče na soupeřovu ruku. Leč pokud hází *mandritto*, jdi mečem do *guardia di faccia*. A když obrací *riverso*, ať horní či dolní, kryj se mečem a ihned na něj obrať *mandritto* tak, jak se ti zdá nejlépe. Avšak dvěma *mandritti* můžeš čelit hozením polo-vičního *mandritta*[6] za okrajem svého puklíře na soupeřovu ruku s mečem a následně svým mečem zaujmout *porta di ferro stretta*. A když hází druhé *mandritto*, kryj se *falsem* házeje mu *mandritto* dolů na tvář a současně vyběhni pravou nohou

brocchero adattando seguentemente la tua spada in porta di ferro stretta, & come tirera l´altro mandritto, lo schiferai con un falso, tirando in giu un mandritto per la faccia, & scorrendo in quello medesimo tempo con il piede destro innanzi per hauer meglio il modo di ferirlo. Ma sel facesse sembiante di tirare uno Tramazzone per dare d´uno mandritto, tu a quello sembiante osterai con il uolgere d´uno mandritto, riponendo la spada in porta di ferro stretta, & quando´l Nemico tirera il mandritto per darti, tu quello con falso subito urterai, dandogli d´un riuerso per coscia.

vpřed, abys ho mohl lépe zasáhnout. Ale pokud předstírá hození *tramazzone*, aby ti zasadil *mandritto*, braň se tomuto záludu otočením *mandritta* a stáhni se mečem do *porta di ferro stretta*. A když soupeř hodí *mandritto*, aby tě zasáhl, okamžitě jej odraz *falsem* a zasaď mu *riverso* přes stehno.

[5] j.č *tramazzone*, mn.č. *tramazzoni*

[6] poloviční *mandritto* je kratší a rychlejší verze postrádající protažení

Cap. settimo, dell´offese che puoi fare contra uno agiato in guardia di faccia.

ESsendo amenduo in guardia, & uolendo tu il nemico offendere, tu puoi spignere una punta nella sua faccia. Ouero prouocarlo con un forte mandritto, o con un tramazzone, & se piu ti piacesse con il falso della tua spada urterai in quello del nemico tirando per faccia. Ouero facendo uista tirare di riuerso di sotto in su, potrai dargli d´uno mandritto.

Kap. sedmá, o útocích, které lze provádět jsa v *guardia di faccia*.

73 12v Jste-li oba ve střehu a ty chceš zaútočit na soupeře, můžeš ho bodnout do tváře. Nebo ho provokuj silným *mandrittem* nebo *tramazzone* a, pokud se ti víc líbí, falešným ostřím svého meče odraz soupeřovův meč a zasáhni ho do tváře. Nebo mu naznač *riverso* zdola nahoru a můžeš mu zasadit *mandritto*.

Cap. ottauo, degli contrari in riposta alle predette offesa in guardia di faccia.

SErai aueduto, che mentre il nemico spignera alcuna punta, tu passerai con il piede manco uerso le sue parti destre, & in questo passare farai una mezza uolta con il pugno della spada, in tal giusa chel nemico restera di fuori, & allhora successiuamente gli ferirai la faccia. Ma se egli tirasse uno mandritto, nel leuar chel fara del pugno de la spada, tu subito a quello offerirai la punta di la tua per lo cui timore egli si restera di calarlo.

Se pero tirasse uno tramazzone ti riparerai con uno falso, cioè uolgerai ben quello uerso le sue sinistre parti, per il che non solamente uenira schifato il tramazzone, ma ancho gli darai del filo nella faccia, & se egli urtasse la tua spada per darti ne la faccia, tu prestamête farai una mezza uolta con pugno della spada, & cosi restarai sicuro.

Ma sel facesse sembiante di fare uno riuerso di sotto in su, per darti d´uno mandritto, tu in cotal uista chiuderai insieme la mano de la spada con quella del brocchero, & come egli fara il mandritto, tu trahendo il piede destro a grande passo dietro al manco, spignerai il dritto filo ne la suo mano de la spada.

Kap. osmá, o protiakcích v odvetě na uvedené útoky v *guardia di faccia*.

74 12v Buď pozorný, abys, když soupeř bodá, vykročil levou nohou na jeho pravou stranu a při tom proveď polootočení pěsti s mečem tak, aby soupeř zůstal vně, a následně ho zasáhni do tváře. Pokud ti však při zvedání, jež provádí pěst s mečem, hází *mandritto*, okamžitě na ni namiř svůj hrot, aby se ji bál spustit dolů.

75 12v Jestliže ale hází *tramazzone*, braň se *falsem*, čili ho dobře otoč na jeho levou stranu tak, abys tím nejen kryl *tramazzone*, ale také mu vrazil ostří do tváře. A pokud vrazí do tvého meče, aby tě praštil do tváře, okamžitě proveď polootočení pěsti s mečem a takto zůstaneš v bezpečí.

76 12v Pakliže však naznačuje *riverso* zdola nahoru, aby ti zasadil *mandritto*, spoj ruku s mečem a ruku s puklířem, a když provádí *mandritto*, táhni pravou nohou do velkého kroku za levou a tlač pravé ostří do jeho ruky s mečem.

Cap. nono, delle offese che far puoi contra uno in guardia sopra braccio.

TV puoi tirare d´uno riuerso, ouer far uista di tirare duo riuersi, nondimeno offenderlo d´un mandritto, & tali offendimenti si inteniono essere fatti trouandosi amenduo in quella medesima guardia, & cio sia detto una fiata per tutte.

Seguitando adunque tu puoi anchora tirare uno riuerso dentro de l´orlo del Brocchero, ouero finger di dargli di riuerso & ferirlo di Mandritto, ouero passar con il piede sinistro uerso le sue perti diritte, & fingendo di dargli d´uno riuerso, passare con il piede destro uerso le sue parti sinistre & dargli d´uno fendente in su la testa, si che la gamba sinistra seguia la destra per di dietro.

Tu puoi anchora far sembiante di spignere sopra braccio una punta riuersa, nondimeno tirare d´unou tramazzone, ouero puoi far insieme uno riuerso, uno fendente, & un tramazzone. Ouero puoi scorrere con il piede mancu innanzi & spigner una punta sopra il Brocchero, & poi passare con il piede dritto, & quiui potrai tirare uno mandritto o tramazzone che uuoi. Potresti etiandio scorgere il piede dritto uerso le sue parti destre tirâdo d´uno riuerso spinto, o snodandogli d´uno mandritto.

Kap. devátá, o útocích, které lze provádět v *guardia sopra braccio*.

77 13r Můžeš hodit *riverso* nebo naznačit dvě *riversi*, avšak zaútočíš *mandrittem*. Tyto útoky se provádějí, nacházíte-li se oba ve stejném střehu, a toto budiž uvedeno pro všechny.

78 13r Následně můžeš také hodit *riverso* za okraj puklíře nebo mu naznač *riverso* a zasáhni ho *mandrittem* nebo vykroč levou nohou na jeho pravou stranu, naznač mu *riverso*, vykroč pravou nohou na svou levou stranu a zasaď mu *fendente* na hlavu tak, že levá noha následuje za pravou.

79 13r Také můžeš naznačit bodnutí *punta riversa*[7] nad paží, avšak hodit *tramazzone*, nebo můžeš provést dohromady *riverso*, *fendente* a *tramazzone*. Nebo můžeš vyběhnout levou nohou vpřed, bodnout nad puklířem a pak vykročit pravou nohou a budeš mu moci hodit *mandritto* nebo *tramazzone*, jak chceš. Kromě toho můžeš posunout pravou nohu na jeho pravou stranu a hodit *riverso spinto*[8] nebo mu protočit *mandritto*.

[7] bod zleva nad svým puklířem
[8] tlačené *riverso*

Cap. decimo, delli contrari alle prenomate offese di guardia sopra braccio.

QVando´l Nemico tirera gli predetti duo riuersi, il primo con la spada riparerai, & com´egli uora far il secondo, tu subito raccogliendo il tuo piede dritto appresso il manco passerai con il detto manco innanzi dandogli in questo têpo di uno riuerso spinto nella faccia, et s´egli facesse sembiante di duo riuersi, per dare del mandritto, tu gittarai il piede destro dietro il sinistro andando con la spada in cingiara porta di ferro, & come uorra feriri del mandritto, tu subito ritornando con il piede dritto innanzi urtando insieme quello con il falso della tua spada, ferendolo d´uno riuerso. Ma s´egli urtasse con il riuerso nel dentro del orlo Brocchero, tu uolterai un mandritto per faccia. Ma sel facesse uista del riuerso per darti del mandritto, a cotale uista tu anderai in guardia di faccia. Et com´egli tirasse per darti del mandritto predetto, ti farai picciolo sotto la spada riparando quello, & subito passerai con il piede sinistro uerso le sue parti dritte spingendoli un riuerso in la tempia dritta, si che la gamba destra seguita la manca per di

Kap. desátá, o protiakcích na výše uvedené útoky z *guardia sopra braccio*.

80 13r Když soupeř hází dvě výše uvedená *riversi*, kryj první mečem, a když chce provést druhé, ihned stáhni pravou nohu k levé, levou vykroč vpřed a současně mu zasaď *riverso spinto* na tvář. A pokud předstírá dvě *riversi*, aby ti zasadil *mandritto*, hoď pravou nohu za levou a jdi mečem do *cingiara porta di ferro*. A jakmile na tebe bude chtít zaútočit *mandrittem*, ihned se vrať pravou nohou vpřed, sraž se s ním[9] falešným ostřím svého meče a zasáhni ho *riversem*. Pokud však naraží *riversem* za okraj puklíře, otoč mu *mandritto* na tvář. Pokud ale naznačuje *riverso*, aby ti zasadil *mandritto*, jdi při tomto naznačení do *guardia di faccia*. A když vystartuje, aby ti zasadil výše uvedené *mandritto*, sniž se trochu pod meč, vykryj se a ihned vykroč levou nohou na jeho pravou stranu a vraž mu *riverso* na pravý spánek tak, že tvá pravá noha následuje za levou. Pakliže vykročí levou nohou, aby ti naznačil *riverso*, ihned svým mečem zaujmi *guardia di faccia*. A když vykročí na tvou levou stranu, aby ti zasadil *fendente*, okamžitě mu

dietro. Ma s´egli passasse col piede manco per finger di darti del riuerso, tu subito ti assetterai, con la tua spada in guardia di faccia, & com´egli passera uerso le tue parti sinistre per cagione di darti d´uno fendente, tu subito gli ferirai la tempia dri:ta per trauerso di uno riuerso. Ma sel spignesse la punta riuersa, tu con la spada la schiferai, & egli tirando gli duo tramazzoni, tu subito anderai con la spada in guardia di testa, & iui quelli schiferai, firendolo d´uno mandritto per faccia. Ma sel tirasse di riuerso, tu gli uolgerai una punta per la mano in compagnia del Brocchero, & sel tirasse di fendente, tu andando con la spada in guardia di testa quello riparerai. Ma sel uolgesse il tramazzone, tu subito scorrendo con il sinistro innanzi a grande passo, quello con il Brocchero schiferai dandogli di una stoccata per fianco & leuandoti con uno salto al indietro. Ma s´egli passasse con il piede sinistro innanzi, & spignesse una punta nella faccia sopra il suo braccio, tu con la spada la riparerai. Et com´egli passera con il piede dritto per darti del mandritto mentre anchora il colpo non sera giunto in quel spatio gli darai di uno riuerso nella sua coscia destra. Et quando egli tirera gli duo tramazzoni, tu col piede destro innanzi & con la spada in guardia di testa gli schiferai, tirandogli di una punta nella faccia. Ma s´egli passasse con il piede sinistro uerso le tua parti dritte per darti d´uno riuerso spinto nella faccia, tu subito gli uolgerai uno falso nella tempia dritta si, chel Brocchero sia buono schermitore della testa. Et quando egli snodasse il mandritto, tu subito tirerai il piede destro appresso il manco leuando insieme nel aere il braccio della spada scansando quello, & poscia gitterai il piede destro innanzi ferendolo d´uno responsiuo mandritto per testa.

Cap. Vndecimo dell´offese che far si ponno contra uno che fusse in guardia di sotto braccio.

TV puoi tirare uno riuerso per faccia, ouero leuar uno falso, tirâdo nondimeno uno mâdritto per faccia. Potresti anchora tirare uno riuerso fuggendo indietro cô il piede sinistro. Ouero spigner una punta nella nemica mano. O cô il piede mancino innâci alcare nel aere uno falso, et in questo tempo cacciar una punta in atto ti montante tosto passando con il piede dritto innanzi & uolgendo uno Tramazzone, che cala in porta do ferro stretta.

zaútoč *riversem* šikmo přes pravý spánek. Jestliže však bodá *punta riversa*, kryj se mečem, a když na tebe bude házet dvě *tramazzoni*, jdi ihned mečem do *guardia di testa*. Tím se vykryj a zasáhni ho *mandrittem* do tváře. Ale pokud hází *riverso*, obrať mu na ruku bod v doprovodu puklíře, a když hází *fendente*, kryj se tak, že přejdeš mečem do *guardia di testa*. Pokud otáčí *tramazzone*, okamžitě vyběhni levou nohou vpřed do velkého kroku, kryj se puklířem, zasaď mu *stoccatu* do boku a vzdal se odskokem vzad. Pakliže vykračuje vpřed levou nohou a bodá ti nad svou paží na tvář, kryj se mečem. A když vykročí pravou nohou, aby ti zasadil *mandritto*, dokud úder ještě neklesl dolů, v ten moment mu zasaď *riverso* na pravé stehno. A když hází dvě *tramazzoni*, kryj se s pravou nohou vpředu a mečem v *guardia di testa* a hoď mu bod do tváře. Pokud však vykročí levou nohou na tvou pravou stranu, aby ti zasadil *riverso spinto* do tváře, ihned otoč *falso* na jeho pravý spánek tak, aby byl puklíř dobrým ochráncem hlavy. A když protáčí *mandritto*, hoď ihned pravou nohou k levé, při tom zvedni paži s mečem vzhůru, vyhni se a pak hoď pravou nohu vpřed a proveď odvetu *mandrittem* na hlavu.

[9] tj. s přilétajícím *mandrittem*

Kap. jedenáctá o útocích, které lze provádět proti tomu, kdo je v *guardia di sotto braccio*.

81
14r
Můžeš hodit *riverso* na tvář nebo zvednout *falso* házeje nicméně *mandritto* na tvář. Také můžeš hodit *riverso* při ústupu levou nohou vzad. Nebo bodni na soupeřovu ruku. Nebo s levou nohou vpředu zvedni *falso* do vzduchu a současně bodni po způsobu *montante*. Ihned vykroč pravou nohou vpřed a otoč *tramazzone*, jež klesá do *porta di ferro stretta*.

Cap. Duodecimo delli contrari alle dette offese in guardia di sotto braccio.

COme il nemico tirera del riuerso nella tua faccia, tu passerai con il piede manco innanzi uerso le sue parti dritte tirandogli in quel tempo di uno riuerso nella tempia destra. Ma sel facesse uno falso con il mandritto seguente, tu al incontro leuerai il falso della tua spada & nel tirare del mandritto, tu gittando il piede destro a grande passo dietro il manco darai d´uno mezzo mandritto nella sua spada riponendola in cingiara porta di ferro, & cosi subito con il piede destro passerai a grande passo innanzi spignendo una punta nella faccia del nemico, & tirando dopoi di uno mandritto nelle sue schinche delle gambe. Ma s´egli tirasse di rouerso in dietro fuggendo, tu scorrerai innanzi con il piede sinistro tirando insieme uno riuerso per faccia. Et quando egli spignesse la punta per la mano della spada. tu tantosto gittando il piede dritto a grande passo dietro il manco, anderai con la spada in coda lunga alta, & se per caso tirasse il falso in guardia alta, tu subito anderai in quella medesima guardia, & mentre uorra cacciar la punta in atto di montante, tu ritirando il piede destro al indietro del manco, anderai in cingiara porta di ferro, & s´egli tirasse il tramazzone, tu ritornando innâzi a grande passo con il piede destro, quello riparerai di uno falso dadogli di mandritto per faccia.

Kap. dvanáctá o protiakcích na uvedené útoky v *guardia di sotto braccio*.

82 14v Když ti soupeř hází *riverso* do tváře, vykroč levou nohou vpřed na jeho pravou stranu házeje mu současně *riverso* na pravý spánek. Pokud však provádí *falso* následované *mandrittem*, zvedni proti němu falešné ostří svého meče a během jeho *mandritta* hoď pravou nohu za levou do velkého kroku a zasaď mu poloviční *mandritto* na jeho meč, přičemž se postav do *cingiara porta di ferro*. A ihned poté vykroč pravou nohou vpřed do velkého kroku bodaje soupeři do tváře a pak mu hoď *mandritto* na holeň nohy. Pokud ovšem ustupuje vzad a hází *riverso*, vyběhni levou nohou vpřed spolu s hozením *riversa* na tvář. A když ti bodá na ruku s mečem, pohotově hoď pravou nohu za levou do velkého kroku a jdi mečem do *coda lunga alta*. A pokud náhodou hodí *falso* do *guardia alta*, jdi ihned do stejného střehu, a když hodlá bodnout po způsobu *montante*, ustup pravou nohou za levou a jdi do *cingiara porta di ferro*. A hází-li *tramazzone*, vrať se pravou nohou vpřed do velkého kroku, kryj se *falsem* a zasaď mu *mandritto* na tvář.

Cap. tredecimo dell´offese che far si ponno contra le guardia di porta di ferro stretta.

TV puoi uolgere uno tramazzone, o uero scorrere con il piede sinistro innanzi spignendo una punta per faccia, & poscia passare con il piede destro innanzi uolgendo duo tramazzoni. Tu puoi anchora far sembiante di tirare uno tramazzone & a tutta uia dargli d´uno riuerso per coscia. Potresti etiandio spignere una punta nella faccia, & passando con il piede sinistro innanzi far sembiante di dargli di uno riuerso per testa, & dargli per cio di mandritto per testa, o per gamba che uoi. Ouero spignere una punta con il piede sinistro innanzi & dopoi scorrendo con il piede destro a grande passo innanzi tirare di riuerso, di sotto in su per le braccia, & subito dopoi uolgerai uno mandritto per testa o per gamba, & per tuo schermo farai uno riuerso per la mano della spada gittando il piede destro a grande passo dietro il sinistro, & questo è il riparo delli duo ultimi colpi.

Kap. třináctá o útocích, které lze provádět proti střehu *porta di ferro stretta*.

83 15r Můžeš otočit *tramazzone* nebo vyběhnout levou nohou vpřed, bodnout mu do tváře a pak vykročit vpřed pravou nohou otáčeje dvě *tramazzoni*. Rovněž můžeš naznačit hození *tramazzone*, nicméně mu zasadíš *riverso* na stehno. Také bys mu mohl bodnout na tvář, přičemž vykročíš levou nohou vpřed, naznačíš *riverso* na hlavu a zasadíš mu *mandritto* na hlavu nebo nohu, jak chceš. Nebo bodni s levou nohou vpředu, pak vyběhni pravou nohou vpřed do velkého kroku, hoď *riverso* zdola nahoru na jeho paže a ihned poté mu otoč *mandritto* na hlavu nebo na nohu. A pro svou obranu proveď *riverso* na jeho ruku s mečem házeje pravou nohu za svou levou do velkého kroku. A toto je krytí posledních dvou útoků.

Cap. xiiii. degli contrari si fanno
nella preposta porta di ferro stretta.

Mentre il nemico ti uorra percoter del tramazzone nel uolger chel fara del pugno, tu uolterai il falso uerso le sue sinistre parti, iui schifandoti da quello & tirandogli di uno filo dritto nel uolto, ma s´egli passesse con il suo piede sinistro innanzi per darti della punta nel uolto, tu urterai cotal punta per sino in guardia di faccia, & mentre egli uolgera il tramazzone, tu facendoti picciolo sotto la tua spada anderai in guardia di faccia, iui schifandoti da quello con il filo dritto, & subito passerai a grande passo con il piede sinistro uerso le sue diritte parti ferendolo nella tempia destra d´uno riuerso in guisa, che la gamba destra seguia per di dietro la sinistra. Ma s´egli facesse sembiante di darti del tramazzone, tu anderai con la spada in guardia di faccia & com´egli tirera il riuerso per coscia, tu subito gittando il piede dritto di dietro al sinistro gli tirerai uno riuerso per il braccio della spada. Ma come egli spignera la punta con il piede sinistro per ferirti la faccia, tu con il falso la schiferai, & se egli facesse uista del riuerso, al incontro tu farai una mezza uolta di pugno, & come il nemico uolgera il mandritto, tu dirimpetto tirerai un mezzo mandritto per il detto pugno, & quando egli spignesse la punta con il piede namco per dartela nel uolto, tu gittando il piede destro al sinistro, & per trauerso, anderai in cingiara porta di ferro. Ma sel nemico scorresse con il piede dritto facendo uno riuerso per ferirti la testa di uno mandritto, tu riparando il mandritto con il falso, passerai con il piede destro innanzi tirando uno responsiuo mandritto per faccia.

Kap. XIIII. O protiakcích, které lze provádět v předchozí *porta di ferro stretta*.

84 15r Když tě chce soupeř zasáhnout s *tramazzone*, při otáčení, které provádí svou pěstí, otoč *falso* na jeho levou stranu, tam se vykryješ a hodíš mu pravé ostří do obličeje. Pokud však vykročí levou nohou vpřed, aby tě bodl do obličeje, odraz tento bod tak, abys skončil v *guardia di faccia*. A když otáčí *tramazzone*, sniž se trochu pod svůj meč a jdi do *guardia di faccia*, kde se vykryješ pravým ostřím. A hned vykroč levou nohou do velkého kroku na jeho pravou stranu a zaútoč mu *riversem* na pravý spánek takovým způsobem, aby pravá noha následovala za levou. Pakliže ti naznačuje *tramazzone*, jdi mečem do *guardia di faccia*, a když ti hází *riverso* na stehno, ihned hoď pravou nohu za levou a hoď mu *riverso* na paži s mečem. Pokud však bodá s levou nohou vpředu, aby tě zasáhl do tváře, vykryj ho *falsem*. A jestliže naznačí *riverso*, proveď proti tomu polootočení pěsti, a když bude soupeř otáčet *mandritto*, hoď proti tomu poloviční *mandritto* na pěst. A když s levou nohou provede bod, aby ti ho zasadil do obličeje, hoď pravou nohu šikmo za svou levou a jdi do *cingiara porta di ferro*. Ovšem pokud soupeř vyběhne pravou nohou a provede *riverso*, aby tě zasáhl *mandrittem* do hlavy, kryj *mandritto falsem*, vykroč vpřed pravou nohou a hoď mu do tváře odvetné *mandritto*.

Cap. xv. Dell´offese contra porta di ferro larga.

POtrai fare falso et riuerso. Ouero leuar uno falso & tirare di mandritto per faccia si, chel piede manco suspinga il destro innanzi. Tu puoi anchora tirare due punte, l´una, passando con il piede sinistro uerso le sue diritte parti del dritto nel uolto, l´altra, successiuamente passando con il destro uerso le sue sinistre parti, & ritirando la mano in dietro gli spignerai nel fianco, & accioche piu liberamente possi fare cotal punta, mentre tu la uorrai fare con il tuo brocchero impedirai la spada sua, et in guisa chel piede sinistro seguiti il destro, & fatto cio, di uno fendente gli percoterai la testa. Potresti anchora scorrere con il piede destro innanzi, & tirargli di uno riuerso per testa, ouero tu puoi leuare uno falso per sino alla guardia di faccia, iui dopoi

Kap. XV. O útocích proti *porta di ferro larga*.

85 15v Můžeš provést *falso* a *riverso*. Nebo zvedni *falso* a hoď *mandritto* do tváře tak, že levá noha jde před pravou. Rovněž můžeš hodit dva body - jeden přímo na tvář jda levou nohou na jeho pravou stranu a následně druhý jda pravou na jeho levou stranu. A stáhni ruku vzad a bodni mu na bok. Abys mohl takový bod provést volněji, když se pro něj rozhodneš, blokuj jeho meč svým puklířem a to tak, že tvá levá noha následuje pravou. A máš-li tak učiněno, zasáhni ho s *fendente* do hlavy. Také můžeš vyběhnout pravou nohou vpřed a hodit mu *riverso* na hlavu nebo můžeš zvednout *falso* až do *guardia di faccia*, kde pak otočíš *tramazzone*. Budeš mít také sílu hodit

uolgendo uno tramazzone. Anchora tu hauerai in balia di tirargli di uno falso in guardia alta. Ouero tireragli di una punta triuellata seguitandola di uno tramazzone.

Cap. xvi. de gli contrari alle predette offese in guardia porta di ferro larga.

qVando il nemico tirera falso & riuerso, il falso medesiamente con il tuo falsa urterai, & in defensione del riuerso, tu gli uolgerai di uno mandritto per la sua sinistra tempia. Et mentre gli leuera il falso tirando di mandritto, tu subito facendo uista medesiamente du giugnerlo di uno falso, tirerai a te la spada con il pugno et spigneragli una punta nella faccia in quel têpo chel nemico tirera il mâdritto, et indi cô ogni prestezza scorrerai cô il piede sinistro uerso le sue dritte parti, tirâdo di uno riuersa p testa. Ma s´egli tirasse le due punte, com´egli spignera la prima, tu subito la schiferai con il falso della spada, & nel scorrere chel fara del piede destro per darti la seconda, quella con il dritto filo riparerai. Et mentre egli uoltera il fendente per testa, tu quello in guardia di faccia schiferai, tirâdogli uno riuerso p coscia, et quâdo egli passesse con il piede sinistro uerso le sue diritte parti per darti di uno falso nella faccia, tu con il falso lo schiferai. Ma com´egli passera con il piede destro per darti di uno riuerso, tu subito anderai in guardia di testa quello riparando, & tirando seguentemente di uno mandritto per faccia, o per gamba, che uuoi, & s´egli tirasse d´uno falso per ferirti il uolto, tu anderai con la spada in guardia di faccia schifando quello. Ma s´egli uolgesse gli tramazzoni, tu anderai con la spada in guardia di faccia, & cosi serai sicuro. Et mentre tirera di uno falso, che andasse in guardia alta, tu quello scansando lascierai andare uoto, & quando tirerala stoccata, tu con il falso la schiferai, ma se tirera del tramazzone, tu scorrendo con il piede sinistro uerso le sue dritte parti, gli tirerai uno tramazzone per il braccio della spada si, che la gamba destra seguiti la sinistra.

na něj *falso* do *guardia alta*. Nebo mu hoď *punta trivellata*[10] následované *tramazzone*.

[10] vrtaný bod - bod vedený zleva zespoda jakoby rubem. Fabris jej například uvádí také pod názvy *punta sottomano* a *punta in falso*.

Kap. XVI. O protiakcích proti výše uvedeným útokům ve střehu *porta di ferro larga*.

86 16r Když soupeř hází *falso* a *riverso*, odraz jeho *falso* svým *falsem* a při obraně proti *riversu* otoč *mandritto* na jeho levý spánek. A když zvedá *falso* a hází *mandritto*, ihned též naznač říznutí *falsa* a stáhni svůj meč pěstí k sobě a současně, když soupeř hází *mandritto*, mu bodni do tváře. Pak se vší rychlostí vyběhni levou nohou na jeho pravou stranu a hoď mu *riverso* na hlavu. Pokud však hází dva body, když protahuje první, ihned se kryj falešným ostřím svého meče, a během výpadu, který dělá pravou nohou, aby ti zasadil druhý, se kryj pravým ostřím. A když ti otáčí *fendente* na hlavu, kryj se v *guardia di faccia* a hoď mu *riverso* na stehno. A když vykročí levou nohou na svou pravou stranu, aby ti zasadil *falso* do tváře, kryj se *falsem*. Pokud však vykračuje pravou nohou, aby ti zasadil *riverso*, jdi okamžitě do *guardia di testa*, vykryj se a vzápětí mu hoď *mandritto* na tvář nebo na nohu, jak chceš. A jestliže hází *falso*, aby tě zasáhl do obličeje, jdi mečem do *guardia di faccia* a vykryj se. Pokud ovšem otáčí *tramazzoni*, jdi mečem do *guardia di faccia* a tak budeš v bezpečí. A když hází *falso* jdoucí do *guardia alta*, nechej ho zkušeně projít, a když hází *stoccatu*, kryj se *falsem*. Ale pokud hází *tramazzone*, vyběhni levou nohou na jeho pravou stranu a hoď mu *tramazzone* na paži s mečem tak, že pravá noha následuje levou.

Cap. xvii. delle offese che si ponno far contra cingiara porta di ferro.

ESsendo in cingiara porta di ferro. Tu puoi spigne una punta per faccia con il piede destro innanzi & tirare seguentemente di uno mandritto contra il tuo nemico che fosse pur in cotale

Kap. XVII. O útocích, které mohou být prováděny proti *cingiara porta di ferro*.

87 16v Jsi-li v *cingiara porta di ferro*, můžeš mu bodnout na tvář s pravou nohou vpředu a následně hodit *mandritto* proti svému soupeři, jenž byl v témže střehu, nebo mu poté, co jsi bodl, hoď *riverso* na

guardia, ouero dopoi che haurai spinta la punta, tirerai di uno riuerso per gamba. Ouero pur fatta la detta punta, tu potrai passare con il piede sinistro uerso le sue diritte parti, & ponendo il tuo brocchiero sotto alla sua mano della spada gli tirerai di mandritto per gamba si, chel piede tuo destro seguia il sinistro. Tu potresti anchora spignere due punte, una con il piede destro innanzi, tosto passando con il sinistro uerso le sue diritte parti, & dopoi che alquanto haurai tirato il pugno a te, spignerai l´altra nella faccia. Tu puoi atiandio leuare di uno falso in guardia di faccia passando con il piede destro innanzi, & ferirlo di uno mandritto. Ouero spigner una punta seguitata da uno tramazzone pur con il piede destro innanzi. Ouero dopoi che haurai fatta la punta facendo uista di dargli di uno riuerso, lo ferirai di mandritto. Ouero seguir la detta punta con un´altra punta triuellata, tirando nel far di questa il pugno in dietro.

nohu. Nebo máš-li proveden uvedený bod, budeš moci vykročit levou nohou na jeho pravou stranu, vraz svůj puklíř pod jeho ruku s mečem a hoď mu *mandritto* na nohu tak, aby tvá pravá noha následovala levou. Mohl bys také provést dva body - při prvním s pravou nohou vpředu vykroč levou hbitě na jeho pravou stranu a poté, co budeš mít svou pěst stáhnutou k sobě, mu bodni druhý na tvář. Můžeš také zvednout *falso* do *guardia di faccia*, jít pravou nohou vpřed a zaútočit na něj *mandrittem*. Nebo proveď bod následovaný *tramazzone* opět s pravou nohou vpředu. Nebo mu poté, co jsi provedl bod, naznač *riverso* a zasáhni ho *mandrittem*. Nebo po uvedeném bodu pokračuj další *punta trivellata*, přičemž v jeho průběhu stahuj pěst vzad.

Cap. XVIII. Delli contrari all´offese della predetta guardia cingiara porta di ferro.

Come il nemico spignera una punta con il piede destro, tu quella con il falso la schiferai, & mentre uorra ferirti del mandritto, tu gittando il piede sinistro di dietro al destro, gli darai d´uno mazzo mandritto nel braccco della spada. Ma spignendo egli una punta, tu con il falso la schiferai, & come uederai uenire il riuerso nella faccia tua, tu passendo con il piede destro innanzi, in guardia di testa ti riparerai ferendolo suentemente di uno mandritto per faccia. Ma s´egli spignesse la punta con il piede destro innanzi, tu passando pur con il medesimo destro innanzi con il falso la schiferai. Ma nel passar ch´egli fara del piede sinistro innanzi per ferirti le gambe nel trauerso di uno mandritto, tu subito gittando il piede destro dietro al sinistro gli ferirai la mano della spada di uno mezzo mandritto, & sel spignesse le due punte, la prima con il piede destro innanzi passando con il falso la urterai, & la seconda con il dritto filo scorrendo con il manco piede seguentemente innanzi & ferendogli con uno falso la faccia. Ma s´egli leuasse il falso per darti di uno mandritto hauendo il destro piede innanzi, tu gittando il piede sinistro dietro al destro & andando in porta di ferro larga, come egli lascera calar el mandritto per testa, tu con il falso lo schiferai dandogli d´uno tuo mandritto per faccia. Ma sel spignesse con il piede destro innanzi una punta da uno tramazzone accompa-

Kap. XVIII. O protiakcích na útoky výše uvedeného střehu *cingiara porta di ferro*.

88
17r

Když ti soupeř bodá s pravou nohou, kryj ho *falsem*, a když chce na tebe zaútočit *mandrittem*, hoď levou nohu za pravou a zasaď mu poloviční *mandritto* na paži s mečem. Ale pokud bodá, kryj se *falsem*, a jakmile zpozoruješ *riverso* mířící na tvou tvář, vykroč pravou nohou vpřed do *guardia di testa*, kryj se a následně mu zaútoč *mandrittem* na tvář. Pokud však bodá s pravou nohou vpředu, stejně tak vykroč vpřed pravou nohou a kryj se *falsem*. Avšak během vykročení vpřed, což bude provádět levou nohou, aby tě *mandrittem* zasáhl šikmo přes nohu, hoď ihned pravou nohu za svou levou a zasáhni ho polovičním *mandrittem* do ruky s mečem. A pokud provádí dva body, odraz první *falsem*, přičemž vykroč pravou nohou vpřed, zatímco druhý odraz pravým ostřím, následně vyběhni levou nohou vpřed a zasáhni ho *falsem* do tváře. Ale pokud zvedá *falso*, aby ti zasadil *mandritto* maje vpředu pravou nohu, hoď levou nohu za pravou a jdi do *porta di ferro larga*, a jakmile spustí *mandritto* na tvou hlavu, kryj se *falsem* a zasaď mu *mandritto* do tváře. Pokud však s pravou nohou vpředu provádí bod doprovázený *tramazzone*, kryj se obdobně *falsem*, a když obrací *tramazzone*, zaujmi *guardia di faccia*. A když chce bodnout s pravou nohou vpředu, odraz ho *falsem* bez vykročení.

gnata, tu medesimamente da quella con il falso ti schermirai, et mêtre uolgera il tramazzone, tu in guardia di faccia ti ricourerai. Et quando egli uorra con il piede destro innanzi spigner la punta, tu urterai con il falso senza passeggiare.

Et come uorra far uista riuerso, tu passando con il destro piede innanzi contra cotal uista il dritto filo uolgerai. Et uolendo egli tirar del mandritto per testa, tu anderai in guardia di testa difendendoti da quello, & dandogli uno simile nella faccia. Ma s´egli spignera con il piede destro innanzi una punta nella faccia, tu senza mouer gli piedi sopra quella uno tramazzone uolgerai. Et sel spignera la punta triuellata, tu passando con il piede dritto innanzi a grande passo con il falso la schiferai spignendogli una delle buone nella faccia.

89 17v A když chce naznačit *riverso*, vykroč pravou nohou vpřed a obraťproti tomuto naznačení pravé ostří. Chce-li ti hodit *mandritto* na hlavu, jdi do *guardia di testa*, braň se tomu a zasaď mu podobný úder do tváře. Pokud ti ale bodne na tvář s pravou nohou vpředu, bez pohybu nohou mu nad tím otoč *tramazzone*. A když bodne *punta trivellata*, vykroč pravou nohou vpřed do velkého kroku, kryj se *falsem* a bodni mu dobře do tváře.

Cap. XIX. Dell´offese che far si debbono in coda lunga alta con il piede sinistro innanzi.

TV puoi scorgere il piede destro innanzi & fare falso & mandritto. Ouero passando pur con il piede medesimo fare un falso & sembiante di mandritto, ma per cio tiragli d´uno riuerso. Tu puoi anchora dopoi che del predetto piede haurai passato, spigner una pûta & tirare d´un mandritto. Ouero passando pur con il medesimo piede tirar una pûta da uno riuerso seguitata.

Anchora tirando il piede sinistro appresso il dritto, et passando successiuamente con il dritto innanzi, lo puoi ferire d´uno fendente. Ouero con il piede destro innanzi tu puoi spigner una punta da uno tramazzone accompagnata. Ouero tiragli cotal punta nella faccia con il predetto piede innâzi, tu puoi passare con il sinistro uerso le sue diritte parti, & ponendo il tuo brocchero sotto la sua spada gli tirerai d´uno mandritto per gamba in guisa, che´l piede sinistro seguiti il destro per di dietro.

Kap. XIX. O útocích, které lze provádět v *coda lunga alta* s levou nohou vpředu.

90 17v Můžeš vyběhnout pravou nohou vpřed a provést *falso* a *mandritto*. Nebo opět vykroč stejnou nohou, proveď *falso* a naznač *mandritto*, ale hoď na něj *riverso*. Po vykročení uvedenou nohou můžeš také provést bod a hodit *mandritto*. Nebo opět vykroč stejnou nohou a hoď bod následovaný *riversem*.

91 18r Opět hoď levou nohu k pravé, následně vykroč pravou vpřed a můžeš naň zaútočit s *fendente*. Nebo s pravou nohou vpředu můžeš provést bod doprovázený *tramazzone*. Nebo mu hoď bod do tváře s výše uvedenou nohou vpředu a budeš moci vykročit levou nohou na jeho pravou stranu, vrážeje svůj puklíř pod jeho meč mu hoď *mandritto* na nohu tak, aby levá noha následovala za pravou.

Cap. XX. Delli contrari che si ponno fare a le predette offese di coda lunga alta.

QVando il nemico passando con il piede destro innanzi fara falso & mandritto, tu senza passegfiare ti assetterai in cinghiara porta di ferro, & mente tirera del mandritto, tu passerai con il piede destro innanzi urtando quello con il falso, et subito tireragli d´uno mandritto per faccia, o per gamba come uuoi. Ma quando facesse falso et

Kap. XX. O protiakcích, které lze provádět proti výše uvedeným útokům z *coda lunga alta*.

92 18r Když soupeř vykročí vpřed pravou nohou a provádí *falso* a *mandritto*, zaujmi bez vykročení *cingiara porta di ferro*. A když hodí *mandritto*, vykroč vpřed pravou nohou, odraz ho *falsem* a ihned mu hoď *mandritto* na tvář nebo na nohu, jak chceš. Provádí-li však *falso* a naznačuje

uista di mandritto, tu passando con il piede destro innanzi in guardia di faccia.

Et nel uolger chel fara del riuerso per coscia, tu passando con il piede sinistro innanzi, & uolgendo la punta uerso terra ti riparerai, spignendogli percio subito una punta nel uolto. Et sel spignera una punta egli con il piede destro innanzi p darti a uno mandritto, nel spigner della pûta tu passerai con il piede destro innanzi schifendola cô il dritto filo. Et quâdo egli ti uorra ferire del mâdritto, tu li spignerai una punta nel uolto senza mouer piede. Ma quando con il medesimo piede destro passassi per spigner una punta & uolger di uno riuerso, nel spigner della pûta ch´egli fara, tu medesimamente passando con il piede destro da quella con il dritto filo ti schiferai. Et mentre uorra tirarti del riuerso per gamba, tu gitterai il piede destro dietro al dritto ferendogli il braccio della spada ancho tu con un riuerso. Et s´egli facesse uno cingiar di piedi p darti di uno fendête, subito in porta di ferro ti ricourerai.

Et com´egli passera con il piede destro per ferirti del fendente, tu ti agierai in guardia di testa schifando quello & tirandogli di uno mandritto per faccia o p gamba come uoi. Ma se con il medesimo piede ti spignesse una pûta p darti d´uno tramazzone, tu cô il falso quello urterai, et passando cô il piede destro uerso le sue sinistre parti gli tirerai d´un mâdritto p testa, si che´l sinistro piede deue seguir il destro p di dietro. Ma sel spignesse cô il medesimo piede una pûta passando seguêtemête cô il piede sinistro p darti d´un mâdritto p gâba, com´egli spignera la pûta, tu cô il falso della spada la urterai. Et mêtre uorra passar p ferirti del mandritto, tu gittando il sinistro piede in dietro gli ferirai la mano della spada d´uno mezzo mandritto.

mandritto, vykroč pravou nohou vpřed do *guardia di faccia*.

93 18r A při otáčení *riversa* na stehno, vykroč levou nohou vpřed, obrať hrot k zemi, aby ses kryl, a ihned mu proveď bod do obličeje. A když bodá s pravou nohou vpředu, aby ti zasadil *mandritto*, vykroč pravou nohou vpřed a kryj se pravým ostřím. A když chce na tebe zaútočit *mandrittem*, bodni mu na obličej, aniž bys pohnul nohama. Když však vykročí touž nohou, aby provedl bod a obrátil *riverso*, jakmile bodne, vykroč obdobně pravou nohou a kryj se pravým ostřím. A když ti chce hodit *riverso* na nohu, hoď pravou nohu dozadu doprava a zasáhni ho *riversem* do paže s mečem. A když přisouvá nohy k sobě, aby ti zasadil *fendente*, neprodleně se postav do *porta di ferro*.

94 18v A když vykročí pravou nohou, aby na tebe zaútočil s *fendente*, postav se do *guardia di testa*, kryj se a hoď mu *mandritto* na tvář nebo na stehno, jak chceš. Pokud však se stejnou nohou provede bod, aby ti zasadil *tramazzone*, odraz ho *falsem*, pravou nohou vykroč vpřed na jeho levou stranu a hoď mu *mandritto* na hlavu tak, že levá noha musí následovat za pravou. Pakliže stejnou nohou provede bod a následně vykročí levou nohou, aby ti zasadil *mandritto* na nohu, odraz ho falešným ostřím svého meče, jakmile bodne. A když bude chtít vykročit, aby tě zasáhl *mandrittem*, hoď levou nohu vzad a zasáhni ho polovičním *mandrittem* do ruky s mečem.

Cap. XXI. Dell´offese che si fanno in coda lunga stretta con il piede dritto innanzi trouandosi.

COn piede sinistro innâzi potrai spigner una punta, et poi passando cô il piede destro dargli di uno mâdritto. Ouero pur facêdo la predetta pûta tu poi scorrere cô il piede destro înâzi et uolgere uno tramazzone. Ouero dopoi c´haurai spinta la predetta pûta tu (passando cô il piede destro innanzi) farai sembiâte di dargli d´un mâdritto ferêdolo´nôdimeno d´un riuerso p faccia, ouer p gâba. Anchora dopoi la detta pûta potrai passar cô il piede destro innanzi tirâdogli d´un fendête per testa.

Kap. XXI. O útocích, které lze provádět v *coda lunga stretta* nacházeje se s pravou nohou vpředu.

95 18v S levou nohou vpředu budeš moci bodnout, pak vykročit pravou nohou a zasadit mu *mandritto*. Nebo můžeš při provádění uvedeného bodu opět vyběhnout pravou nohou vpřed a otočit *tramazzone*. Nebo poté, co budeš mít proveden uvedený bod (přičemž vykročíš pravou nohou vpřed), mu naznač *mandritto* a zasáhni ho ovšem *riversem* do tváře nebo do nohy. Po uvedeném bodu budeš rovněž moci vykročit vpřed pravou nohou a hodit mu na hlavu *fendente*.

Cap. XXII. Delli contrari che si fanno in coda lunga stretta con il piede dritto innanzi.

Com´egli spignera la pûta cô il piede sinistro înâzi p cagiô di ferirti del mâdritto, tu cô il falso la urterai. Et uolêdoti offender cô il mâdritto senza passeggiamêto cô mezzo mâdritto la mano della spada gli ferirai.

Ma se dapoi c´haura spinta la predetta pûta ti uolesse dare d´uno tramazzone, a quella cô il dritto filo osterai, et seguentemente p esser sicuro dal tramazzone senza mouer piede in guardia di faccia ti assetterai. Et se dapoi la prenomata pûta egli sembiâte facesse di trarti d´uno mandritto, ma pcio tirasse di riuerso, p defensione della pûta a guisa del nemico, una simile spignerai si, che amendue le spade cô il filo dritto se incôtrerâno, et p schifezza del mândritto senza mouimêto alcuno in guardia di faccia ti agiarai. Et nel riuerso chel fara p faccia, tu facendo una mezza uolta di mano, in quello urterai, tirandogli d´uno mandritto per gamba o per faccia. Ma sel predetto riuerso uenesse per gamba, tu subito andando con il piede sinistro innanzi uerso le sue parti destre gli spignerai una punta nella faccia, lasciando andar il destro piede per di dietro all sinistro. Et se dapoi la punta ti uolesse ferire la testa di uno fendente, per schifarti della punta con un mezzo mandritto la mano della spada gli percoterai, & per schermo del fendente anderai subito in guardia di testa, et cosi riparato in riposta gli darai d´uno mandritto per faccia, o per gamba, come uuoi.

Kap. XXII. O protiakcích, které lze provádět v *coda lunga stretta* s pravou nohou vpředu.

96 19r Když bodá s levou nohou vpředu, aby tě zasáhl *mandrittem*, odraz jej *falsem*. A když na tebe bude chtít zaútočit *mandrittem*, zasáhni bez vykročení jeho ruku s mečem polovičním *mandrittem*.

97 19r Ale jestliže ti bude chtít poté, co bodne, zasadit *tramazzone*, vykryj ho pravým ostřím a následně se bez pohnutí nohama postav do *guardia di faccia*, abys byl před *tramazzone* v bezpečí. A pakliže po výše uvedeném bodu naznačí *mandritto*, ale místo něj hodí *riverso*, pro obranu před bodem proveď po způsobu svého soupeře podobný bod tak, že se oba meče setkají svými pravými ostřími. A pro vykrytí *mandritta* zaujmi *guardia di faccia*, aniž bys pohnul nohama. Při *riversu*, které ti vede na tvář, proveď polootočení ruky, odraz jej a hoď mu *mandritto* na nohu či tvář. Jestliže ti však výše uvedené *riverso* míří na nohu, jdi ihned levou nohou vpřed na jeho pravou stranu a bodni mu na tvář nechávaje jít pravou nohu za levou. A pokud tě po bodu bude chtít zasáhnout s *fendente* do hlavy, pro obranu před bodem zasáhni jeho ruku s mečem polovičním *mandrittem* a pro obranu před *fendente* jdi hned do *guardia di testa* a takto chráněn mu v odvetě zasaď *mandritto* na tvář nebo na nohu, jak chceš.

LIBRO SECONDO

KNIHA DRUHÁ

ESsendo nel soprano libro delle dieci famose guardie & dell´offese, che da loro originare possono basteuolmente trattato, in questo

98 19v Máme-li ve výše uvedené knize dostatečně probráno deset skvělých střehů a útoků, které z nich mohou vycházet, v této následující se mi

seguente emmi paruto con dili genza di tre maestreuoli giochi ouer assalti che dir uuoi di spada & brocchero piccolo ammaestramêto porgere, e quali tâto piu alli discepoli esser grati debbono, qto la psona, le gâbe, et le mani gaie et ispedite gli rêderâno, ne alcuno si merauigli, perch´io dica le gambe, percio che colui che non haura diletto di passeggiar a tempo & in guisa che noi gli insegneremo & insegnato hauemo, ne gratia, ne uittoria potra mai riportar dal gioco, gratia no, perche di quanto ornamento sono li ricchi panni alle uezzose & bellisime Nimphe, che nel monte Menalo, o nel Liceo si diportano, di tanto è il leggiadro passegiare alli colpi della raggiante spada, laquale, quando delli deceuoli passi priuata fosse, tale disgratia ne recherebbe, che la, quantunque serena notte, se dalle lampeggianti stelle uedouata fosse: & come puote esser la candidata uittoria, doue la gentile gratia manca? Conciosiacosa che ne ragioneuolmente diremo uno hauer uêto, se fortunosamente umcesse, et se da rozzo rustico gli sregolati colpi tirasse, ne hauer perduto quello, che haura fatto il suo douere, che piu lodeuole cosa è appresso gli intendenti huomini, gratiosamente perdere, che a uentura & fuori di ogni gratia uincere, che come nella uile disgratia qualche fiata la fortuneuole uentura tiene il luoco, cosi sempre nella non mai di souerchio gratia la disiata uittoria siede, perche si conchiude, che mai l´buomo gratioso puote perdere, benche ferito per sciagura fusse. Ma prima che cominciato dire del proponimento, insegneremo uenire al gioco, accio che non solamente gli buoni giocatori atti nel offender & diffender si facciano. Ma etiandio in dar bella forma alli loro colpi con soaui mouimenti della persona traposti.

IL PRIMO ASALTO

PRimieramente dirimpetto al tuo nemico ti ponerai da un capo della sala o di spatiosa campo gaiamente adattandoti la persona sopra le gambe & la spada el brocchero nelle mani, in maniera, che ogni mouimêto, ugni atto, ogni cenno sia pieno di gratia. Et uolendo uenir uerso il Nemico, tu passerai con il piede destro per trauerso uerso le tue destre parti, et in cotale passamento darai del falso un colpo nella copola del Brocchero ponendo la spada in guardia alta, & il Brocchero deue stare uerso il uolto a guisa di uno specchio, & seguentemente passando con il sinistro piede innanzi ritoccherai il brocchero agiando la spada in guardia di testa el brocchero calando lungo la

zdá, že by sis velmi přál poznat nabízené poučení o meči a malém puklíři ve třech mistrovských hrách neboli útocích. A stejně jako budou vděční žáci, tak i tělo, nohy a ruce budou vesele a upřímně děkovat. Moc se nedivte, proč říkám "nohy", protože kdo nebude mít radost při provádění kroků v čase a způsobu, který budeme učit a učíme, nikdy se nebude moci pochlubit grácií, ani vítězstvím ve hře. Vskutnu ne, neboť tak, jako drahé oděvy zdobí půvabné a překrásné nymfy, jež dovádějí na hoře Menalo nebo v Lyceu, tak se grácie stane součástí útoků lesklého meče. Kdo by zanedbal chvályhodné kroky, tomu by z toho povstala hanba. Bylo by to, jako když by jasná noc byla bez zářících hvězd. A jak může uchazeč zvítězit, kde schází ušlechtilá grácie? Obdobně ani nebudeme logicky trvat na vítězství, pokud někdo takový zvítězí šťastnou náhodou nebo pokud by na tebe hrubý sedlák házel divoké údery. Neprohraje ani ten, kdo splnil svou povinnost. Podle moudrých mužů je chvályhodnější prohrát s grácií, než vyhrát šťastnou náhodou, jež jakoukoliv grácii postrádá, třebaže v bídné nepřízni občas mívá šťastná náhoda své místo. Takto je v sebevědomé grácii vždy přítomna touha po vítězství, protože se má za to, že graciézní muž nemůže nikdy prohrát, ačkoliv byl zasažen díky nešťastné náhodě. Avšak dříve než začneme hovořit o vlastním učení, naučíme se, jak přijít do hry, tedy že dobří hráči nejenže jsou schopní v útoku a v obraně, ale navíc dávají dobrou formu svým sekům přerušovaným jemnými pohyby svých těl.

PRVNÍ ÚTOK

99 2 Nejprve se postav proti svému soupeři na jeden konec haly nebo jiného prostorného místa stavěje své tělo nad nohy a s mečem a puklířem v rukou takovým způsobem, aby každý pohyb, každý úkon a každé gesto byly plné grácie. A chceš-li jít k soupeři, vykroč pravou nohou šikmo na svou pravou stranu a při tomto kroku dej falešné ostří na klenbu puklíře stavěje meč do *guardia alta*. Puklíř musí být proti tvé tváři jako zrcadlo. Následně vykroč levou nohou vpřed a opět se dotkni puklíře a postav meč do *guardia di testa*, zatímco puklíř klesá vedle levého stehna. Odtud vyběhni pravou nohou vpřed, meč zvedni do *guardia alta* a poté vykroč levou nohou a proveď

coscia sinistra, & quindi scorrerai con il piede destro innanzi leuando la spada in guardia alta, & poi passando con il piede sinistro farai uno montante accôpagnato da uno mandritto sopra braccio. Indi anderai con la spada in guardia di testa, & scorrendo con il piede destro innanzi toccherai con il falso la coppola del brocchero, & farai uno montante che salisca in guardia alta & dopoi abbellirai il gioco ilquale si fa gittando prima il destro piede dopoi il sinistro et tagliando l´orlo del brocchero con uno fendente si, che fatto questo la spada dee calare, & subito rimontare per di dietro in guadria alta. Et tirando il sinistro piede appo il dritto seguentemente farai uno ritocco di brocchero, & poi a grande passo con il sinistro piede scorrerai innanzi riponendo la spada in guardia di testa. Indi con il destro medesimamente innanzi passando percoterai la coppola di uno falso, & farai uno montante in guardia alta tirando il destro piede lungo il sinistro, si, chel brocchero guardi bene la testa & cosi fin a questo punto si contiene il modo con ilquale tu dei uenire a trouar il nemico. Et non ti scordi tettore cotale abbellimento di gioco, perche in piu luochi del presente assalto senza ridirlo piu lo richiameremo. Ma quando tu serai gia appresso il nemico oue li colpi non seranno piu da commettere al uento. Tu passerai con il piede destro innanzi a grande passo, tirandogli di uno mandritto per faccia, che uadi sopra braccio, & ritornerai di riuerso facendo calar la spada in coda lunga stretta. In farai il brocchero buono riparatore della testa subito ritornando di uno montante che uadi in guardia alta, oue conuiene, che tu tiri il piede destro lungo´l sinistro. Et quindi passando con il piede destro tirerai uno fendente per sino in guardia di faccia, & passerai con il sinistro successiuamente uerso le sue diritte parti, nel qual tempo tu tirerai di uno tramazzone calante in cingiara porta di ferro. Et alla testa opporrai il brocchero. Dopoi con il piede destro passando a grande passo, tu farai uno falso trauersale per la nemica faccia, si, che la spada seguentemente salisca in guardia alta, tirando uno mandritto per testa, o per faccia sopra braccio, & riducendo il piede destro appo il sinistro et poi ripasserai con il destro piede a grâde passo gittando il pugno della spada in alto & tirando di uno mandritto per faccia, che uadi sotto braccio. Dopoi ritirerai il destro piede a pari del sinistro facendo buono il brocchero. Et quindi scorrendo innanzi medesimamente con il destro farai uno falso per sino in guardia di faccia da duo

montante doprovázené nadpažním *mandrittem*[1]. Pak jdi mečem do *guardia di testa*, pravou nohou vyběhni vpřed a falešným ostřím se dotkni klenby puklíře a proveď *montante*, jež stoupá do *guardia alta*. Nato ozdob hru, což provedeš hozením nejprve pravé nohy, pak levé a říznutím okraje puklíře s *fendente* tak, že když to provedeš, meč musí klesnout a ihned znovu vystoupat zpět do *guardia alta*. Levou nohou táhni k pravé, následně se znova dotkni puklíře, pak levou nohou vyběhni do velkého kroku a opět přiveď meč do *guardia di testa*. Odtud jdi obdobně vpřed pravou, falešným ostřím zasáhni klenbu a proveď *montante* do *guardia alta* házeje pravou nohu vedle levé tak, aby ti puklíř dobře chránil hlavu. A zakončíš takovým způsobem, že hrotem musíš najít soupeře. Nezapomínej čtenáři na toto ozdobení hry, protože na mnoha místech konkrétních útoků se na to budeme odkazovat bez popisu. Ale když už budeš blízko soupeře, nebudou údery víc posílány do větru. Vykroč pravou nohou vpřed do velkého kroku a hoď mu na hlavu *mandritto*, jež jde nad paži, a vrať *riverso* klesaje mečem do *coda lunga stretta*. Poté udělej z puklíře dobrého ochránce hlavy a ihned vrať *montante* jdoucí do *guardia alta*, kde je vhodné, abys hodil pravou nohu vedle levé. Odtud vykroč pravou nohou, hoď *fendente* až do *guardia di faccia* a následně vykroč levou na jeho pravou stranu, současně hoď *tramazzone* klesající do *cingiara porta di ferro* a puklířem si kryj hlavu. Poté vykroč pravou nohou do velkého kroku a proveď příčné *falso*[2] soupeři na tvář tak, že meč následně vystoupá do *guardia alta*. A házeje nadpažní *mandritto* na hlavu nebo na tvář ustup pravou nohou k levé. Poté jdi opět pravou nohou do velkého kroku zvedaje pěst s mečem vzhůru a hoď mu do tváře *mandritto* jdoucí pod paží. Pak přitáhni pravou nohu na úroveň levé a dobře pracuj puklířem. Odtud obdobně vyběhni vpřed pravou a proveď *falso* až do *guardia di faccia* doprovázené dvěma *tramazzoni*, z nichž poslední bude končit v *porta di ferro stretta*. Odtud hoď pravou nohu k levé a proveď *montante* do *guardia alta*. A když to provedeš, ozdob hru, jak jsi se naučil výše. Pak vykroč pravou vpřed, hoď nadpažní *mandritto* a pravou nohu k levé, načež se opět vrať stejnou pravou vpřed dělaje dvě *riversi* - jedno na tvář a druhé na stehno - a nech jít nad rukou *stoccatu* jdoucí nad paží a ustup pravou nohou k levé. Odtud vyběhni levou a bodni soupeři *punta riversa*[3] do tváře. Pak s pravou vpředu do

tramazzoni accompagnato, si, chel ultimo in porta di ferro stretta habbi il finalmento. Et di qui tirando il destro piede al sinistro, farai uno montante in guardia alta, & cio fatto, abbellirai il gioco, come di sopra sei ammaestrato. Indi passando con il destro innanzi, tirerai uno mandritto sopra Braccio & il piede destro appresso il sinistro. Dopoi ritornerai con il medesimo destro innanzi facendo duo riuersi, uno per faccia, et l´altro per coscia, & lasciando andare una stoccata sopra mano, che uadi sopra braccio, tu tirerai il destro piede appo il sinistro. Quindi tu scorrerai con il sinistro spignendo una punta riuersa nella nemica faccia. Dopoi con il destro innanzi a grande passo tirerai d´uno riuerso di sotto in su, & subito uolgerai uno falso per la sinistra tempia, & caccierai successiuamente uno riuerso spinto nella faccia dal diritto lato. Et subito gitterai il piede dritto a grande passo dietro al sinistro tirerai di uno mandritto per sino in guardia di faccia. Indi farai una mezza uolta di mano si, che la spada si troui in coda lunga alta, facendo il brocchero buono schermitore della testa. Dopoi, tu tirerai il sinistro piede appo´l destro, & passerai seguentemente con il destro innanzi spignendogli una punta nella faccia di uno riuerso per coscia accompagnata, & fatto questo la spada dee calare in coda lunga stretta. Indi passerai con il piede sinistro innanzi spignendo una punta nella faccia, & uarcando poscia con il piede destro innanzi gli uolgerai insieme uno tramazzone per la testa che cali in porta di ferro stretto defendendo bene con il brocchero la testa, successiuamente farai uno montante riducendo la spada in guardia alta & tirando il piede destro lungo´l sinistro, & quiui al modo gia detto il gioco abbellirai. Et dopoi tu tirerai uno mandritto sopra braccio con il piede destro innanzi ilquale fatto il colpo a pari del manco ritirerai. Indi passerai con il medesimo destro innanzi tirando una stoccata riuersa nella faccia, & scorrendo subito con il piede manco uerso le sue diritte parti, tu uolgerai uno tramazzone per faccia, & poi uarcando con il piede destro innanzi, gli uolgerai uno altro tramazzone pur per la faccia, & seguentemente una punta in guardia di faccia dal tuo brocchero accompagnata. Dopoi uolterai il terzo tramazzone per testa, ilquale cali in porta di ferro stretta, & farai uno montante in guardia alta tirando il piede destro appo il manco, & (quiui come di sopra) abbellirai il gioco. Ilche fatto, tu farai una stretta di mezza spada, cioè tu scorgerai il piede dritto

velkého kroku hoď *riverso* zdola nahoru a ihned mu otoč *falso* na levý spánek a následně mu hoď *riverso spinto*[4] na pravou stranu tváře. A ihned hoď pravou nohu dlouhým krokem za levou a hoď *mandritto* až do *guardia di faccia*. Pak proveď polootočení ruky tak, aby tvůj meč spočinul v *coda lunga alta* a dobře si puklířem chraň hlavu. Pak hoď levou nohu k pravé, následně vykroč pravou vpřed a pošli mu do tváře bod doprovázený *riversem* na stehno. A když to provedeš, meč musí klesnout do *coda lunga stretta*. Odtud vykroč levou nohou vpřed, bodni mu do tváře, pak překroč pravou nohou vpřed a otoč mu na hlavu *tramazzone*, jež klesá do *porta di ferro stretta*, a dobře si chraň hlavu puklířem. Následně proveď *montante* přiváděje meč do *guardia alta*. Pravou nohu hoď vedle levé a zde ozdob hru již popsaným způsobem. Poté hoď nadpažní *mandritto* s pravou nohou vpředu, a když sek provedeš, stáhni ji na úroveň levé. Odtud vykroč vpřed opět pravou, hoď mu *stoccata riversa*[5] do tváře, ihned vykroč levou nohou na jeho pravou stranu a otoč mu *tramazzone* na tvář. Pak překroč vpřed pravou nohou, otoč mu do tváře druhé *tramazzone* a následně proveď bod do *guardia di faccia* doprovázený tvým puklířem. Pak mu na hlavu otoč třetí *tramazzone*, jež klesá do *porta di ferro stretta*, a proveď *montante* do *guardia alta*. Pravou nohu hoď k levé a (zde, tak jako výše) ozdob hru. Když to provedeš, proveď střet půlmeče[6], tzn. pravou nohu posuň velkým krokem vpřed házeje podpažní *mandritto*, pravou nohu přitáhni na úroveň levé a následně vrať pravou nohu velkým krokem vpřed prováděje příčné *falso* končící v *guardia di faccia*. Pak obdobně vykroč levou, proveď polootočení pěsti doprovázené bodem, který musíš tlačit do tváře, a ihned poté překroč pravou nohou na jeho levou stranu a předstírej *mandritto* na jeho levou stranu. Současně se musíš pravou nohou vrátit vzad a tlačit *riverso* na jeho pravý spánek. Pak obdobně ustup levou a zasáhni soupeře polovičním *mandrittem* jdoucím do *guardia di faccia*. Následně polož pravou nohu vedle levé a postav se do *guardia alta*, odkud ozdobíš hru, jak je uvedeno výše. A máš-li takto dokončenu hru se svým soupeřem, proveď ústup zpět neméně hezky než vstup do hry, jenž byl proveden v první části tohoto útoku. Provedeš to vrácením pravé nohy vzad tak, že půjde za levou, a současně hoď podpažní *mandritto*. Pak obdobně vrať vzad levou a proveď *montante* ze své levé strany tak,

innâzi a grande passo tirando per sotto braccio uno mandritto & riducendo poi il destro piede a pari del manco, & successiuamente ritornerai a grande passo innanzi con il piede destro facendo uno falso trauersato per sino in guardia di faccia. Dopoi medesimamente passando con il sinistro farai una mezza uolta di pugno accompagnata da una punta, laquale tu dei sospignergli nella faccia, et poscia uarcherai con il piede destro uerso le sue sinistre parti facendo sembiante insieme di dargli di uno mandritto nelle sue sinistre parti, nelqual têpo la gâba destra dee ritornare in dietro spignendogli un riuerso nella têpia dritta et poi medesimamente ritirando il sinistro ferirai il nemico di uno mezzo mâdritto ilquale uadi in guardia di faccia. Et seguitando porrai il piede destro lungo´l sinistro assettandoti in guardia alta, donae renderai bello il gioco come sopra è detto. E cosi hauendo fornito il gioco con il tuo auersario farai uno ritornare in dietro con men bello chel uenir a gioco fatto nella prima parte del presente assalto, ilquale farai in modo che tornando il piede al indietro in forma chel uadi dopoi il sinistro, tirerai in quel tempo di uno mandritto sotto braccio, poi ritornando in dietro madesimamente il sinistro farai uno montante delle parti manche tue si, che la spada salisca in guardia alta, farai poscia uno altro montante dalle diritte parti tue ritornando la spada in guardia alta & tirando parimante il destro piede appresso il sinistro. Indi tirerai di uno mandritto sotto braccio fuggendo in dietro con il piede destro, & poi farai una mazza uolta di persona uerso le tue diritte parti & in questo uoltare la spada dee uscire fuori di sotto braccio uoltiggiandola una fiata da torno la soprana parte della testa si, che la spada se habbi a trouare in guardia di Alicorno, cioè che stando il pugno alto la punta guardi la terra. Indi a grande passo gittarai il piede sinistro in dietro spignendo una punta di sotto in su saliente in guardia alta & tirando il destro piede a pari del sinistro, & cosi serai ritornato, donde ti partisti.

že tvůj meč vystoupá do *guardia alta*. Potom proveď další *montante* ze své pravé strany vraceje meč do *guardia alta* a obdobně táhni pravou nohou k levé. Pak hoď podpažní *mandritto*, pravou nohou ustup vzad a pak proveď tělem polootočení na svou pravou stranu. Meč musí jít při této otočce vně zespoda tvé paže, jednou se otočí okolo horní části hlavy tak, aby se nacházel v *guardia di alicorno*[7], to je s pěstí vysoko a hrotem mířícím k zemi. Odtud hoď velkým krokem levou nohu, zdola nahoru proveď bod stoupající do *guardia alta* a pravou nohu hoď na úroveň levé. Takto se vrátíš tam, odkud jsi začal.

[1] *mandrittem* jdoucím nad tvou levou paží

[2] příčný sek rubem zprava šikmo nahoru

[3] bod zleva - bod provedený s jílcem otočeným dovnitř podobným způsobem jako *porta di ferro*

[4] tlačené *riverso*

[5] prakticky totéž jako *punta riversa*

[6] viz. kapitola třetí

[7] střeh jednorožce - totožný s Marozzovou *guardia di becca*

IL SECONDO ASALTO

gIa deue essere palese per la lettura del predetto primo assalto, che qualunque di loro è diuiso in tre parti. La prima ha il modo del andare a gioco. La seconda del giocare. La terza del ritornar da gioco, & come la seconda ha gli colpi offensibili, cosi la prima, & terza gli ha uoti & scherzeuoli. Incominciando adungue il secondo assalto dalla sua prima parte che è lo andar al gioco dico, che madesimamente ti assetterai da

DRUHÝ ÚTOK

100 22v Z výše popsaného prvního útoku již musí být čtenáři zřejmé, že každý útok je rozdělen na tři části. První je o způsobu vstoupení do hry, druhá o hře a třetí o návratu ze hry. A zatímco druhá se týká ofenzivních úderů, první a třetí jsou hravé a plné fantazie. Druhý útok tudíž zahájíme jeho první částí, která se týká vstupu do hry. Uvádím, že se postavíš na jednu stranu místnosti podobně, jako jsi učinil v předchozí skvostné sestavě.

uno canto della sala come facesti nel primiero tuo leggiadro acconciamento, & con il piede destro uarcherai uerso le tue destre parti ferendo con il falso la coppola del brocchero & leuando la spada in guardia alta, si, chel brocchero sia uolto uerso la faccia in guisa di uno specchio, & quinci passerai a grande passo con il piede sinistro innanzi, facendo uno grande salto uerso il nemico, nelqual tempo la spada deue fare uno tramezzone in porta di ferro stretta, & cosi rimarrai a piede pari. Dopoi subito ualicherai a grande passo con il piede destro innanzi facendo uno montante in guardia alta, & quiui abbellirai il gioco non al modo che facesti nel primo assalto, percio, che qualunque di questi tre assalti, ha separato il suo abbellimento, che cosi chiamarlo ci piace & quello per tutt´il gioco nelquale da capo si truoua, retrattor lece. Lo abbellire adunque di questo secondo assalto sera, che tagliando d´uno fendente nel orlo del brocchero che cali in cingiara porta di ferro, et tirando in guel medesimo tempo il piede destro al indietro, tu fuggirai con il piede sinistro dietro al destro, & insieme percoterai la coppola del brocchero. Poi tu farai uno montante per sino in guardia alta tirando il piede destro a pari del manco. Indi uolendo gia assalir il nemico guiderai il piede sinistro innanzi a grande passo tirandogli una punta in atto di uno montante, che uadi per insino nella faccia del nemico, & subito passando pur a grande passo con il piede destro innanzi, gli tirerai di uno riuerso triuelleto nella faccia radoppiandogli duo tramazzoni per testa, si, che l´ultimo cali in porta di ferro stretta, & subito farai uno montante in guardia alta tirando il piede destro appresso il sinistro & poi passando con il destro innanzi tirerai di uno mandritto sopra braccio raccogliendo similmente il piede destro appo´l sinistro. Poscia scorrendo con il sinistro innanzi, farai uno mezzo riuerso per sino in guardia di faccia. Et facendo sembiante di uno altro riuerso condurrai il destro piede innanzi dandogli etiandio a uedere di ferirlo per testa di uno mandritto, & in questa uista uarcando con il piede sinistro gli caccierai nella faccia una punta in atto di montante. Dapoi con il destro innanzi tirerai di uno riuerso di sotto in su, & di uno mandritto andante sopra braccio, & seguentemente gittando il destro dietro al sinistro farai uno riuerso per la mano della spada, si, chel brocchero sia buono defensore della testa, et che la spada si ripari in coda lunga. Quindi con il sinistro piede innanzi ti assetterai con la spada in guardia di testa, & poi

Pravou nohou překroč na svou pravou stranu, sraz klenbu puklíře s falešným ostřím a zvedni meč do *guardia alta* tak, aby byl puklíř obrácen k tváři jako zrcadlo. Odtud vykroč levou nohou vpřed do velkého kroku dělaje velký skok směrem k soupeři. Současně musí meč provést *tramazzone* do *porta di ferro stretta* a takto zůstaň nohama na stejné úrovni. Pak ihned smýkni pravou nohou vpřed do velkého kroku dělaje *montante* do *guardia alta* a zde ozdob hru nikoli po způsobu, který jsi prováděl v prvním útoku, protože každý z těchto tří útoků má své vlastní ozdobení, které se nám líbí pojmenovat podle hry, v níž se nachází. Je vhodné se o něm opět zmínit. Ozdobením druhého útoku bude seknutí *fendente* na okraj puklíře, které klesá do *cingiara porta di ferro*. Současně hoď pravou nohu vzad, levou nohou ustup za pravou a udeř puklici puklíře. Pak proveď *montante* končící v *guardia alta* a pravou nohu hoď na úroveň levé. Chceš-li odtud zaútočit na soupeře, veď levou nohu velkým krokem vpřed a po způsobu *montante* hoď bod jdoucí soupeři do tváře. A ihned opět vykroč pravou vpřed do velkého kroku, hoď mu *riverso trivellato*[8] do tváře a zdvoj dvě *tramazzoni* na hlavu tak, že poslední klesá do *porta di ferro stretta*. Ihned proveď *montante* do *guardia alta*, přičemž hoď pravou nohu k levé, pak vykroč pravou vpřed, hoď *mandritto* nad paži a obdobně přisuň pravou nohu k levé. Pak vyběhni levou vpřed a proveď poloviční *riverso*[9] končící v *guardia di faccia*. A předstíraje další *riverso* veď pravou nohu vpřed, naznač, jako že mu útočíš *mandrittem* na hlavu, a během toho překroč levou nohou a bodni ho do tváře po způsobu *montante*. Poté s pravou nohou vpředu hoď *riverso* zdola nahoru a *mandritto* jdoucí nad paži a házeje pravou nohu za levou mu následně zasadíš *riverso* na ruku s mečem tak, aby byl puklíř dobrým obráncem hlavy a meč tě kryl v *coda lunga*[10]. Odtud se s levou nohou vpředu postav mečem do *guardia di testa*, poté vykroč pravou nohou na jeho levou stranu a hoď mu *fendente* na hlavu, přičemž současně musí levá noha následovat za pravou. Pak svým mečem opět přejdi do *porta di ferro stretta*, následně jdi do *guardia di faccia* a odtud veď levou nohu kupředu na jeho levou stranu tak, že pravá noha následuje za levou. A když to provedeš, hoď mu *riverso* na tvář. Poté proveď *stoccatu* zvedaje se elegantně skokem vzad. A odtud vykroč pravou vpřed, proveď *montante* do *guardia alta* a pravou nohu hoď k levé. Když to provedeš, ozdob hru

con il destro uerso le sua sinistre parti passando, gli tirerai di uno fendente per testa, nel quale tempo la sinistra gamba seguir deue la dritta per di dietro. Indi farai ricourar la spada tua in porta di ferro stretta andando seguentemente in guardia di faccia, & di qui guiderai il sinistro innanzi uerso le sue sinistre parti, si, che la diritta gamba seguisca la sinistra per di dietro, & fatto questo tireragli di uno riuerso per faccia. Dopoi tu spignerai una stoccata, leuandeti con uno balzo al indietro leggiadramente, et di qui passando con il destro innanzi tu farai uno montante in guardia alta, & tirerai il destro piede appresso il sinistro il che poi che fatto haurai abbellirai il gioco, nel modo poco sopradetto. Et ripigliando il gioco con il piede destro innanzi tirerai uno fendente per sino in guardia di faccia raccogliendo il piede dritto a par del manco, & poi con il sinistro innâzi uolterai uno tramazzone per testa, & ponendo il destro (seguitando) innanzi farai usta di uolgere uno altro tramazzone, ma percio la gamba antiposta di uno mandritto gli ferirai, si, che la spada uadi sotto braccio, & il brocchero alla defensione della testa. Poi tirerai di uno riuerso di sotto in su per la mano del nemico balzandoti subito gaiamente al indietro, si, che dopoi fatto salto, ti troui a piede pari in coda lunga alta. Quindi con il destro uarcando farai uno montante in guardia alta. Dopoi tirando di uno tramazzone in porta di ferro larga tutto scoperto, starai accorto, che se per caso il nemico ti uolesse ferire la testa, tu subito gittando innanzi il sinistro, & lasciando andar la spada in coda lunga, piglierai cô il brocchero il detto colpo, et gli risponderai di uno falso a trauerso la têpia sinistra in guisa che la spada uadi sotto braccio. Seguentemente gittando il piede sinistro dietro al destro gli tirerai per il uolto di uno riuerso calante in coda lûga, si, che la testa sia bê guardata dal brocchero. Indi il piede destro îdietro ritirâdo gli spignerai una pûta nella faccia et poi ritornando innâzi cô il medesimo piede destro gli radoppierai duo tramazzoni adosso, delliquali l´ultimo cali in porta di ferro stretta, seguitando di uno montante in guardia alta, & quiui la terza fiata abbellirai il gioco nel modo sopradetto. Dopoi uarcando con il destro innanzi, taglierai uno tramazzone in porta di ferro larga calante. Et farai bene guardar la testa dal antiponuto brocchero. Indi tirando il piede manco appo il destro farai uno falso di sotto in su andante in guardia di faccia. Et subito gittando il destro innnazi, tirerai d´uno mandritto trauersale per faccia, si, che la

způsobem popsaným o kousek výše. A pokračuj ve hře hozením pravé nohy kupředu. Hoď *fendente* končící v *guardia di faccia*, pravou nohu stáhni na úroveň levé a pak mu s levou vpřed otoč *tramazzone* na hlavu. A (následně) tlač pravou vpřed, proveď naznačení otočení dalšího *tramazzone*, ale namísto toho zasáhni jeho předsunutou nohu *mandrittem* tak, že meč jde pod paži a puklíř ti chrání hlavu. Pak hoď *riverso* zdola nahoru na soupeřovu hlavu a ihned odskoč čile vzad tak, abys skok poté ukončil s nohama na stejné úrovni v *coda lunga alta*. Odtud překroč pravou vpřed a proveď *montante* do *guardia alta*. Pak hoď *tramazzone* do *porta di ferro larga*, čímž zůstaneš ve střehu zcela nekrytý, takže když tě bude chtít tvůj soupeř zasáhnout třeba do hlavy, ihned hoď levou nohu vpřed, meč nechej jít do *coda lunga*, zachyť uvedený úder svým puklířem a odpověz mu *falsem* přes levý spánek tak, že meč půjde pod paži. Následně hoď levou nohu za pravou a do tváře mu pošli *riverso* klesající do *coda lunga* tak, abys měl hlavu dobře chráněnu puklířem. Pak ustup pravou nohou vzad, bodni mu na tvář a poté se toutéž pravou nohou vrať opět vpřed a zdvoj dvě *tramazzoni* po sobě, z nichž poslední klesá do *porta di ferro stretta* následované *montantem* do *guardia alta*. Zde potřetí ozdobíš hru výše uvedeným způsobem. Překroč dále pravou vpřed, sekni *tramazzone* klesající do *porta di ferro larga* a vpřed vysunutým puklířem si dobře chraň hlavu. Poté hoď levou nohu k pravé a zdola nahoru proveď *falso* jdoucí do *guardia di faccia*. A ihned hoď pravou vpřed a hoď mu příčné *mandritto* na tvář tak, že meč klesá do *porta di ferro*[11]. Pak jdi mečem do *guardia di testa*, hoď mu na nohu *mandritto* jdoucí pod paži a ihned odskoč pravou nohou vzad a *riversem* ho zasáhni do ruky s mečem takovým způsobem, že klesneš do *coda lunga*. A odtud vyběhni pravou vpřed a bodni mu do tváře. A když bude zvedat meč, aby se kryl, okamžitě mu pod něj vraz svůj puklíř a současně vykroč levou nohou na jeho pravou stranu a zasaď mu *mandritto* na nohu. Hned poté následuj pravou nohou za levou, následně ustup velkým krokem levou za pravou a proveď polo-otočení ruky tak, že tvůj meč posléze spočine v *coda lunga stretta*. Pak mu bodni na tvář bez pohybu nohou a hned poté, co to provedeš, vyběhni levou nohou na jeho pravou stranu házeje *riverso* na jeho pravý spánek tak, abys poté pravou nohou následoval za levou a aby sis puklířem dobře chránil hlavu. Pak proveď *stoccatu* na soupeřovu tvář zvedaje se vzad

spada cali in porta di ferro. Quindi anderai con la spada in guardia di testa, & gli tirerai per gamba di uno mandrittoandante sotto braccio, & subito raccogliendo il piede destro al indietro, gli ferirai la mano della spada di uno riuerso, in modo che quella cali in coda lunga, & di qui scorrendo con il destro innanzi, spigneraigli una punta nela faccia, & com´egli leuera la spada per scansarla, tu sotto quella subito il tuo brocchero ponerai, & in quel tempo passerai con il piede manco uerso le sue diritte parti dandogli di uno mandritto per gamba, & facendo che subito poi il piede destro seguiti per di dietro il manco, et successiuamente il sinistro ritirando dietro al destro a grâde passo farai una mezza uolta di mano, si, che finalmente la spada in coda lunga stretta si riponga. Dopoitu spignerai una punta nella faccia senza mouer piede, et subito fatto questo, scorrerai con il piede manco uerso le sue destre parti tirandogli di uno riuerso per la sua tempia dritta, si, che il piede destro seguisca successiuamente il manco per di dietro, & che´l brocchero della testa sia buono guardatore. Quindi spignerai una stoccata nela menica faccia, leuandoti al indietro con uno ageuole salto, facendo che la spada in coda lunga alta si riduchi.

lehkým skokem, čímž se tvůj meč dostane zpět do *coda lunga alta*.

[8] vrtané *riverso*, tj. přetočený sek zleva vedený rubovým ostřím

[9] kratší a rychlejší verze *riversa* postrádající protažení

[10] *coda lunga alta*

[11] nespecifikováno, do které přesně

Dapoi passando con il destro piede innanzi gli spignerai un´altra punta nel uolto facendo sembiante di ferirlo per di uno mandritto, nondimeno di uno riuerso a trauerso la dritta tempia lo ferirai, calando la spada in coda lunga. Indi tirerai di uno falso trauersale per la mano della spada, che uadi sopra braccio, & leuando la mano della spada in aere gli tirerai per faccia di uno mandritto andante sotto braccio. Dapoi subito trahendo in dietro il piede destro gli ferirai la mano della spada di uno riuerso. Indi scorrendo con il destro innanzi gli spignerai una punta nella faccia, & facendo sembiante di tirargli di uno riuerso nella faccia, gli darai di uno mandritto a trauerso la tempia manca riducendoti la spada in porta di ferro stretta oue schiferai bene la testa con il brocchero. Dapoi ritirando in dietro il piede destro farai una mezza uolta di pugno rocourando la spada in coda lunga stretta, & quiui tagliando per la mano nemica mezzo mandritto calante senza mouer gli piedi on cingiara porta di ferro scorrerai successiamente con il destro piede innanzi, & spigneraigli nella faccia una punta radoppiandogli duo tramazzone per testa, & facendo buono il brocchero, & poi farai uno montante in guardia alta ritirando il piede destro

101 25r Pak vykroč pravou nohou vpřed a proveď mu další bod do tváře. Představ si *mandritto* na hlavu, nicméně ho udeř *riversem* přes pravý spánek, přičemž klesni mečem do *coda lunga*. Odtud mu na ruku s mečem hoď příčné *falso* jdoucí nad paží, zvedni ruku s mečem do vzduchu a hoď mu na tvář *mandritto* jdoucí pod paži. Pak ihned táhni pravou nohou vzad a udeř mu *riversem* po ruce s mečem. Poté vyběhni pravou vpřed, bodni mu do tváře a předstíraje hození *riversa* na tvář mu zasadíš *mandritto* přes levý spánek, přičemž sniž meč do *porta di ferro stretta*, kde budeš mít hlavu dobře krytu puklířem. Pak ustup pravou nohou vzad a proveď polootočení pěsti, čímž dostaneš meč zpět do *coda lunga stretta*. Zde bez pohybu nohou sekni na soupeřovu ruku poloviční *mandritto* klesající do *cingiara porta di ferro*. Následně vyběhni pravou nohou vpřed, bodni mu na tvář a zdvoj dvě *tramazzoni* na hlavu a dobře pracuj puklířem. Pak proveď *montante* do *guardia alta*, přičemž odejdi pravou nohou na úroveň levé. Máš-li toto dokončeno, ozdob hru způsobem již třikrát výše popsaným.

a pari del manco. Ilche fornito abbellirai il gioco al modo gia sopra tre fiate detto.

Poi facendo una stretta di mezza spada laqual si fa tirando uno tramazzone, che cali in porta di ferro larga, subito guiderai il piede manco innanzi spignendogli una punta nel uiso dal lato destro, & com´egli leuera per schifarsi dalla detta punta, tu pigliando per il lato di dentro la sua spada con la tuo mano manca, gli tirerai di uno mandritto per testa, o doue meglio ti parra, & cosi haurai sodisfaceuolmente finito il gioco. Ma uolendo al usato con leggiadria ritornare da gioco, tu andando con la schiena al indietro in cotale andatura gitterai il piede destro in dietro tirando uno mandritto sotto braccio. Indi ritirando medesimamente al indietro il manco, farai uno montante dalle sinistre parti tue, & un´altro dalle diritte, nel quale la spada uadi in guardia alta. Poi gittando un´altra fiata il destro piede in dietro tirerai uno mandritto sotto braccio. Indi uolgendo la persona sopra li fermi piedi uerso le destre tue parti tirerai di uno riuerso, che la spada si uolti sopra la testa, quella in guardia di alicorno riducendo della quale di sopra è detto. Seguentemente gittando il manco in dietro, spignerai una punta, che uadi in guardia alta tirando il piede destro appresso il manco, & cosi serai ritornato al primo luoco, donde ti partisti per uenir a gioco.

102 25r

Potom proveď střet půlmeče, což učiníš hozením *tramazzone* klesajícího do *porta di ferro larga*. A ihned veď levou nohu vpřed a bodni mu na pravou stranu obličeje. A když zvedne, aby se kryl proti uvedenému bodu, svou levou rukou uchop jeho meč z vnitřní strany a hoď mu *mandritto* na hlavu, nebo kam se ti zdá vhodné. Takto budeš mít hru uspokojivě dokončenu. Ale chceš-li se jako obvykle elegantně vrátit ze hry, jdi zády nazpět a při tomto pohybu hoď pravou nohu vzad a hoď *mandritto* pod paži. Pak obdobně ustup levou nohou vzad a proveď *montante* ze své levé strany a další z pravé, při němž meč půjde do *guardia alta*. Dále pak hoď pravou nohu vzad a hoď *mandritto* pod paži. Předkláněje poté tělo nad své nehybné nohy na pravou stranu hoď *riverso* tak, že se meč otočí nad hlavou, čímž se obrátí do střehu *guardia di alicornio*, který je popsán výše. Následně hoď levou vzad, proveď bod jdoucí do *guardia alta* házeje pravou nohu k levé. Takto se vrátíš na místo, odkud jsi zahájil vstup do hry.

IL TERZO ASSALTO.

NOn altrimenti che di sopra nelli duo prenomati assalti è detto, ritrouandoti con ogni gentile maniera in capo della sala & uolendo il tuo nemico assalire, tu passerai con il piede destro per trauerso, & uerso le tue diritte parti, facendo uno molietto, cioè una girante uolta per di fuori del braccio con la spada, & poi medesimamente passando con il manco farai uno riuerso di sotto in su, che uadi sopra braccio. Indi scorrendo con il destro innanzi tirerai duo riuersi, talmente, che nella fine del ultimo la spada in guardia alta si troui. Dopoi scorgerai il manco innanzi facendo uno ritocco di brocchero & rirucendo la spada in guardia di testa. Quindi medesimamente con il destro innanzi ualicando farai uno montante in atto di punta, che in guardia alta si riduchi, & in cosi fatto tempo il piede destro appo´l manco ritirerai & cio fatto abbellirai il gioco non ad alcuno delli duo predetti modi che gia di sopra è palese che ciascuno assalto ha uno abbellimento separato, & questo è cosi, che tu taglierai di uno fendente l´orlo del brocchero tirando il piede

TŘETÍ ÚTOK.

103 25v

Nejinak, než je popsáno v předchozích dvou útocích, se nacházíš dokonale ušlechtilým způsobem na jedné straně sálu. Chceš-li zaútočit na svého soupeře, vykroč pravou nohou šikmo na svou pravou stranu a proveď *molinetto*[12], to je krouživou rotaci vně paže s mečem, pak obdobně vykroč levou a zdola nahoru proveď *riverso* jdoucí nad paží. Pak vykroč pravou vpřed a hoď dvě *riversi* tak, aby se na konci posledního tvůj meč nacházel v *guardia alta*. Potom posuň levou vpřed, proveď úder puklířem a vrať meč do *guardia di testa*. Pak obdobně smýkni pravou vpřed a po způsobu bodu proveď *montante* končící v *guardia alta*. A v takto hotovém čase ustup pravou nohou k levé, a máš-li to vykonáno, ozdob hru jinak než v předchozích dvou způsobech, neboť je ti již jasné, že každý útok má samostatnou ozdobu. Tahle vypadá takto: Řízni *fendente* na okraj puklíře házeje současně pravou nohu vzad a mečem proveď pokles následovaný zvednutím do *guardia alta*, odkud udělej zápěstím další *molinetto* na vnitřní strany hlavy,

destro in quel tempo al indietro, & facendo calare & successiamente montare in guardia alta la spada, oue un´altro molinetto di dietro la testa con il nodo de la mano farai cioè uno uolgimento in guisa d´uno circolato giro, & poi tirerai il manco piede appresso il destro ritoccando il brocchero con un buon colpo. Indi scorgerai il sinistro innanzi assettandoti in guardia di testa, & uarcando con il destro innanzi farai uno montante in atto di punta, la spada in guardia alta riducendo, & in questo tempo tirerai il piede destro appo´l manco.

to je otočení po způsobu rotace. Poté hoď levou nohu k pravé, přičemž se dobrým úderem dotkneš puklíře. Potom vyběhni levou vpřed a postav se do *guardia di testa*. Překroč pravou vpřed a proveď *montante* po způsobu bodu, čímž dostaneš meč zpět do *guardia alta*, a současně hoď pravou nohu k levé.

[12] *molinetto* - mách vedený zápěstím

Et uolendo hoggimai uenir alle mani con il menico passerai con il destro pede innanzi tirerai uno mandritto sopra braccio riducendo medesimamente il destro appo´l manco, & ritornando subito il detto piede destro innanzi, farai uno menzzo riuerso per sino in guardia di faccia, & poi gli tirerai d´uno fendente sopra la testa accompagnato da duo tramazzoni facendo l´ultimo calare in porta di ferro stretta, & quiui dee il brocchero guardatore farsi della testa. Indi tirerai uno montante in guardia alta raccogliendo il destro piede appo´l manco et (seguitando) passerai con il destro innanzi, & tirerai un mezzo mandritto per sino in guardia di faccia, & successiuemente lo ferirai nella testa di duo tramazzoni, delli quali l´ultimo farai in sembiante, cioè farai uista di dargli di tramazzone, & per cio gli ferirai di uno mandritto per gamba calando la spada in porta di ferro larga, & poi leuerai uno falso per sino in guardia di faccia, & quindi ritirando il piede destro in dietro, ti assetterai in coda lunga alta, fatto questo tirerai il piede manco appresso il destro, & poi scorgerai con il medesimo piede innanzi spignendo una punta nella faccia, & poi facendo sembiante di dargli per testa di uno tramazzone, gli ferirai la coscia d´uno riuerso, sospignendogli nella faccia una punta seguitata da uno tramazzone calante in porta di ferro stretta facendo che´l brocchero diffendi bene la testa, & successiuamente tirando il piede destro appo il manco, farai uno montante in guardia alta, & quiui abbellirai il gioco nel modo antedetto. Dapoi scorgendo innanzi il piede destro, lo seguiterai con il manco in simile passamento, cacciando una punta di sotto in su nella nemica faccia, &tosto un´altra fiata antiponendo il destro piede al manco di uno ridoppio riuerso di sotto in su lo ferirai per le braccia. Indi tirerai di uno fendente per testa, che cali in porta di ferro stretta, & poi ualicando con il manco innanzi, gli spignerai nella faccia una

104
26r

Chceš-li nyní přijít jednoduše k soupeři, vykroč pravou nohou vpřed, hoď nadpažní *mandritto*, obdobně přitáhni pravou k levé a ihned vrať pravou nohu vpřed, proveď poloviční *riverso* končící v *guardia di faccia*. Pak mu hoď na hlavu *fendente* následované dvěma *tramazzoni*, přičemž posledním klesni do *porta di ferro stretta*, kde musí být puklíř dobrým ochráncem tvé hlavy. Odtud hoď *montante* do *guardia alta*, přičemž pravou nohu přitáhni k levé a (následně) vykroč pravou vpřed, hoď poloviční *mandritto* končící v *guardia di faccia* a následně ho zasáhni do hlavy dvěma *tramazzoni*, z nichž poslední udělej klamné, tzn. naznač mu *tramazzone*, avšak zasáhni ho *mandrittem* do nohy, přičemž klesni mečem do *porta di ferro larga*. Poté zvedni *falso* tak, aby skončilo v *guardia di faccia*, pak ustup pravou nohou vzad a zaujmi *coda lunga alta*. Když to uděláš, hoď levou nohu k pravé, pak stejnou nohou vykroč vpřed a bodni mu na tvář. Potom předstírej *tramazzone* na hlavu a zasáhni ho *riversem* do stehna veda mu bod do tváře následovaný *tramazzone* klesajícím do *porta di ferro stretta*. Puklířem si dobře chraň hlavu. Následně hoď pravou nohu k levé, proveď *montante* do *guardia alta* a zde uvedeným způsobem ozdob hru. Pak posuň pravou nohu vpřed, následuj ji obdobným krokem levou a zdola nahoru vraz soupeři bod do tváře a okamžitě další tlače pravou nohu proti levé ho s *ridoppio riverso*[13] zasáhni zdola nahoru přes paži. Potom mu hoď na hlavu *fendente*, jež klesá do *porta di ferro stretta*, a pak smýkni levou vpřed a bodni mu chytře do tváře. A když zvedá, aby se kryl, zasáhni ho *riversem* do předsunutého stehna, přičemž jdi mečem do *guardia di testa*. Levou nohou se vrať vzad a zasáhni ho do ruky s mečem polovičním *mandrittem* klesajícím do *porta di ferro larga*. Potom svým *falsem* předstírej zásah do jeho meče, a když to chce blokovat, bodni mu svým mečem pod jeho

sagace punta, & mentr´egli leuera per schifarsi, tu gli ferirai la coscia antiposta di uno riuerso, andando con la spada in guardia di testa, & tornando al indietro il piede manco, gli ferirai la mano della spada di uno mezzo mandritto calante in porta di ferro larga. Poi facendo uista di urtar la sua spada con il tuo falso, mentr´egli uorra schifarsi, gli caccierai la tua spada per sotto la sua nella faccia, & com´egli uorra ripararsi da quella punta, di presente gli ferirai la coscia destra di uno riuerso. Dapoi per tua sicurezza gli ferirai la mano della spada di uno falso seguitato da uno mandritto per faccia, che cali in porta di ferro larga. Indi nella medesima mano della spada spignerai una punta in modo che la tua mano della spada uadi da quella del brocchero coperta. Et poi subito gli radoppierai duo tramazzoni per testa, et facendo uno môtante in guardia alta tirerai il piede destro a pari del mâco, & abbellirai il gioco nel modo di sopra. Quindi poscia scorrendo con il piede sinistro per trauerso & tirando di uno mandritto in sembiante di cadere, prestamente guidarai il piede destro innanzi ponendo il falso sotto la sua spada. Seguentemente passando con il piede sinistro innanzi, tu farai una uolta di mano spignendogli una punta nella faccia, & poi conducendo a grande passo il destro innanzi gli radoppierai per testa duo tramzzoni delli quali l´ultimo deue andare in porta di ferro stretta, si che´l Brocchero guardi bene la testa, et poscia farai uno montante in guardia alta ritirando il piede destro a pari del manco, Et passando con il destro innâzi gli tirerai per gamba uno mandritto, che uadi sotto braccio, similmente uarcando con il manco uerso le sue diritte parti, gli tirerai di uno riuerso per faccia. Et poi farai calare la spada in coda lunga, lasciando andar la gamba destra dietro alla sinistra. Indi ualicherai con il destro piede innanzi tirando d´uno falso di sotto in su per sino in guardia di faccia, & subito facendo uista di ferirlo di uno riuerso nella tempia dritta, gli giugnerai la gamba, che sera dauanti d´uno mandritto andante sotto braccio, si chel brocchero guardi bene la testa. Et successiuamente tirerai il piede destro appo´l manco, & scorgendo innanzi il piede destro gli tirerai d´uno riuerso per faccia, ilquale cali in coda lunga stretta, & facendo poi uno montante in guardia alta, tirerai il piede destro appo´l manco, abbellando il gioco al modo detto sopra. Dopoi passerai innâzi con il piede destro ferendolo d´uno mandritto sopra braccio in guisa, che la spalla tua destra si ponga con la punta uerso il

mečem na tvář. Pokud se bude chtít tomuto bodu bránit, okamžitě ho zasáhni *riversem* do pravého stehna. Pak pro svou bezpečnost zasáhni jeho ruku s mečem *falsem* následovaným *mandrittem* do tváře tak, že klesá do *porta di ferro larga*. Poté mu bodni na tutéž ruku s mečem takovým způsobem, aby tvá ruka s mečem šla kryta puklířem. Pak ihned zdvoj dvě *tramazzoni* na hlavu a dělaje *montante* do *guardia alta* hoď pravou nohu na úroveň své levé a ozdob hru výše uvedeným způsobem. Vyběhni tudíž levou nohou šikmo, hoď *mandritto* a při naznačení klesání veď rychle pravou nohu vpřed a vraz falešné ostří pod jeho meč. Následně vykroč levou nohou vpřed, otoč ruku a bodni mu do tváře. Pak veď velkým krokem pravou vpřed a zdvoj mu na hlavu dvě *tramazzoni*, z nichž poslední musí jít do *porta di ferro stretta* tak, aby ti puklíř dobře chránil hlavu. Potom proveď *montante* do *guardia alta* odcházeje pravou nohou na úroveň levé a pravou vykroč vpřed, hoď mu na nohu *mandritto* jdoucí pod paži a obdobně překroč levou na jeho pravou stranu a hoď mu *riverso* na tvář. Pak mečem klesni do *coda lunga* nechávaje jít pravou nohu za levou. Nato smýkni pravou nohou vpřed a hoď *falso* zdola nahoru tak, abys skončil v *guardia di faccia*, a ihned naznač útok *riversem* na pravý spánek a řízni ho přes předsunutou nohu *mandrittem* jdoucím pod paži tak, aby ti puklíř dobře chránil hlavu. Následně hoď pravou nohu k levé, pravou nohu posuň vpřed a hoď mu do tváře *riverso* klesající do *coda lunga stretta*. Pak proveď *montante* do *guardia alta*, hoď pravou nohu k levé, přičemž ozdobíš hru výše uvedeným způsobem. Potom vykroč pravou nohou vpřed a zaútoč na něj nadpažním *mandrittem* tak, aby tvé pravé rameno mířilo přímo na soupeřovu hruď. Pak hoď *riverso* po způsobu *fendente*, jež klesá do *coda lunga stretta*, a zasáhni jeho ruku s mečem *falsem* vráceným nad paží. Následně zvedni ruku s mečem do *guardia alta* a hoď podpažní *mandritto* vraceje pravou nohu k levé. A ihned posuň pravou nohu na jeho pravou stranu a zasáhni ho *falsem* končícím v *guardia di faccia*. Pak veď levou nohu vpřed, naznač mu *riverso* na pravý spánek, ale hbitě smýkni pravou nohou na jeho levou stranu a do tváře mu zasaď *fendente* klesající do *porta di ferro larga* takovým způsobem, aby pravá noha následovala za levou, a zde si chraň dobře hlavu puklířem. Odtud se vrať levou nohou k pravé, hoď *falso* končící v *guardia di faccia* a následně překroč pravou nohou vpřed, mečem jdi do

petto del tuo nemico. Poi tirandogli d´uno riuerso in maniera di fendente che cali in coda lunga stretta gli ferirai la mano della spada con uno falso ritornante sopra braccio, & successiuamente leuando la mano della spada in guardia alta, gli tirerai di uno mandritto sotto braccio, riducendo il piede destro appresso il sinistro, & subito scorgendo il piede destro uerso le sue destre parti, lo ferirai di uno falso andante per sino in guardia di faccia, poi guidando il piede sinistro innanzi farai sembiante di dargli di uno riuerso nella tempia destra, dopoi ualicando tosto con il piede destro uerso le sue sinistre parti del nemico, gli darai uno fendente per faccia che cali in porta di ferro larga in modo che la gamba destra della sinistra sia seguitatrice per di dietro, & quiui farai che´l brocchero guardi bene la testa. Indi ritirando il piede manco appresso il destro, tu gli caccierai uno falso per insino in guardia di faccia, & seguentemente uarcando con il piede destro innanzi, anderai con la spada in guardia alta, & di presente gli ferirai la testa di uno fendente da duo tramazzoni per faccia seguitato, & il brocchero defendendo bene la testa, tu farai successiuamente uno montante in guardia alta tirando il piede destro appo´l manco. Quindi scorrendo innanzi con il piede destro gli tirerai di uno fendente per sino in guardia di faccia, similmente facendo con il sinistro, ma uerso le sue parti destre, gli tirerai uno tramazzone calante in cingiara porta di ferro, & di qui passerai con il piede destro facendo uista di dargli di uno tramazzone per testa, nondimeno lo ferirai nella gamba di uno mandritto, che uadi sotto braccio. Indi ritirando in dietro il piede destro gli ferirai la mano della spada con uno riuerso, in modo che la testa sia bene dal brocchero conseruata. Dapoi scorcendo innanzi con il destro farai uno falso per sino in guardia di faccia, & poi subito facendo sembiante di ferirlo d´uno mandritto, tu lo giugnerai di uno riuerso passando innanzi con il piede manco. Poscia ritirerai al indietro il piede sinistro, tirandogli in cotale tempo di uno mandritto, che uadi in guardia di faccia, et gittando successiuamente indietro il piede destro, farai una uolta di mano assettandoti in coda lûga alta, poi riducendo il piede manco appresso il sinistro, passerai seguentemente con il piede destro innanzi spignendo una punta nella faccia seguitata da uno fendente, che non trascorra guardia di faccia. Indi subito andando in guardia di testa gli tirerai d´uno mandritto, che uadi sotto braccio riducendo il piede destro appo´l manco.

guardia alta a okamžitě ho zasáhni do hlavy s *fendente* následovaným dvěma *tramazzoni* na tvář a dobře si kryj hlavu puklířem. Následně proveď *montante* do *guardia alta*, přičemž hoď pravou nohu k levé. Pročež vyběhni pravou nohou vpřed a hoď *fendente* končící v *guardia di faccia*. Obdobně to proveď s levou, ale na jeho pravou stranu, přičemž na něj hoď *tramazzone* klesající do *cingiara porta di ferro*. Odtud vykroč pravou nohou a naznač mu *tramazzone* na hlavu, nicméně ho zasáhni do nohy *mandrittem* jdoucím pod paži. Potom se vrať pravou nohou vzad a *riversem* zasáhni jeho ruku s mečem tak, abys měl hlavu dobře chráněnou puklířem. Pak vyběhni pravou nohou vpřed, proveď *falso* končící v *guardia di faccia* a nato ho při předstírání útoku *mandrittem* zasáhni *riversem*, přičemž jdi levou nohou vpřed. Poté se vrať levou nohou vzad házeje současně *mandritto* jdoucí *guardia di faccia*, a následně hoď pravou nohu vzad a otáčeje ruku zaujmi *coda lunga alta*. Pak se vrať pravou nohou k levé[14], následně vykroč pravou nohou vpřed a proveď bod na obličej následovaný *fendente*, jež neprochází skrz *guardia di faccia*. Ihned nato jdi do *guardia di testa* a hoď na něj *mandritto* jdoucí pod paži přiváděje pravou nohu k levé. Pak vyběhni levou nohou vpřed na soupeřovu pravou stranu a hoď na něj zdola nahoru *falso* končící v *guardia di faccia*. Následně překroč pravou vpřed, jdi mečem do *guardia alta* a hoď mu na hlavu *fendente* klesající do *porta di ferro stretta* tak, aby ti puklíř dobře chránil hlavu. Potom proveď *montante* do *guardia alta*, přičemž stáhni pravou nohu k levé a ozdob hru tak, jak je uvedeno výše. Odtud veď pravou nohu vpřed a hoď méně než ukončené *mandritto* nad paži. A když to uděláš, vykroč levou nohou na jeho pravou stranu, otoč puklíř nad ruku a mečem jdi do *cingiara porta di ferro*. A ihned vykroč pravou nohou vpřed, odraz soupeřův meč *falsem* jdoucím do *guardia alta* a okamžitě mu hoď na nohu podpažní *mandritto* a puklířem si dobře chraň hlavu. Odtud hoď pravou nohu vzad a zasáhni jeho ruku s mečem *riversem* klesajícím do *coda lunga larga*[15]. Pak hoď levou nohu k pravé, pravou vykroč vpřed a bodni mu do obličeje. Potom vykroč levou na svou pravou stranu, předstírej *riverso*, nicméně vykroč pravou na jeho levou stranu a hoď mu *fendente* na tvář takovým způsobem, že tvůj meč klesá do *porta di ferro larga* a levá noha následuje za pravou. Nato stáhni levou nohu k pravé a proveď *falso* jdoucí až do *guardia di faccia*

Poi scorrendo innanzi con il piede sinistro uerso le destre parti del nemico gli tirerai d´uno falso di sotto in su, per sino in guardia di faccia, seguentemente uarcando con il destro innanzi anderai con la spada in guardia alta tirandogli di uno fendente per testa, che cali in porta di ferro stretta, si che´l brocchero sia buono defensore della testa. Dapoi farai uno montante in guardia alta ritirando il piede destro appo il manco, & abbellando il gioco, come sopra è detto. Indi guidando innanzi il piede destro, gli tirerai uno meno che finito mandritto per sopra´l braccio, & fatto questo, passerai con il piede manco uerso le sue destre parti uolgendo il brocchero sopra la mano, & andando con la spada in cingiara porta di ferro, & subito passando innanzi con il piede destro urterai di uno falso nella spada del nemico, che uadi in guardia alta, & tirandogli subito di uno mandritto per gamba, che uadi sotto braccio, farai che´l brocchero guardi bene la testa, & quindi gittando in dietro il piede destro gli ferirai la mano della spada con uno riuerso, si che cali in coda lunga larga. Poi tirando il piede manco appo il piede destro, passerai con il destro innanzi gli spignerai una punta nella faccia. Dapoi passando con il manco uerso le tue destre parti, farai sembiante di dargli di uno riuerso, a tutta uia passerai con il destro uerso le sue manche parti tirandogli di uno fendente per faccia in guisa, che la spada cali in porta di ferro larga, el piede manco seguisca il destro per di dietro. Indi ritirando il sinistro appresso il dritto, farai uno falso per sino in guardia di faccia andante, accompagnandolo con il brocchero, poi subito scorrendo innanzi con il destro piede gli tirerai di uno riuerso per faccia che cali in coda lunga stretta, & farai chel brocchero defendi bene la testa. Indi passando innanzi con il manco gli spignerai nella faccia una punta & facendo con il destro il somigliante, gli radoppierai duo tramazzoni per testa, delliquali l´ultimo cali in porta di ferro stretta, & seguentemente farai uno montante in guardia alta tirando il piede dritto appo il manco, & abbellando il gioco nel modo gia sopra detto. Quindi farai una stretta di mezza spada, cioè tu passerai con il destro innanzi senza mouer spada o brocchero, & poi tu scorrerai innanzi a grande passo con il manco piede spignendogli una punta, che uadi in atto di montante per sino in guardia di faccia. Indi uarcando con il destro innanzi farai sembiante di ferirgli la testa di uno mandritto, dandogli pur di quello a trauerso le gambe, poi ti farai picciolo sotto la tua spada, andando in guardia di faccia &

doprovázeje ho svým puklířem. Pak ihned vyběhni vpřed pravou nohou, hoď mu do tváře *riverso*, jež klesá do *coda lunga stretta*, a puklířem si dobře chraň hlavu. Pak vykroč levou vpřed, bodni mu do obličeje a dělaje podobně pravou mu zdvojíš na hlavu dvě *tramazzoni*, z nichž poslední klesá do *porta di ferro stretta*. Následně proveď *montante* do *guardia alta* házeje pravou nohu k levé a ozdob hru způsobem již popsaným výše. Tudíž proveď střet půlmeče, čili vykroč pravou vpřed, aniž bys pohnul mečem nebo puklířem, a poté vyběhni vpřed levou nohou do velkého kroku a proveď bod, jenž jde po způsobu *montante* až do *guardia di faccia*. Odtud překroč pravou nohou vpřed a naznač útok *mandrittem* na hlavu dávaje mu jej místo toho šikmo přes nohu. Pak trochu poklesni pod svůj meč přechodem do *guardia di faccia* a zde budeš chráněn před soupeřovým úderem. Odtud vyběhni levou nohou na jeho pravou stranu a hoď mu *riverso* na pravý spánek takovým způsobem, aby pravá noha následovala za levou a puklíř ti dobře chránil hlavu. Potom mu vraz *stoccatu* do tváře a zvedni se skokem vzad tak, aby tvůj meč zůstal v *coda lunga alta*. Odtud jdi pravou vpřed, proveď *montante* jdoucí do *guardia alta*, pravou nohu stáhni k levé a budeš mít hru dokončenu.

[13] zdvojení útoku s *riversem*

[14] V originále je tato pasáž chybně: "*riducendo il piede manco appresso il sinistro*" (se vrať levou nohou k levé).

[15] Manciolino tento střeh nedefinuje, nalezneme jej však u Marozza jako *coda lunga et larga* (dlouhý a široký ocas). Pravá noha je vpředu a vpravo od jejího stehna je ruka s mečem, přičemž hrot míří dolů proti soupeřově noze.

iui ripareraiti dal nemico colpo. Indi scorrendo con il piede manco uerso le sue diritte parti, gli tirerai di uno riuerso nella tempia destra, in guisa, chel piede destro seguiti il sinistro per di dietro, et che la testa dal brocchero sia bene custodita. poscia spignendogli una stoccata nella faccia ti leuerai con uno salto al indietro, si, che la spada rimanghi in coda lunga alta. Indi con il destro uenuto innanzi farai uno montante, che uadi in guardia alta, & ritirando il piede destro appo´l sinistro haurai fornito il gioco.

Volendo poi con la uettoria ritornare al loco da cui in prima ti partisti, andando al usato con la schiena in dietro tu gitterai il piede destro in dietro tirando uno mandritto sotto braccio. Poi similmente ritirando il manco in questo secondo passo farai uno montante uerso le tue manche parti, che uadi in guardia alta, & tosto farai uno altro môtante uerso le tue destre parti raccogliendo il piede destro appo´l manco, & poi il medesimo destro in dietro, tirerai uno mandritto sotto braccio, & riducendo il sinistro a pari del dritto, menerai la spada per il tuo petto & poi sopra braccio del brocchero. Indi uarcando innazi con il manco farai uno molinetto per di fuori del braccio, si, che la spada cali in coda lunga stretta, & poi riporrai il piede destro in agio talmente chel suo calcagno tocchi la punta del piede manco, leuando il questo tempo la spada in guardia alta con il brocchero ben disteso uerso il nemico.

105
29v

Chceš-li se pak vítězně vrátit na místo, odkud jsi na začátku vyšel, jdi jako obvykle zády nazpět, hoď pravou nohu vzad a hoď *mandritto* pod paži. Ve druhém kroku pak obdobně ustup levou nohou, na svou levou stranu proveď *montante* jdoucí do *guardia alta* a ihned proveď další *montante* na svou pravou stranu, přičemž stáhni pravou nohu k levé. Poté obdobně pravou vzad a hoď *mandritto* pod paži. Přitáhni levou na úroveň pravé, veď meč ke své hrudi a pak nad paži s puklířem. Pak překroč levou vpřed, vně paže proveď *molinetto* tak, že meč klesá do *coda lunga stretta*, a pak v klidu polož pravou nohu tak, že se její pata dotkne špičky levé nohy, přičemž současně zvedej meč do *guardia alta* s puklířem dobře nataženým směrem k soupeři.

LIBRO TERZO

KNIHA TŘETÍ

aSsai piu che li nostri schermitori assalti sono felici quelli nelle uergate carte, che li scarmigliati satiri alle uenatrici nimphe fanno. Percio, che cotali si dilicata alli scrittori paranno la materia, che da se le souai parole si compogno sotto uno continouo & dolciato stilo, mentre le lanose

106
30r

Mnohem více oblažující, než naše šermířské útoky, jsou útoky, jež rozcuchaní satyrové dělají na nymfy lovkyně na linkovaných listech papíru. To proto, že lahodné věci spisovatelé zachytí líbeznými slovy jedním plynulým a sladkým slohem, zatímco kudrnaté končetiny polokozlích

membra de gli semicapri iddii, olle cornute loro fronti, o gli lasciui mouimenti, olli loro semplici & rusticani aguati componer si perecchiano, non scriuendo, ma depinte mostrando le affannate dee nel lungo corso, alcune leuantisi gli purpurei panni sopra il candido Ginocchio con le bionde ciocche de gli ricaduti capelli sopra le morbide spalle, ouero con quelli sparti & da soaue orizzamento uentilati, altre gittatesi nelli chiarissimi & correnti fiumi, cosi istimando gli insidiatori delle loro uerginitati a Diana consegrate, fuggire, & alcune da grande lassezza uinte star dietro alle folte macchie nascose, tali nelli uisi quali le natutine rose nel apparir del sole ueggiamo souente & quelle per uitreati sudori giocciolenti ansiando con le sottili dita delle mani bianchissime render aciutti. Ma non essendo il soggetto a me di ueruna cotale leggiadria proposto, appo gli vntendenti lettori meritarono perdono percio, che non recando altro seco, che mandritti, riuersi, falsi, punte & simili uoci lequali (uogliendo essere nella arte intenduto) non possono in altri nomi cangliarsi, come fara lasignificatione del passare, che di continuo nella scriuente penna mi corre, mentre cosi spesse fiate auiene dire, chel giocatore passi con il manco, o con il destro piede, conciosiacosa che dir possi, passare, uarcare, ualicare, scorrere, scorgere, guidare, o condurre il piede, & doue dice destro, dicemo talhora in uece soa dritto, o forte, o ualido, perche ha l´huomo piu fortezza nelle destre parti, che nelle sinistre naturalmente, & parimente, quando sinistro, quando manco, o debole, per fuggir il tedioso rincrescimento, non essendo cosa piu odiosa che la frequente repetitione di una medesima uoce, per le quali cose, quâtunque mi sia palese che hauro fatica poter piacer con questo trarotto dire a quelli, le cui castigate orecchie non altro che gli dolci & dolenti canti di Filomena udir sogliono, nondimeno se hauranno polso d´huomo, deueno almeno legger questa opra per il profitto, che li ornati stili altroue non gli mancano. Seguitando adunque il mio instituto dico che in questo terzo libro insegneremo l´arte di giocare a mezza spada. Imperòche souente giocando tu con il nemico, talmente ui côducete alle strette, chel ui conuiene giocare a mezza spada, ma non senza ingegno & arte grandissima. Però, che tra tutti gli altri questo tiene il prencipato, & colui, che di questo non haura perfetta noticia & ottimo il fondamento, per alcuna guisa non puote essere buono maestro, & se pur auiene chel sia buono giocatore o defensore

bohů, parohy na jejich čelech, lascivní pohyby nebo jejich prosté a hrubé chování se též popisují snadno. Nepíší, ale vykreslují, ukazují námahu nutnou k dlouhému běhu. Některé si zvedají purpurový šat nad sněhobílé koleno, jejich vlasy splývají plavými kadeřemi na hebká ramena nebo je rozvívá a provětrává líbezný větřík, jiné se vrhají do slovutných a proudících řek. Tak pletichář touží po jejich panenství, ony k Dianě utíkají a některé, již velmi znavené, jsou v hustých skrytých houštinách povaleny na záda, v obličejích ranní ruměnec, který v slunci vídáme často, a po hře touží osušit skelný pot jemnými prsty bělostné ručky. Ale protože mnou nabízený námět postrádá takový půvab, zaslouží si začínající čtenáři omluvu, protože s sebou nepřináším nic jiného, než *mandritta* (seky zprava), *riversa* (seky zleva), *falsa* (seky rubem), *punty* (body) a podobná slova, která (chceš-li umění rozumět) nelze zaměnit jinými jmény. Stejně tak je důležité provádění kroků a při psaní budeme často a neustále začínat popisem, že hráč vykračuje levou nebo pravou nohou, což lze uvádět jako: *passare* (vykročit), *varcare* (překročit), *valicare* (smýknout), *scorrere* (vyběhnout), *scorgere* (posunout) nebo *guidare/condurre il piede* (vést nohu). Slovo *destro* (pravá) občas obměním za *dritto* (pravá), *forte* (silná) nebo *valido* (zdatná), protože člověk má přirozeně více síly na pravé straně než na levé. A stejně tak *sinistro* (levá), *manco* (levá) nebo *debole* (slabá), abych se vyhnul suchopárnosti[1], neboť není věc více neoblíbená, než časté opakování jednoho a téhož slova pro některé věci, ačkoliv je mi zřejmé, že to bude námaha, moci se jejich užíváním zalíbit těm, jejichž ryzí sluch není zvyklý poslouchat jiné, než sladké a smutné písně Filomény. Nicméně jestliže máte lidský tep, musíte toto dílo přečíst alespoň pro užitek, který jiným, ozdobným slohem psaným, chybí. Následně tedy moje učení říká, že v této třetí knize budeme sledovat umění hry v půmeči. Jelikož se často při hře s nepřítelem dostaneš do těsné vzdálenosti, bude v ní nejlépe hrát v půlmeči, ale ne bez důvtipu a největšího umění. Avšak ten, kdo mezi vším ostatním zná jen jeho principy a nebude mít o nich dokonalou znalost a výborný základ, nemůže být v žádném případě dobrým učitelem. A nadto je vyžadováno, aby byl dobrým hráčem nebo obráncem disponujícím současně rychlostí rukou. Proto neumí ostatní učit pravé umění, které spočívá v tom být silný. A již bylo uvedeno, že nelze nazývat znalými, ale na

di lui medesimo per esser dotato dalla prestezza delle mani, non percio sapra insegnar altrui la uera arte, laquale consiste in stare fortissimo, & gia è detto questi cotali non esser da chiamare scientiati, ma uentruosi, quando anchora alcuno ferissono, & deue esser manifesto che tutto questo terzo libro sera diuiso non in Capitoli, ma nelle offensioni & loro contrari, si, chel gioco si intendi di spada & brocchero picciolo.

náhodu spoléhajícími, ty, kteří ještě nikoho nezranili. A musí být dáno na vědomí, že vše v této třetí knize bude rozděleno nikoliv na kapitoly, ale na útoky a jejich protiakce. Hrou se rozumí hra s mečem a malým puklířem.

[1] V překladu budu ovšem pro všechna tato synonyma používat pouze slov "pravá" a "levá", protože čeština neumožňuje jednoduše rozlišit dvojice *destro*/*dritto* a *sinistro*/*manco* a slova *forte*, *valido* a *debole* užívá Manciolino jen velmi málo.

RItrouandoti adunque con il tuo nemico alle strette di mezza spada & uolendo tu essere agente ti conuiene essere prestissimo di mano piu che in altro gioco, perche se serai pigro, sempre serai il patiente, oltre a cio è da sapere che non piu, che in due guise ti puoi con il nemico trouare in questo gioco ouero a filo, a filo, in modo, che le spade, le uoltre manche spalle con le punte guardino, ouero falso con falso, si che le spade le uostre destre spalle rimirino con le punte, & percio altri colpi per offender & difender da una maniera nascono, & altre dall´altra. Ma pigliando principio da quello, che far si puote trouandoui falso con falso, dico, che.

107 31r Nacházíš-li se tedy se svým soupeřem ve střetu[2] půlmeče a chceš-li útočit, bude více než v jiné hře důležité, mít co nejrychlejší ruku, protože pokud budeš líný, budeš vždy v defenzivě. Kromě toho je třeba znát, že v této hře se můžeš nacházet se soupeřem ne více než dvěma způsoby - buď ostří na ostří tak, že hroty mečů míří na levá ramena, nebo *falso* na *falso* tak, že hroty mečů míří na vaše pravá ramena. A proto další údery pro útok i obranu vycházejí z jednoho tajného způsobu a ostatní z druhého. Avšak vezmeme-li to od začátku, dejme tomu, že se nacházíte *falso* s *falso*, říkám, že:

[2] Namísto doslovného "zúžení" či "sevření" budeme střetem půlmeče chápat zkřížení čepelí v těsné menzuře.

Essendo nella predette guisa con il nemico in modo, che amenduo gli falsi delle spade si bascino, & tu con il piede destro innanzi, tu ti farai agente se del tuo falso gli uolgerai uno atto di tramazzone a trauerso la sua tempia manca, & subito per tuo riparo ti dei, fatto questo, ritirare in dietro con il medesimo piede forte, o destro che dir uuoi menâdogli uno riuerso per la tempia dritta.

108 31v Jsi-li výše uvedeným způsobem se soupeřem tak, že oba máte falešná ostří mečů snížena dolů a ty jsi pravou nohou vpředu, buď aktivní a protoč *falso* po způsobu *tramazzone* šikmo přes jeho levý spánek a když to provedeš, ihned pro svou obranu ustup vzad toutéž silnou neboli pravou nohou, podle toho, co se ti víc líbí, a zasaď mu *riverso* na pravý spánek.

Il contrario di questa stretta sera per colui, che si uorra difender, che mentre ti fia uoltato il falso in atto di tramazzone al modo predetto, tu subito scorrendo innanzi con il piede debole o manco, che dir ti piaccia, uerso le sue diritte parti, gli darai di uno riuerso di sotto in su nella destra tempia riuolto.

109 31v Protiakce tohoto střetu bude, že když ten, kdo se chce bránit, na tebe provádí protočení *falsa* po způsobu *tramazzone* výše uvedeným stylem, ihned vyběhni vpřed slabou neboli levou nohou, podle toho, co se ti víc líbí, na jeho pravou stranu a zasaď mu *riverso* obráceně zdola nahoru na pravý spánek.

Et se non ti uenisse fatto di offenderlo al modo predetto, tu cosi stando a mezza spada gli darai con il destro piede nel uentre, & quel medesimo piede subito ritornando in dietro, gli darai in quel tempo di uno fendente in su la testa.

110 31v A pokud nechceš zaútočit výše uvedeným způsobem, jsi-li v půlmeči, kopni mu pravou nohou na břicho. Stejnou nohou se ihned vrať zpátky a současně mu zasaď *fendente* shora na hlavu.

Il contrario di questa offesa è, che mentr´egli ti uorra dar del calzo, tu subito del brocchero gli

111 31v Protiakcí tohoto útoku je, že pokud ti chce zasadit kop, ihned mu puklířem zasáhni holeň útočící nohy, aby neuskutečnil svůj plán.

percoterai il schinco della offendente gamba, perche non gli uerra fatto il suo disegno.

Terzo modo di offender sera, che ritrouandoti con il sinistro innanzi tu uarcherai uerso le sue manche parti con il destro piede facendo sembiante di ferirlo di uno mandritto per testa, nondimeno in cotal uista lascerai per di dietro caderti la spada in terra, et subito uarcando con il piede manco uerso le sue destre parti, gli caccierai la tua testa sotto la sua destra lasena et la mano diritta dentro delle sue coscie delle gambe & solleuendolo da terra lo farai cader al indietro delle tue spalle.

112 31v Třetí způsob útoku bude, že nacházíš-li se levou nohou vpředu, překroč pravou nohou na jeho levou stranu a předstírej útok *mandrittem* na hlavu. Při tomto naznačení nicméně upusť meč dozadu na zem a okamžitě překroč levou nohou na jeho pravou stranu, vraz mu svou hlavu pod jeho pravé podpaží a pravou ruku z vnitřní strany jeho stehna a zvedni ho ze země a poval za své rameno.

Il contrario della prenomata stretta et offensione, è, che mentr´egli fara il sembiante di darti del mandritto, tu nô farai ueruna risposta a cotal sembiâte. Ma com´egli si lascera cader la spada per porre la testa sotto le tua lasena tu ritirando a grande passo il tuo piede destro, gli darai nel collo di uno riuerso.

113 32r Protiakcí výše uvedeného střetu a útoku je, že pokud bude předstírat *mandritto*, neodpovídej na něj. Avšak když upustí meč, aby mohl vrazit hlavu pod tvé podpaží, ustup velkým krokem pravé nohy vzad a zasaď mu *riverso* na krk.

Quarto modo di offender sera che hauendo il piede destro innanzi, tu farai uista di ferirgli la tempia sinistra di uno mandritto, ma in cotal uista lascerai uoltar la spada in guisa di uno molinetto, et subito passando con il piede manco uerso le sue diritte parti, gli darai di uno riuerso nella sua destra tempia.

114 32r Čtvrtý způsob útoku bude, že máš-li pravou nohu vpředu, naznač mu útok *mandrittem* na levý spánek, ale při naznačení nechej meč protočit po způsobu mlýnku a ihned vykroč levou nohou na jeho pravou stranu a zasaď mu *riverso* na pravý spánek.

Il contrario di questa, che com´eglifara uista del mandritto, tu ferrai la mano della spada con quella del brocchero insieme, et nel passamêto, ch´egli fara del piede manco per darti di uno riuerso, tu subito tirerai la gamba manca dietro alla destra & gli menerai di uno mezzo mandritto nella sua manca tempia in guisa di guardia di faccia, il che facendo, il suo riuerso non ti potra offendere.

115 32r Protiakce: Když provede naznačení *mandritta*, spoj ruku s mečem a ruku s puklířem a v kroku, který dělá levou nohou, aby ti zasadil *riverso*, hoď okamžitě levou nohu za pravou a zasaď mu poloviční *mandritto* na jeho levý spánek po způsobu *guardia di faccia*. Když to uděláš, jeho *riverso* tě nebude moci zasáhnout.

Quinto modo di offender sera, che hauendo il predetto destro piede innanzi, tu ponerai la tua mano della spada di sotto in su per dentro della sua mano della spada quella calcamento nel in giu in tanto, che gli possi cacciare il falso nel collo. Il contrario di cotale offesa è, che mentre il nemico uorra poner la mano nel mostrato modo, tu con la tua mano spignerai il suo braccio della spada uerso le sue sinistre parti, et cosi non haura il suo intento.

116 32r Pátý způsob útoku bude, že máš-li výše uvedenou pravou nohu vpředu, tlač svou ruku s mečem zdola nahoru z vnitřní strany jeho ruky s mečem. Když s ní bude tlačit dolů, budeš mu moci hodit *falso* na krk. Protiakcí tohoto útoku je, že když chce soupeř tlačit ruku uvedeným způsobem, svou rukou vraz jeho paži s mečem na jeho levou stranu a takto mu překazíš jeho úmysl.

La sesta guisa è, che ritrouandoti pur con il piede innanzi, tu puoi uarcare con il piede manco uerso le sue destre parti dandogli della tua mano del brocchero di fuori della mano della sua spada, & seguentemente di uno riuerso nel collo, ouero nella testa.

117 32v Šestý způsob je, že nacházíš-li se opět pravou nohou vpředu, můžeš překročit levou nohou na jeho pravou stranu a udeřit ho svou rukou s puklířem zvnějšku jeho ruky s mečem a následně *riversem* na krk nebo na hlavu.

Il contrario di questo sesto modo è, che mentre egli guidera il piede manco innanzi per darti della

118 32v Protiakcí tohoto šestého způsobu je, že když vede levou nohu vpřed, aby tě udeřil rukou s puklířem,

mano del brocchero, tu subito gli darai del orlo del tuo brocchero nel uegnente braccio.

ihned ho udeř okrajem svého puklíře do přibližující se paže.

Il settimo aguato pur con il detto piede innanzi, è, che tu puoi ualicare a grande passo con il piede manco uerso le sue destre parti tirandogli di uno riuerso di sotto in su, & dopoi subito passando con il tuo piede destro uerso le sue sinistre parti, tu gli darai di uno mandritto a guisa di fendente, facendo che la tua gamba manca seguiti la destra per di dietro.

119 32v Sedmý způsob opět se stejnou nohou vpředu je, že můžeš překročit levou nohou do velkého kroku na jeho pravou stranu a hodit mu *riverso* zdola nahoru. A ihned poté vykroč pravou nohou na jeho levou stranu, zasaď mu *mandritto* po způsobu *fendente* a levou nohou následuj za pravou.

Il contrario di questo settimo modo è, che mentr´egli scorrera con il sinistro piede innanzi per ferirti del antidetto riuerso, tu anderai in guardia di faccia con il brocchero sotto la mano della spada, si, che la mano sia tocca & coperta dal brocchero, & com´egli uolgera il mandritto a modo di fendente, tu subito gittando il piede destro in dietro gli darai di uno mezzo mandritto per la sua mano della spada.

120 32v Protiakcí tohoto sedmého způsobu je, že když vybíhá levou nohou, aby na tebe zaútočil uvedeným *riversem*, jdi do *guardia di faccia* s puklířem pod rukou s mečem tak, že ruka se bude puklíře dotýkat a bude jím kryta. A když bude otáčet *mandritto* po způsobu *fendente*, ihned hoď pravou nohu vzad a zasaď mu poloviční *mandritto* na ruku s mečem.

La ottaua maniera è, che hauendo il sinistro piede innanzi, tu scorrerai con il destro uerso le sue sinistre parti, tirando in dietro la tua spada per sotto la sua, & in quello medesimo tempo ponerai il tuo brocchero sotto la sua mano della spada ferendolo con il falso nel lato manco del collo. Poi lasciando andar la gamba manca p di dietro alla destra ti agierai con la spada in guardia di faccia, & poscia ritirando in dietro il piede destro gli ferirai la tempia di uno riuerso spinto.

121 32v Osmý způsob je, že máš-li levou nohu vpředu, vyběhni pravou na jeho levou stranu a hoď svůj meč vzad pod jeho. Současně tlač svůj puklíř pod jeho ruku s mečem a zaútoč mu *falsem* na levou stranu krku. Pak nechej jít levou nohu zezadu doprava a mečem jdi do *guardia di faccia*. Poté přitáhni pravou nohu zpátky a zaútoč mu na spánek s *riverso spinto*.

Il contrario della prenomata è, che quando il nemico tirera la spada in dietro per sotto la tua, tu di presente ritirando in dietro il tuo destro piede, ti agierai in, guardia di faccia.

122 33r Protiakcí výše zmíněného je, že když soupeř hodí meč vzad pod tvým, odtáhni se od něj pravou nohou a postav se do *guardia di faccia*.

Nono modo di offendere sera pur con il sinistro innanzi è, che tu puoi scorrere con il piede destro innanzi facendo sembiante di ferir il nemico nella testa di uno mandritto, et in questo sembiante farai lo atto Perugino, cioè tu gittando uia de te la spada e´l brocchero lo piglierai in amendue le sue braccia, & hauendo cosi fortemente preso senza staccarti ti lascerai cader sedente, & subito delli leuati piede a pari gli darai grauemente nel uentre, per laquale percossura tomando si trouera dietro alli tuoi homeri gittato.

123 33r Devátý způsob útoku bude opět s levou vpředu. Můžeš vyběhnout pravou nohou a předstírat, že útočíš soupeři *mandrittem* na hlavu, a při tom konat v perugijském[3] stylu: Čili odhoď meč a puklíř, uchop ho za obě paže, a máš-li ho takto pevně chyceného, bez oddělení upadni do sedu a ihned zvedni nohu a opři se mu o břicho, aby takto předhozen dopadl za tvými rameny.

[3] Perugia - město ve střední Itálii cca 120 km severně od Říma.

Il contrario della prenomata offesa è, che mentr´egli uarchera con il piede destro per fare il sembiante del mandritto, tu stando accorto gli haurai ben l´occhio alle mani per cagione della presa, & quando gli uedrai cader la spada e´l brocchero, subito ritirando il piede destro al indietro gli ferirai la testa di uno riuerso.

124 33r Protiakcí výše zmíněného útoku je, že když překročí pravou nohou, aby předstíral *mandritto*, stůj a zkušeně sleduj jeho ruce z důvodu sevření. A když upustí meč a puklíř, okamžitě ustup pravou nohou vzad a zasáhni ho *riversem* do hlavy.

Il decimo modo di offendere con il manco innanzi sera, che tu puoi passare con il piede destro uerso

125 33r Desátý způsob útoku s levou vpředu bude, že můžeš vykročit pravou nohou na jeho pravou

le sue destre parti pcotendo la sua spada di uno ualente mandritto, & poi uarcando uerso le medesime diritte parti con il piede manco gli darai di uno riuerso nel collo, facendo chel piede destro seguiti il manco.

stranu, přičemž zasáhneš jeho meč mocným *mandrittem*. A poté na tutéž pravou stranu překroč levou nohou, zasaď mu *riverso* na krk a pravá noha následuje levou.

Il contrario sera, che quando egli guiderai il piede forte come è detto sopra per darti del mandritto nella spada, tu lo urterai con la tua spada aspettante quello, ma com´egli passera per ferirti del riuerso, tu in quel tempo gli uolgerai per faccia uno mezzo mandritto.

126 33v Protiakce bude, že když povede pravou nohu, jak je uvedeno výše, aby ti zasadil *mandritto* na meč, odraz jej mečem. Ale když vykročí, aby na tebe zaútočil *riversem*, současně mu otoč poloviční *mandritto* na tvář.

Il modo undecimo di offendere è, che trouandoti pur con il debole piede innanzi, tu ualicherai con il piede forte uerso le sue manche parti & in questo passare farai cenno di ferirlo di uno mandritto, ma percio gli percoterai la coscia di uno bello riuerso, & rimarrai scoperto dal le parti di sopra per incitar il nemico ad offendere quelle, ma come egli far lo uolesse, tu scorrendo con la spada in guardia di testa iui ti schiferai, & poi con la mano del brocchero gli prenderai la spada per il dentro della tua dandogli di uno fendente per testa, ouero di una punta nel uolto.

127 33v Jedenáctý způsob útoku je, že nacházíš-li se opět levou nohou vpředu, smýkni pravou nohou na jeho levou stranu a při tom naznač útok *mandrittem*, ale zasáhni ho do stehna dobrým *riversem*. A zůstaň shora odkrytý, abys přiměl soupeře k útoku. Když to však bude chtít provést, vyraz mečem do *guardia di testa* a tam se kryj. Potom mu rukou s puklířem uchop ze své vnitřní strany meč a zasaď mu *fendente* na hlavu nebo bod na obličej.

Il contrario di questa sera, che subito ch´egli sera scorso per far la uista del mandritto, tu per quella non farai alcuna mossa, ma come uorra ferirti del riuerso per coscia, tu uolgerai la spada cô la punta uerso terra cosi riparâdoti da quello, et tirâdogli in risposta di uno fendente p testa.

128 33v Protiakcí toho bude, že hned, když vyběhne, aby naznačil *mandritto*, nijak na to nereaguj, ale když tě bude chtít zasáhnout *riversem* do stehna, otoč meč hrotem k zemi, vykryj ho a v odvetě mu hoď *fendente* na hlavu.

La duodecima guisa di offender sera, che trouandoti con il piede destro innanzi, Tu puoi tirargli di uno mandritto per testa, & egli sel sera buono giucatore urtera quello, perche subito tu facendo con la piegante testa cenno di dargli di riuerso, per tutto cio lo giugnerai del medesimo mandritto.

129 33v Dvanáctý způsob útoku bude, že když se nacházíš pravou nohou vpředu, budeš mu moci hodit *mandritto* na hlavu, a pokud bude dobrým hráčem, odrazí ho. Proto ihned skloň hlavu, naznač mu *riverso* a řízni ho týmž *mandrittem*.

Il contrario di questa fia, che come egli uorra offenderti la testa con il mandritto, tu gli tirerai uno riuerso di sotto in su, che uadi in guardia di testa schifandoti dal suo mandritto. Indi subito con la tua mano del brocchero la sua della spada in giu calcherai ferendogli le parti di sopra, oue meglio ti parra di uno riuerso.

130 33v Protiakcí toho bude, že když ti bude chtít zaútočit na hlavu *mandrittem*, hoď mu zdola nahoru *riverso* jdoucí do *guardia di testa*, čímž vykryješ jeho *mandritto*. Odtud ihned svou rukou s puklířem sraz dolů jeho ruku s mečem a zaútoč mu *riversem* na horní partie tam, kde se ti bude zdát lepší.

Il terzodecimo modo sarebbe, che trouandoti pur con il piede dritto innanzi, tu farai uista di dargli di uno mandritto per testa nondimeno tirerai di uno riuerso in atto di una punta triuellata.

131 34r Třináctý způsob by byl, že nacházíš-li se pravou nohou vpředu, naznač mu *mandritto* na hlavu, nicméně hoď *riverso* po způsobu *punta trivellata*[4].

[4] vrtaného bodu

Il suo contrario è, che egli fara la predetta uista, tu per allhora non farai mossa, ma nel tirare del

132 34r Jeho protiakcí je, že když provádí uvedené naznačení, nereaguj na to, ale při hození *riversa*

riuerso tu raccoglierai il piede destro al in dietro, & la spada in guardia di faccia.

ustup pravou nohou vzad a mečem jdi do *guardia di faccia*.

La quartadecima guisa è, che hauêdo il medesimo piede destro innanzi, Tu passerai auanti con il manco, & farai con la spada una mezza uolta di pugno spignendogli nel medesimo uoltamento una punta nella faccia.

133 34r Čtrnáctým způsobem je, že máš-li tutéž pravou nohu vpředu, vykroč vpřed levou, proveď polootočení pěsti s mečem a bodni mu při tom na tvář.

Il contrario di questa è, che nel passare chel fara con il debole piede, tu stornando tosto il forte al indietro, ti agierai in coda lunga alta.

134 34r Protiakcí toho je, že při kroku, který provádí levou nohou, zaujmeš *coda lunga alta* odvraceje pravou vzad.

Il quintadecima offesa è, che essendo con il predetto piede innanzi, tu farai sebiâte di ferirgli la testa di uno mandritto, & mentre il nemico per timore uorra da quel la schifarsi, tu gli darai di uno riuerso per coscia assettandoti in guardia di faccia.

135 34r Patnáctým útokem je, že jsi-li výše uvedenou nohou vpředu, naznač mu útok *mandrittem* na hlavu a když se soupeř bude chtít z leknutí krýt, zasaď mu *riverso* na stehno stavěje se do *guardia di faccia*.

Il suo contrario sera, che nella uista dal nemico mostrata non farai mossa, ma quando uorra percoterti la coscia con uno riuerso, tu raccogliêdo il piede destro indietro gli darai di uno tuo riuerso nel braccio della spada.

136 34r Jeho protiakcí je, že při soupeřově naznačení se nehýbej. Ale když tě bude chtít zasáhnout *riversem* do stehna, ustup pravou nohou vzad a zasaď mu své *riverso* na paži s mečem.

La. xvi. guisa offensiua, pur con il destro innâzi è, che tu puoi cennare di dargli di uno riuerso per testa, giugnêdolo per tutto cio di uno mandritto per fianco, & agiandoti in guardia di faccia.

137 34v XVI. způsob útoku opět s pravou vpředu je, že mu budeš moci naznačit *riverso* na hlavu, nicméně říznout *mandritto* do boku a zaujmout *guardia di faccia*.

Il suo contrario fia, che nel cenno che fara il nemico del riuerso, tu tirerai in dietro il piede destro, & quando egli stimera ferirti del mandritto nel fianco, tu gli guasterai la mano della spada di uno mezzo mâdritto dal brocchero accompagnato.

138 34v Jeho protiakcí bude, že když soupeř naznačuje *riverso*, hoď pravou nohu vzad, a když ti bude chtít zaútočit *mandrittem* na bok, zasáhni mu ruku s mečem polovičním *mandrittem* v doprovodu puklíře.

La. xvij. maniera è, che trouandoti pur con il destro piede innanzi, tu ponerai il brocchero sotto la spada del nemico, & insiememente ualicando con il manco piede uerso le sue diritte parti gli darai di uno mandritto a trauerso la coscia destra, si che´l piede forte seguiti il debole.

139 34v XVII. způsob je, že nacházíš-li se pravou nohou vpředu, tlač puklíř pod soupeřův meč a současně smýkni levou nohou na jeho pravou stranu a zasaď mu *mandritto* přes pravé stehno tak, že pravá noha následuje levou.

Il contrario è, che quando egli uorra sotto poner il suo brocchero alla tua spada, tu di presente ritirando il piede dritto al indietro gli darai di uno mandritto nella mano della spada dal brocchero accompagnata.

140 34v Protiakce je, že když hodlá tlačit svůj puklíř pod tvůj meč, ustup pravou nohou vzad a zasaď mu v doprovodu puklíře *mandritto* na ruku s mečem.

HAuendo gia scritto quello che far si puote nelle strette a mezza spada falso con falso, ci auanza la seconda maniera, cioè se le spade filo con filo si trouassono soggiungere quello che si potesse fare pro et côtra seruando il preposto ordine, che gia è detto di sopra nô esser altri modi di ferire a mezza spada se non questi duo.

141 34v Maje již popsáno, co lze dělat ve střetu půlmeče *falso* na *falso*, přistupme ke druhému způsobu - tzn. jestliže se meče nacházejí ostří na ostří, uvádím, co při tom lze provádět a co proti tomu, přičemž uplatním již dříve uvedené pravidlo, že v půlmeči nejsou jiné způsoby útoku než tyto dva.

Essendo adunque le spade a filo dritto con filo dritto, & uolendo tu esser l´agente et principiatore, mentre eri con il destro piede innanzi, tu scorrendo con il manco uerso le sue destre parti gli darai di uno riuerso nella tempia destra spinto

142 34v Jsou-li tedy meče pravým ostřím na pravém ostří a chceš-li útočit a začínat, pokud budeš pravou nohou vpředu, vyběhni levou na jeho pravou stranu a zasaď mu *riverso* na pravý spánek dělaje tak, že pravá noha následuje za levou.

facendo che´l destro piede il manco per di dietro seguiti.

Il contrario di questa prima guisa sera, che mentr´egli uarchera per darti del riuerso, tu gli volgerai uno mezzo mandritto per testa che salisca per sino in guardia di faccia.

143 35r Protiakcí tohoto prvního způsobu bude, že když překročí, aby ti zasadil *riverso*, otoč mu na hlavu poloviční *mandritto*, jež vystoupá až do *guardia di faccia*.

Secondo modo di offender sera, che essendo pur con il destro innanzi, tu uarcherai con il manco uerso le sue diritte parti dandogli di uno riuerso di sotto in su, per il suo braccio della spada, & subito il manco piede in dietro ritirerai dandogli in quel medesimo tempo di uno mandritto per il uolto.

144 35r Druhý způsob útoku bude, že jsi-li opět pravou vpředu, překročíš levou na jeho pravou stranu a zasadíš mu *riverso* zdola nahoru na jeho paži s mečem. Ihned stáhni levou nohu zpátky a současně mu zasaď *mandritto* na obličej.

Il contrario di questo è, che quando egli passera per darti del riuerso, tu ponendo sotto il brocchero serai schermito, ma mentre ritirera in dietro il manco per ferirti del mandritto, gli giugnerai la tempia dritta d´uno riuerso trauersale.

145 35r Protiakcí toho je, že když vykročí, aby ti zasadil *riverso*, můžeš se krýt puklířem. Ale když stáhne levou zpátky, aby na tebe zaútočil *mandrittem*, řízni ho příčným *riversem* přes pravý spánek.

Il terzo modo è, che hauendo pur il destro innanzi si come in qualunque delle sottoposte offese. Ilche piu non riplicheremo per fuggir il tedio, tu gli uolgerai d´uno riuerso nella sua destra tempia, & se´l nemico da questo si riparra, tu subito con lo elzo o guardia che dir uuoi della tua spada in quella del nemico dalle parti di fuori urterai dandogli di uno fendente per testa.

146 35r Třetí způsob je, máš-li opět pravou vpředu jako v kterémkoliv z níže uvedených útoků. Nebudeme se víc opakovat, abychom unikli nudě: Otoč mu *riverso* na pravý spánek a pokud by to soupeř vykryl, ihned odraz soupeřův meč zvnějšku jílcem nebo příčkou svého meče, jak chceš, a zasaď mu *fendente* na hlavu.

Il suo contrario sera, che mantr´egli uolgera il predetto riuerso, tu lo scanserai con il dritto filo della spada tua, & com´egli uorra urtar la tua spada con l´elzo, tu tâtosto leuerai la tua in su, perche il suo colpo andera uoto, et tu in questo tempo gli darai di uno riuerso nella testa.

147 35r Jeho protiakcí bude, že když otáčí uvedené *riverso*, odstav ho pravým ostřím svého meče, a když bude chtít odrazit tvůj meč jílcem, zvedni jej vzhůru, čímž jeho úder vyjde naprázdno, a současně mu zasaď *riverso* na hlavu.

Quarta guisa di offendere, che gli puoi dar a uedere di fare uno riuerso, & subito uarcando con il piede manco uerso le sue destre parti gli uolterai il pomo della tua spada sopra il nodo della nemica mano per di fuori, & la calcherai in giu per maniera, che gli possi ferire la testa di uno riuerso.

148 35v Čtvrtý způsob útoku: Můžeš mu naznačit *riverso* a ihned překročit levou nohou na jeho pravou stranu, zvnějšku otočit hlavici svého meče nad kloub soupeřovy ruky a tlačit ji dolů tak, abys mu mohl zaútočit *riversem* na hlavu.

Il contrario di questa è, che nella uista chel fara di darti del riuerso, Tu non farai mossa alcuna, ma cose uorra far la uolta col pomo, tu tantosto ponendo il tuo brocchero sotto la sua spada gli giugnerai la destra coscia di uno trauersale riuerso.

149 35v Protiakcí toho je, že při naznačení *riversa* se vůbec nehýbej, ale jakmile bude chtít otočit hlavici, tlač svůj puklíř pod jeho meč a řízni ho příčným *riversem* přes pravé stehno.

Quinta maniera di offendere, che tu puoi guidar il manco piede uerso le sue sinistre parti facendo sembiante di ferirlo di uno riuerso & ritornerai percio con il sinistro in dietro dandogli di uno fendente nella testa.

150 35v Pátý způsob útoku: Můžeš vést levou nohu na jeho levou stranu, přičemž naznač útok *riversem*, pročež se vrať levou zpět a zasaď mu *fendente* na hlavu.

Il contrario fia, che quando egli fara uista del riuerso, tu non ti mouerai, ma come egli uorra uolger il fendente per testa, tu subito tirerai uno riuerso di sotto in su, che uadi per fino in guardia di testa.

151 35v Protiakcí bude, že když naznačí *riverso*, nehýbej se. Ale jakmile bude chtít otočit *fendente* na hlavu, okamžitě hoď zdola nahoru *riverso* jdoucí až do *guardia di testa*.

Sesta guisa di offender sera, che tu uarcherai innanzi con il piede manco a grande passo uerso le sue sinistre parti, et tirandogli di uno riuerso di sotto in su per il suo braccio della spada, & seguentemente farai una presa, cioè tu facendo sembiante di dargli del brocchero nel uolto, & mentr´egli per timore mouera la testa, tu subito cacciando il tuo braccio del brocchero per dentro del suo della spada glielo ligherai raccogliendolo con grande strettura sotto la tua lasena manca. Indi ritirando il piede destro per di dietro al manco farai chel non ti potra con il brocchero offendere.

152 35v Šestý způsob útoku bude, že levou nohou překročíš velkým krokem vpřed na jeho levou stranu a hodíš mu *riverso* zdola nahoru na jeho paži s mečem. Následně proveď sevření: Čili naznač úder puklířem do obličeje a když leknutím pohne hlavou, ihned vraz svou paži s puklířem na vnitřní stranu jeho meče, zavazbi mu jej a zvedej velkým sevřením pod své levé podpaží. Pak se vrať pravou nohou za levou a dělej tak, aby tě nemohl zasáhnout puklířem.

Il contrario di questa sera, che mentr´egli guidera il piede manco nel modo detto per darti del riuerso, tu spignerai la tua mano della spada ben innanzi dal brocchero sopraposto coperta, & nel sembiante chel fara di darti del brocchero nel uolto, tu la stenderai forte innanzi con la spada, accio che habbia cagione di legarti il braccio nel modo sopradetto, che mentre pigliar ti stimera, tu strignerai il braccio uenuto uerso te calcandolo fortemente al in giu, ilquale sentendo stritolare per il conceputo dolore conuerra abbandonare il brocchero, onde a tua uoglia gli potrai ferir la faccia di uno riuerso.

153 36r Protiakcí toho bude, že když povede levou nohu, aby ti uvedeným způsobem zasadil *riverso*, tlač svou ruku s mečem dobře vpřed shora zakrytou puklířem a při naznačení úderu puklířem do obličeje se natáhni mečem mocně vpřed, aby ti navázal na paži výše uvedeným způsobem tak, že když už si bude myslet, že tě uchopí, zatlač proti paži přicházející na tebe, tlač ji mocně dolů, čímž mu ji budeš drtit. Kvůli bolesti upustí puklíř, pročež mu budeš moci po své vůli zaútočit *riversem* na tvář.

Settimo modo di offender sera, che tu gli farai ueduta di dargli di uno riuerso, & subito gli darai di uno mandritto per gamba riducendoti con la spada in guardia di faccia.

154 36r Sedmý způsob útoku bude, že naznačíš *riverso* a ihned mu zasadíš *mandritto* na nohu, přičemž se mečem vrátíš zpět do *guardia di faccia*.

Il contrario è, che mentre fara uista del riuerso, tu non farai mossa, ma com´egli uorra del predetto mandritto ferirti, tu gitterai il piede destro in dietro dandogli di uno trauersale mandritto nel braccio della spada.

155 36r Protiakce je, že když naznačí *riverso*, nehýbej se, ale jakmile na tebe bude chtít zaútočit uvedeným *mandrittem*, hoď pravou nohu vzad a zasaď mu příčné *mandritto* na paži s mečem.

Ottauo modo è, che tu farai uista di dargli di uno riuerso per testa & poi ualicherai con il debole piede uerso le sue diritte parti, & porai il tuo brocchero sotto la sua spada tirandogli di uno mandritto per gamba si, chel piede destro seguiti il manco per di dietro.

156 36r Osmý způsob je, že naznačíš *riverso* na hlavu, pak smýkneš levou nohou na jeho pravou stranu a tlačíš svůj puklíř pod jeho meč házeje mu *mandritto* na nohu tak, že pravá noha následuje za levou.

Il suo contrario è, che mantr´egli fara uista di darti del riuerso gli haurai l´occhio alle mani senza mossa, ma mentre egli passera con il manco piede per darti del mandritto, tu subito ritirando il destro piede al indietro, gli darai d´uno mezzo mandritto p la mano della spada.

157 36r Jeho protiakcí je, že když naznačí *riverso*, sleduj jeho ruce bez pohnutí, ale jakmile vykročí levou nohou, aby ti zasadil *mandritto*, ihned stáhni pravou nohu vzad a zasaď mu poloviční *mandritto* na ruku s mečem.

Nona maniera di offender è, che tu passerai con il piede manco uerso le sue diritte parti percotendogli la tempia dritta di uno riuerso, & subito gli darai de l´orlo del brocchero nella faccia.

158 36v Devátý způsob útoku je, že vykročíš levou nohou na jeho pravou stranu, zasáhneš mu *riversem* pravý spánek a ihned ho udeříš okrajem puklíře do tváře.

Il contraro di questa è, che nel passar chel fara p offenderti con il riuerso, tu ritirando in dietro il destro piede, ti assetterai in guardia di faccia.

159 36v Protiakcí toho je, že při vykročení, které dělá, aby na tebe zaútočil *riversem*, ustoupíš pravou nohou vzad a zaujmeš *guardia di faccia*.

La decima guisa è, che tu passerai con il piede manco uerso le sue diritte parti dandogli di uno riuerso nella sua diritta tempia. Indi tornerai in dietro alquanto il piede manco facendo uista di dargli di uno mandritto per testa & ritornando seguentemente il predetto sinistro uerso le sue diritte parti, gli ferirai la testa di uno riuerso lasciando andar il piede destro dietro al manco.

160 36v Desátý způsob je, že vykročíš levou nohou na jeho pravou stranu a zasadíš mu *riverso* na pravý spánek. Pak se vrať levou nohou trochu nazpět, naznač mu *mandritto* na hlavu a následně se uvedenou levou vrať na jeho pravou stranu a zaútoč mu *riversem* na hlavu nechávaje jít pravou nohu za levou.

Il suo contrario sera, che nel passar che fara il nemico per darti del riuerso, tu con il dritto filo della spada lo urterai, & mentr´egli fara sembiante del mandritto, tu anderai con la spada in guardia di faccia, ma quando ti uorra dare de l´altro riuerso, tu subito gittando il piede destro uerso le sue manche parti gli ferirai la manca tempia d´uno mezzo mandritto.

161 36v Jeho protiakcí bude, že při vykročení, které soupeř dělá, aby ti zasadil *riverso*, jej odraz pravým ostřím meče, a když bude předstírat *mandritto*, jdi mečem do *guardia di faccia*. Avšak když ti bude chtít zasadit ještě *riverso*, ihned hoď pravou nohu na jeho levou stranu a zaútoč mu polovičním *mandrittem* na levý spánek.

La undecima offesa è, che gli tirerai di uno riuerso nela sua dritta tempia dandogli del calzo manco nel uentre. Indi tornando in dietro il sinistro piede gli percoterai la testa di uno mandritto.

162 36v Jedenáctý útok je, že mu hodíš *riverso* na pravý spánek a levou ho kopneš do břicha. Pak se vrať levou nohou nazpátek a zasáhni ho *mandrittem* do hlavy.

contrario di questa è, che nel tirare che egli fara del riuerso, lo urterai con il dritto filo, & quando uorra con il calzo percoterti, subito gli darai del Brocchero nel schindo della gamba, & cosi anderai in guardia di faccia schifandoti iui del mandritto.

163 36v Protiakcí toho je, že když bude házet *riverso*, odraz jej pravým ostřím, a když tě bude chtít zasáhnout kopem, ihned ho udeř puklířem do holeně oné nohy. Takto jdi do *guardia di faccia* a tam kryj jeho *mandritto*.

La. xii. offesa è, che tu uarcherai a grande passo con il manco uerso le sue destre parti facendo sembiante di dargli di uno riuerso, ma per tutto cio tirerai in dietro il pugno della spada ponendo il tuo brocchero sotto la sua mano della spada & dandogli di una punta nel uolto.

164 37r XII. útok je, že levou překročíš velkým krokem na jeho pravou stranu, přičemž naznačíš *riverso*. Avšak pěst s mečem hoď zpátky a tlač svůj puklíř pod jeho ruku s mečem a bodni mu do obličeje.

Il contrario di questa è, che nel sembiante ch´egli fara del suo riuerso, tu apponerai contra quello il dritto filo, ma mentre egli tirera la sua spada in dietro per darti della punta, tu un´altra fiata ti apporrai pur con il dritto filo calcando la spada del nemico uerso le tue manche parti, & cosi ti haurai difeso dalla punta, spignendogli tantosto che potrai di uno falso nella faccia.

165 37r Protiakcí toho je, že když naznačuje své *riverso*, nastav proti němu pravé ostří, ale když hodí svůj meč zpátky, aby ti zasadil bod, napodruhé mu nastav opět pravé ostří a tlač soupeřův meč na svou levou stranu. Když takto budeš mít vykryt onen bod, tlač jej tak, že mu vrazíš *falso* do tváře.

La. xiii. offesa è, che tu passerai con il manco uerso le sue destre parti tirandogli insiememente di uno riuerso trauersale per la sua coscia destra, & facendoti picciolo ti agierai in guardia di testa, si, che la gamba dritta seguici la manca per di dietro.

166 37r XIII. útok je, že vykročíš levou na jeho pravou stranu, spolu s tím mu hodíš příčné *riverso* na pravé stehno a sniž se, čímž zaujmeš *guardia di testa* tak, že pravá noha následuje za levou.

Il contrario è, che quando egli passera per darti del riuerso, tu ritirando in dietro il piede destro gli darai di uno cosi fatto nel braccio della spada.

167 37r Protiakcí je, že když vykročí, aby ti zasadil *riverso*, stáhni pravou nohu nazpět a zasaď mu obdobný sek na paži s mečem.

La. xiiii. offesa è, che tu scorgerai il piede manco le sue destre parti facendo ueduta di percoterlo di uno riuerso per testa, nondimeno passerai con il destro uerso le sue mâche parti ferendogli la testa di uno fendente in modo, che la gamba destra seguiti per di dietro la sinistra.

168 37r XIIII. útok je, že posuneš levou nohu na jeho pravou stranu a naznačíš mu *riverso* na hlavu, nicméně vykročíš pravou na jeho levou stranu a zaútočíš mu s *fendente* na hlavu tak, že pravá noha následuje za levou.

Il contrario di questa è, che nel passar chel fara con la uista del riuerso, tu serrerai la spada insieme cô il brocchero, & com´egli scorrera per darti del fendente, tu gli uolterai uno riuerso per la sua destra tempia.

169 37r Protiakcí toho je, že když vykročí, aby ti naznačil *riverso*, semkni meč s puklířem a jakmile vyrazí, aby ti zasadil *fendente*, otoč mu *riverso* na pravý spánek.

La. xv. offesa è, che ritirando in dietro la spada, et spignendogli una punta nella sua tempia diritta in compagnia del brocchero si, chel piede forte sia del debole seguitatore haura scansato ogni colpo nociuo.

170 37v XV. útok je, že stáhneš meč vzad a bodneš mu na pravý spánek v doprovodu puklíře tak, že pravá noha bude následovat levou, aby ses vyhnul každému škodlivému úderu.

Il contrario è, che mantre egli fara la predetta punta, tu la urterai con il falso della spada ferendogli di uno mandritto la faccia.

171 37v Protiakce je, že když provede výše uvedený bod, odraz jej falešným ostřím meče a zaútoč mu *mandrittem* na tvář.

La. xvi. offesa è, che tu uarcherai con il piede manco a grande passo uerso le sue diritte parti, & in cotale passamento tu con la mano del brocchero piglierai la spada del nemico al mezzo ferendogli la tempia destra di uno riuerso.

172 37v XVI. útok je, že levou nohou překročíš velkým krokem na jeho pravou stranu a při tom uchopíš rukou s puklířem soupeřův meč v polovině a zasáhneš ho *riversem* do pravého spánku.

Il contrario della predetta è, che nel uarco chel fara per cagione della presa, tu gli ferirai la faccia di uno mezzo mandritto.

173 37v Protiakcí výše uvedeného je, že když vykročí, aby provedl uvedené sevření, zaútoč mu polovičním *mandrittem* na tvář.

La. xvii. offesa è, che tu ualicando con il manco piede uerso le sue diritte parti, gli uolterai uno riuerso per la sua diritta tempia. Indi prenderai con la mano del brocchero la tua spada nel mezzo dandogli per dentro uia della mano nel uolto, o uogli una buona tirata di capelli.

174 37v XVII. útok je, že levou nohou smýkneš na jeho pravou stranu a otočíš mu *riverso* na pravý spánek. Pak rukou s puklířem uchop svůj meč v polovině a vnitřkem ho udeř rukou do obličeje nebo, chceš-li, ho dobře přitáhni za vlasy.

Il contrario è, che mantr´egli uenira per darti del riuerso, tu subito farai una mezza uolta di pugno schifandoti da quello, & com´egli prendera la sua spada nel mezzo per darti la guanciata nel uolto, tu percoterai il uegnente braccio con l´orlo del brocchero dandogli oltre a cio di uno mandritto per faccia.

175 37v Protiakcí je, že když vykročí, aby ti zasadil *riverso*, ihned proveď polootočení pěsti a kryj se. A jakmile popadne svůj meč v polovině, aby ti zasadil úder na obličej, zasáhni blížící se paži okrajem puklíře a nadto mu zasaď *mandritto* přes tvář.

LIBRO QVARTO

KNIHA ČTVRTÁ

IO hauerai detto di sopra, che la presente opra non puote sero recar ornamento ueruno, hora a mostrarui la ragione animosi lettori, ma conduce, che se occhiutamente giudicar uorrete, nessuno di uoi sera, che non dica molte cose esser in uno di loda degne, che in uno altro biasmeuoli sarebbono. o senza conuenimenta, et chi è colui, che molto lodando la politezza l´arteficiosa andatura, il uiso non sconciamente depinto di una uaga dône, che se cotali cose in uno giouane uedesse, che non le biasimasser molte parole bâbe anchora in uno pargolo lodiamo, che se nelli maturi âni la tenesse, come rinfaciullito da tutti sarebbe deriso pche si dimostra, una istessa cosa poter si lodare et biasimare, nô per suo, ma per riguardo di colui, cui si congiunge, et nel uero, chi nô loda gli belli colori della soaue eloquentia, gli dotti congiungimenti delle sue bene composte uoci, el tanto armonizzante suono, è fuori del diritto conoscimento, et chi anchora quella istessa eloquentia in cui non fosse conueneuole, uituperasse, sarebbe giudicioso detto. Quindi gli saui scrittori secondo le conditioni delle persone nelle loro opre introdotte parlare, & rispondere le fanno, che come non conuieni ad uno gia carico di senno e di anni di giouenili uestimenti ornarsi, ne di cose amorose far contezza, cosi ad uno militante, & macchiato di rugine per le sempre portate armi disdicerebbe con quella lingua proferere alcuna elegantia, alla quale ha fatto sostenere tanta sete & di giuni nelli continoui disagi della guerra & piu uolte del la poluere per il spatioso aere uolante renduta satolla, se tale non fusse, quale il magnanimo Aiace contra il segace Vlisse nella contesa dell´armi di Achille dauanti gli Prencipi di tutta la Grecia pronutio, tutto che Aiace di Soldato, & Vlisse di Oratore facondo mostrassono gli effetti, ne è percio, l´oratione di Vlisse (se delli colori per sua sibili priuata fosse) a quella di Aiace soprana, anzi come una Diana spogliata de gli suoi belli

176
38r

Již jsem uvedl výše, že toto dílo nemůže být opatřeno výzdobou, a nyní tedy ukážu nevraživým čtenářům důvod. Ale připouštím, že pokud by někdo bedlivě soudil, a přál bych si, aby to nebyl nikdo z vás, že toto dílo neuvádí mnohé věci, může být na jednu stranu hoden chvály a na druhou stranu hoden pokárání nebo k tomu nebude oprávněn. Kdo velmi velebí vytříbenost vyumělkované chůze, obličej ne neslušně nalíčen, měl by vědět, že takové věci na mladém člověku nezasluhují výtku, neboť v mladém věku to ještě chválíme. Ale pokud by tak činil i v dospělosti, byl by všemi vysmíván jako zdětinštělý, pročež se ukazuje, že stejnou věc lze chválit i hanět, nikoli pro ni samu, ale s ohledem na toho, s kým je spojena. A opravdu, kdo nechválí pěkné barvy líbezné výřečnosti, učená spojení dobře zkombinovaných slov či harmonický zvuk, postrádá skutečné poznání, a kdo by tutéž výřečnost, jíž by sám nebyl schopen, soudil, byl by hoden hany. Tudíž rozumní spisovatelé ve svých dílech mluví podle povahy osob a odpovídají, že se nehodí, aby se člověk již plný rozumu a let zdobil šatem mladých, ani se nepouštěl do věcí milostných či bojovných, a z neustálého nošení zbraní skvrnitý stářím, zbaven stálého nepokoje války a vícekrát zvířeným prachem přejeden, by zničil svým jazykem veškerou eleganci, na níž si tolik zakládá, pokud nebyl tak výmluvný, jako velkorysý Ajax proti odvážnému Odyseovi ve sporu o Achillovy zbraně před vládci z celého Řecka. I když se voják Ajax a rétor Odyseus efektně předváděli, Odyseova řeč (jestliže byla jeho syčivostí zbavena zabarvení) je lepší než Ajaxova, ba dokonce jako Diana obnažená od svých překrásných ozdob nebo jako Venuše, stále nahá, ale krásná bohyně pastýřů Palas. Protože to chci uzavřít, ačkoliv jsem nepřišel před uvážlivé lidi kvůli tomu, abych řečnil, proto má řeč nebude vůbec neobvyklá - a sice, že nelze srovnávat pouze podle zdobných obalů mnoha moderních

ornamenti o Venere, appresso la sempre ignuda ma bella Pales Dea de gli pastori. Perche chiudere uoglio, che quantunque io dauanti gli côspetti de gli huomini per cagion di orare non uenghi, non fia per cio il parlar mio si iregolato per tutto, che pareggiar non si possi se non di fuori, almeno sotto gli ornati panni a molte moderne opre, da quelli intorniate. Ma seguitando la mia fatica quarta, dico, che in quella comporro l´arte di spada da filo & targa, ouer brocchero largo, laquale essendo bene appressa potranno anchor gli buoni giocatori alla spada da gioco trasferire, facendogli chiaro, che nel fine del libro duo altri giochi seranno apponuti cioè, quello di due spade, & di spada sola, ma ripigliando quello della spada & brocchero largo, ouer targa, dico, che.

CAPITOLO PRIMO.

ESsendo bene agiato con la spada & per caso con il brocchero largo & hauendo il piede manco innanzi, & il braccio del brocchero ben disteso uerso il nemico, & la spada in coda lunga alta, tu raccoglierai il piede destro appresso il manco. Indi scorrerai innanzi col piede manco sanza tirare anchora alcuno colpo. Perche trouando il tuo nemico cosi stretto, di due cose l´una far gli sera forza, ouero tirare, ouero fuggire al indietro, ma poniamo che gli tirasse una stoccata con il manco innanzi, a cotale stoccata piu contrari potrai fare. Perche, ouero passerai con il destro uerso le sue sinistre parti tirandogli in quel medesimo tempo di uno riuerso nel braccio della spada, si, che la gamba manca seguiti la destra per di dietro, & per tuo riparo tosto ritirerai in dietro il piede destro agiandoti in coda lunga alta come sopra detto. Ouero gittando il piede manco uerso le sue deboli parti cacciar potrai il falso sotto quella, & uarcando con il piede dritto uerso le sue sinistre parti gli ferirai la gamba manca di uno mandritto, si, chel piede manco seguiti il destro per di dietro. Indi gittando in dietro il piede destro farai una mezza uolta di pugno, per il che ti trouerai nella prenomata guardia.

Tu potrai anchora scorrer con il piede destro uerso le sue sinistre parti spignendogli una punta nel fianco in guisa, chel piede manco del destro per dietro seguitatore sia Indi trahendo in dietro il piede predetto forte ti raccoglierai agiatamente nella predetta guardia.

Tu puoi atiando uarcar con il destro innanzi alquanto uerso le sue manche parti cacciando il falso della tua spada sotto la sua stoccata dal brocchero accompagnato. Indi percoterai li subito

děl, jimiž jsme obklopeni. Ale následuje-li má čtvrtá námaha, uvádím, že v ní uvedu umění meče a targy nebo širokého puklíře, které je dobrým střetem, jež si mohou dobří hráči převést na cvičný meč. Objasňuji, že na konci knihy budou přidány další dvě hry, tj. hra se dvěma meči a hra se samotným mečem. Leč co se týče meče a širokého puklíře nebo targy, uvádím, že:

KAPITOLA PRVNÍ.

177 39r Jsi-li dobře postaven s mečem a v tomto případě se širokým puklířem a máš levou nohu vpředu a paži s puklířem dobře nataženou směrem k soupeři a meč v *coda lunga alta*, ustup pravou nohou k levé. Odtud vyběhni levou nohou vpřed opět bez hození úderu, protože takto bude tvůj soupeř vehnán do úzkých. Bude přinucen udělat jednu ze dvou věcí: buď zaútočit nebo prchnout vzad. Ale dejme tomu, že hodí *stoccatu* s levou vpředu. Na tuto *stoccatu* můžeš provést vícero protiakcí. Neboli vykroč pravou na jeho levou stranu a současně mu hoď *riverso* na paži s mečem tak, že levá noha následuje za pravou. A pro svou obranu hned stáhni pravou nohu nazpět a postav se do *coda lunga alta*, jak bylo uvedeno výše. Nebo házeje levou nohu na jeho levou stranu budeš moci vrazit *falso* pod ní[1], překročit pravou nohou na jeho levou stranu a zaútočit mu *mandrittem* na levou nohu tak, že levá noha následuje za pravou. Odtud hoď pravou nohu nazpět a proveď polootočení pěsti, aby ses dostal do výše zmíněného střehu.

[1] tzn. pod přicházející *stoccatu*

178 39v Budeš též moci vyběhnout pravou nohou na jeho levou stranu a bodnout mu na bok tak, aby levá noha následovala za pravou. Odtud táhni výše uvedenou pravou nohou vzad, čímž se pohodlně zvedneš do výše uvedeného střehu.

179 39v Nadto budeš moci překročit pravou vpřed trochu na jeho levou stranu a vrazit falešné ostří svého meče pod jeho *stoccatu* v doprovodu puklíře. Odtud ihned zasáhni jeho levou nohu *riversem*

la sinistra gamba di uno riuerso, & per tuo riparo ritirerai in dietro il piede destro riducendoti con la spada in guardia di faccia, et seguentemente ti assetterai nella guardia tante fiate sopra detta.

a pro svou obranu ustup pravou nohou, přičemž veď meč do *guardia di faccia* a následně zaujmi střeh již mnohokrát výše uvedený.

Potresti anchora passare con il piede forte innanzi alquanto uerso le sue deboli parti affondando in quel tempo la spinta stoccata con il dritto filo della tua spada. Indi uolgendogli uno riuerso per la faccia tirerai il piede destro in dietro. Dopoi spignerai una punta in guardia di faccia per tuo schermo, & agieraiti nella sopranomata guardia et cosi li contrari della stoccata finiti sono.

180 39v Rovněž budeš moci vykročit pravou nohou vpřed trochu na jeho levou stranu, přičemž současně bodni *stoccatu* pravým ostřím svého meče. Odtud mu otoč *riverso* na tvář a hoď pravou nohu vzad. Pak pro svou ochranu bodni do *guardia di faccia* a postav se do výše zmíněného střehu. A takto jsou protiakce vůči *stoccata* ukončeny.

SEguentemênte comporre intendo gli contrari, che far si pôno ad uno, che spignesse una stoccata per ferirti di uno mandritto posto caso, che amenduo uitrouiati con il piede manco innanzi in coda lunga alta.

181 39v Následně hodlám uvést protiakce, které lze provádět na toho, kdo bodl *stoccatu*, aby na tebe zaútočil *mandrittem*, za předpokladu, že se oba budete nacházet s levou nohou vpředu v *coda lunga alta*.

A schifezza di cotale punta tu potrai tirare di uno mezzo mâdritto per la mano della spada facendo la testa bê riparare dal brocchero in guisa, che la spada cali in cingiara porta di ferro, & com´egli tirera il mandritto per ferirti la testa, subito ualicherai innanzi con il piede dritto & poi ti raccoglierai in guardia di testa iui riparandoti da quello, & dandogli a trauerso le gambe di uno simile mandritto. quindi ritirando al indietro il piede destro uolgerai la mano della spada per lo cui uolgimêto ti trouerai agiato î coda lûga alta cô il piede mâco înâzi.

182 39v Aby ses ubránil tomuto bodu, můžeš hodit poloviční *mandritto* na ruku s mečem, přičemž si chraň hlavu dobře puklířem tak, že meč klesá do *cingiara porta di ferro*. A když házíš *mandritto*, aby tě zasáhl do hlavy, ihned smýkni pravou nohou vpřed a pak se zvedni do *guardia di testa*, čímž jej vykryješ, a zasaď mu přes nohy podobné *mandritto*, pročež stáhni pravou nohu zpět a otoč ruku s mečem, aby ses tímto otočením dostal do *coda lunga alta* s levou nohou vpředu.

Ouero tu coglierai il piede debole appo il forte, & di presente guiderai il piede destro innanzi cacciando il dritto filo della tua spada in cotal punta, et quando egli uolgera il mandritto per ferirti la gamba, tu tantosto porrai la tua spada sotto´l tuo brocchero uerso le sue destre parti iui schifandoti dal predetto colpo. Ilche fatto, gli giugnerai la gamba destra di uno trauersale riuerso, & poi ritirerai il piede dritto al indietro spignendo insieme una punta andante per insino in guardia di faccia per tuo schermo, & agieraiti nella sopradetta guardia coda lunga alta. Potrai anchora riporre il piede manco dietro al destro tirandogli uno mandritto per la mano della spada, che cali in porta di ferro larga, & com´egli ti uorra ferire la testa del mandritto, tu con il falso lo urterai scorrendo alquanto innanzi con il piede destro, et tirandogli insieme uno riuerso per gamba, poscia tornerai il medesimo piede in dietro spignendo una punta per sotto il tuo brocchero, che uadi in guardia di faccia per tuo riparo & assetteraiti nella gia detta guardia.

183 40r Nebo trhni levou nohou k pravé a ihned veď pravou nohu vpřed vrážeje pravé ostří svého meče na tento bod. A když otáčí *mandritto*, aby ti zaútočil na nohu, dej ihned svůj meč pod svůj puklíř na jeho pravou stranu, čímž vykryješ uvedený úder. Když to uděláš, řízni mu příčné *riverso* přes pravou nohu a pak stáhni pravou nohu vzad spolu s bodem jdoucím pro tvé krytí až do *guardia di faccia* a postav se do výše uvedeného střehu *coda lunga alta*. Dále budeš moci stáhnout levou nohu za pravou házeje mu na ruku s mečem *mandritto* klesající do *porta di ferro larga*. A když ti bude chtít zaútočit *mandrittem* na hlavu, odraz jej *falsem*, přičemž vyběhni pravou nohou trochu vpřed spolu s hozením *riversa* na nohu. Pak se vrať stejnou nohou zpět, přičemž zpod svého puklíře proveď bod jdoucí pro tvou obranu do *guardia di faccia* a postav se do již uvedeného střehu.

Potrai ancho passare con il piede destro uerso le sue sinistre parti et il cotale passamento cô il

184 40r Také budeš moci vykročit pravou nohou na jeho levou stranu a při tomto kroku ztlumit puklířem

brocchero la data punta rintuzzare ferendogli la gâba di uno mandritto, si, ch´el tuo piede manco seguiti il dritto per dietro. Indi trahendo pur al indietro il destro & uolgendo la mano della spada nella gia detta guardia ti trouerai.

Ouero scorrerai col piede dritto uerso le sue forti parti cacciando il dritto filo della tua spada nella sua punta, & subito gli uolgerai uno riuerso per la faccia, si, che non potra fare il mandritto quindi trahendo in dietro il destro piede gli tirerai una stoccata nella faccia leuandoti al in dietro con tutta la persona gaiamente, & cosi ritornerai nella antidetta guardia.

Poi etiandio mentr´egli tirera la punta ferirgli la mano spignente quella con uno falso di sotto in su per sino in guardia di faccia, & com´egli tirera il mandritto, ti di presente uarcar con il piede destro uerso le sue sinistre parti percotendogli il braccio della spada con uno mandritto., si, ch´el piede debole seguiti il forte per dietro in tuo riparo, & uolgendo la mano della spada ti ritrouaressi nella detta guardia.

zasazený bod a zaútočit mu na nohu *mandrittem* tak, že tvá levá noha následuje za pravou. Odtud táhni opět vzad pravou a otáčeje ruku s mečem se dostaneš do již uvedeného střehu.

185 40v Nebo vyběhni pravou nohou na jeho pravou stranu a vraz pravé ostří svého meče na jeho bod a ihned mu otoč *riverso* na tvář tak, aby nemohl provést *mandritto*. Pročež táhni pravou nohou vzad a hoď mu *stoccatu* na tvář, přičemž se vesele odtáhni celým tělem vzad a takto se vrať do výše uvedeného střehu.

186 40v Pak mu také, zatímco bodá, zaútoč zdola nahoru na bodající ruku *falsem* jdoucím až do *guardia di faccia*. A jakmile hodí *mandritto*, současně s ním překroč pravou nohou na jeho levou stranu a zasáhni mu paži s mečem *mandrittem* tak, že levá noha následuje pro tvou obranu za pravou, a otáčeje ruku s mečem se vrátíš do uvedeného střehu.

CAPITOLO SECONDO.

MA sel nemico tirasse una stoccata & poi il piede manco appo´l destro innanzi per darti di uno mandritto, ouero di uno fendente, tu per la primiera alla stoccata non farai mossa, ma com´egli uenera con mandritto, tu quello urterai andando in guardia di testa con il piede forte innaci & ferendoli la gâba di uno mandritto seguentemente traherai al îdietro il piede destro et uolgêdo la mano al usato nella tâte fiate celebrata guardia ti agierai.

KAPITOLA DRUHÁ.

187 40v Ale pokud soupeř hází *stoccatu* a pak levou nohu kupředu k pravé, aby ti zasadil *mandritto* nebo *fendente*, při *stoccatě* nejprve nedělej žádný pohyb, ale když přichází s *mandrittem*, odraz ho jda do *guardia di testa* s pravou nohou vpředu a zaútoč mu *mandrittem* na nohu. Následně táhni pravou nohou vzad a otočením ruky zaujmeš obvyklý mnohokrát vychvalovaný střeh.

CAPITOLO TERZO.

MA s´egli spignesse una punta p giugnerti di uno riuerso per faccia, o per gamba, tu hauutogli l´occhio alla mano, come cacciera la detta punta, tu passerai innanzi con il destro piede con il falso scansando quella, & mentre uorra offenderti con il riuerso per testa, tu passerai innanzi con il piede manco schifandoti da quello cô il dritto filo della tua spada in modo chel brocchero guardi bene la testa. Indi ritirerai al indietro il pugno della spada spignendogli per faccia una stoccata, & leuandoti con uno salto balzato al in dietro ritornerai nella detta sopra guardia. Et quando egli tirasse il detto riuerso per gamba, Tu scogerai innanzi il manco piede uolgendo il dritto filo della spada di rimpetto al riuerso, in guisa, che la punta della tua spada guardi uerso terra, & poi gli spignerai una

KAPITOLA TŘETÍ.

188 41r Ale pokud bodá, aby tě řízl *riversem* přes tvář nebo do nohy, sleduj bedlivě jeho ruku, a když bodne, vykroč pravou nohou vpřed a odkloň jej falešným ostřím. A když ti chce zaútočit *riversem* na hlavu, vykroč levou nohou vpřed a kryj se pravým ostřím svého meče tak, aby puklíř dobře chránil hlavu. Pak se vrať pěstí zpět, bodni mu *stoccatu* do tváře a skokem vzad se vrátíš do výše uvedeného střehu. A když ti hází *riverso* na nohu, posuň levou nohu vpřed s otočením pravého ostří meče proti *riversu* tak, že hrot tvého meče míří k zemi. Pak mu vraz *stoccatu* do tváře, skoč vzad a na konci zaujmi mnohokrát uvedný střeh.

stoccata per faccia balzandoti al indietro, & al fine ti agierai nella tanto detta guardia.

CAPITOLO QVATRO.

HAuendo detto quello, che far si puote in coda lunga alta, parimente seguitando dir intendo delle offese & contrari che far si ponno in coda lunga stretta con il piede destro innanzi, & sia manifesto non esser la piu sicura guardia per ripararsi ne piu atta per offender che questa. Volendo adunque tu strigner il nemico in questa guardia, tu tirerai il piede manco appo´l destro, & seguentemente passerai innanzi con il piede destro. Perche hauendolo cosi stretto, gli conuerra di due cose una forza scegliere, ouero tirare o in dietro andare, e sel perdera spatio alcuno del campo gli fia nô poca uergogna.

Poniamo percio che egli spinga una punta con il pie de manco innanzi per sconciarti, & esser in suo arbitrio di ferirti di mandritto, o di qualunque altro colpo, che gli piacesse, tu per sicurarti da cotale punta, ritirando il piede destro in dietro anderai con la spada in cingiara porta di ferro. Et com´egli uorra offenderti con il mandritto, o con altro colpo, tu subito scorgerai il destro piede innanzi, urtando il datto colpo con il falso, & seguitando gli giugnerai la gamba dritta con uno riuerso, et poi per schermo tuo una punta nella faccia gli spignerai per sotto il tuo brocchero. Indi ritirando in dietro a grande passo il piede destro, tu uolgerai la mano della spada in guisa, che la punta il nemico uolto rimici, et poi un´altra punta medesimamente farai balzandoti con uno gaio salto al indietro, & cio fatto, nella guardia sopra detta coda lunga stretta con il piede dritto innanzi ti riporrai.

KAPITOLA ČTVRTÁ.

189 41r Maje uvedeno, co může být děláno v *coda lunga alta*, hodlám následně pohovořit rovněž o útocích a protiakcích, jež mohou být prováděny v *coda lunga stretta* s pravou nohou vpředu. A budiž zřejmé, že není bezpečnější střeh pro obranu, ani vhodnější k útoku, než tento. Chceš-li v tomto střehu tísnit svého soupeře, hoď levou nohu k pravé a následně vykroč pravou nohou vpřed. Protože zatlačíš-li takto na něj, bude přinucen si vybrat: buď zaútočit nebo ustoupit. A pokud přijde o kus pole, bude to pro něj nemalá hanba.

190 41r Dejme tomu, že bodl s levou nohou vpředu, aby tě zranil, a je na jeho vůli, zda zaútočí *mandrittem* nebo nějakým jiným úderem, jak by rád. Pro obranu před tímto bodem ustup pravou nohou vzad a jdi mečem do *cingiara porta di ferro*. A když chce na tebe zaútočit *mandrittem* nebo jiným úderem, ihned posuň pravou nohu vpřed, odraz úder *falsem*, následně ho řízni *riversem* přes pravou nohu a pak mu pro svou ochranu bodni do tváře zespod svého puklíře. Odtud ustup pravou nohou zpět do velkého kroku, otoč ruku s mečem tak, aby hrot zůstával soupeři před obličejem, a potom stejným způsobem proveď další bod s veselým odskokem vzad. A když to uděláš, zaujmi opět výše uvedený střeh *coda lunga stretta* s pravou nohou vpředu.

CAPITOLO QVINTO.

RItrouandoui ammenduo nella predetta guardia di coda lunga stretta con il piede dritto innanzi, sel nemico spignera una punta con il piede manco innazi per darti di uno mandritto, tu quella con il dritto filo schiferai, ma mentre uedrai uenire il mandritto, tu spignerai una punta per insino in guardia di faccia iui schifandoti da quello. Dopoi tu scorgerai il piede debole uerso le sue dritte parti dâdogli insieme di uno riuerso nella coscia destra. Indi spignendogli una stoccata nella faccia ti leuerai al indietro con uno salto et asseteraiti nella predetta guardia di coda lunga stretta con il piede destro auanti. Ma ponendo, che dopoi la punta il nemico non tirasse il mandritto, ma uno riuerso per testa, tu scorgerai il piede destro auanti, et

KAPITOLA PÁTÁ.

191 41v Nacházíte-li se opět oba ve výše uvedeném střehu *coda lunga stretta* s pravou nohou vpředu, pokud soupeř bodá s levou nohou vpředu, aby ti zasadil *mandritto*, kryj se pravým ostřím, ale jakmile uvidíš přicházet *mandritto*, bodni až do *guardia di faccia*, čímž jej vykryješ. Poté posuň levou nohu vpřed na jeho pravou stranu a současně mu zasaď *riverso* na pravé stehno. Bodaje mu odtud *stoccatu* do tváře ustoupíš skokem zpět a zaujmeš výše uvedený střeh *coda lunga stretta* s pravou nohou vpředu. Ale stane-li se, že soupeř po bodu nehodí *mandritto*, nýbrž *riverso* na hlavu, posuň pravou nohu vpřed a pravým ostřím svého meče jej odstav tak, aby tvá hlava byla dobře chráněna puklířem. Odtud překroč pravou nohou na jeho

quello con il dritto filo della tua spada scâserai, si, che la testa sia bene dal brocchero guardata. Indi uarcherai con il piede forte uerso le sue sinistre parti dandogli insieme di uno mandritto nella sua coscia manca, si, ch´el piede debole seguiti il forte per dietro, & per tuo schermo raccoglierai il piede destro in dietro uolgendo la mano della spada, si, che ti troui in coda lunga stretta con il piede manco auanti. Indi ritirandoti al indietro con duo, o cô tre passi, tu uarcherai innanzi con il piede destro & assetteraiti nella sopra detta guardia.

levou stranu a současně mu zasaď *mandritto* na jeho levé stehno tak, že levá noha následuje za pravou. A pro svou obranu ustup pravou nohou vzad otáčeje ruku s mečem tak, aby ses nacházel v *coda lunga stretta* s levou nohou vpředu. Odtud ustup dva nebo tři kroky vzad, překroč vpřed pravou nohou a postav se do výše uvedeného střehu.

Ma se per casa egli di quello riuerso non accennasse la testa. Ma ferir uolesse la gamba, tu uarcando con il piede manco innanzi quello con il dritto filo sella spada urterai, in modo, che la punta guardi uerso terra. Ilche fatto, gli tirerai una stoccata per fianco leuandoti al indietro con uno salto, & se non uolessi saltar fia basteuole il tirarti dietro tre ouer quatro passi, si, che nella predetta guardia ritorni.

192 42r

Pokud však náhodou nenaznačí *riverso* na hlavu, ale chce zaútočit na nohu, překroč levou nohou vpřed a odraz jej pravým ostřím tak, že hrot míří k zemi. Když to uděláš, hoď mu *stoccatu* na bok, přičemž ustup skokem vzad. A nechceš-li odskočit, budou dostačovat tři nebo čtyři kroky vzad tak, že se vrátíš do výše uvedeného střehu.

CAPITOLO SESTO.

MA sel nemico tirasse uno mandritto per ferirti la testa, tu tirerai in dietro il piede destro percotendo il suo braccio della spada di uno mandritto, si, che quella cali in cingiara porta di ferro & ch´el brocchero sicuri bene il capo. Indi ritirerai al indietro il piede sinistro & uolgerai la mano della spada, perche ti trouerai agiato al usato predetta guardia coda lunga stretta con il piede dritto innanzi.

KAPITOLA ŠESTÁ.

193 42r

Ale pokud tvůj soupeř hází *mandritto,* aby ti zaútočil na hlavu, hoď pravou nohu vzad a při tom zasáhni *mandrittem* jeho paži s mečem tak, abys klesl do *cingiara porta di ferro* a dobře si puklířem chránil hlavu. Potom se opět stáhni levou nohou vzad a otoč ruku s mečem, pročež se budeš jako obvykle nacházet ve výše uvedeném střehu *coda lunga stretta* s pravou nohou vpředu.

CAPITOLO SETTIMO.

ET quando il nemico tirasse una stoccata, ouero uno mandritto, o riuerso che uogli, a qualunque di cotali colpi per tua schifezza farai uno trauersale falso per il tuo braccio della spada in modo, che la testa bene difesa sia dal brocchero non trapassante la guardia di faccia. Indi rassetteraiti nella prenomata guardia. Et se per caso egli tirera uno mandritto per la tua dritta gamba, tu subito guiderai il piede debole uerso le sue forti parti cacciando insieme il falso della tua spada per sotto il brocchero, iui schifandoti da quello. Dopoi subito darai di uno riuerso per la sua destra gamba seguitato da una bouna stoccata per faccia, laquale tantosto, che farai, ti conuerra leuarti al indietro con uno gentile salto. Indi ritornando innanzi con il destro, madesimamente nella guardia antiponuta ti assetterai.

KAPITOLA SEDMÁ.

194 42v

A když soupeř hází *stoccatu* nebo *mandritto* nebo *riverso*, jak chce, pro obranu proti těmto úderům proveď příčné *falso* ze své paže s mečem tak, aby byla hlava dobře chráněna puklířem, přičemž neprojdeš skrz *guardia di faccia*. Poté opět zaujmi výše uvedený střeh. A pokud ti náhodou hází *mandritto* na pravou nohu, ihned veď levou nohu na jeho pravou stranu házeje současně falešné ostří svého meče zespod puklíře, čímž se mu ubráníš. Pak mu ihned zasaď *riverso* na pravou nohu následované dobrou *stoccatou* do tváře. Jakmile to uděláš, bude vhodné odskočit vzad elegantním skokem. Poté se vrať vpřed pravou a opět zaujmi výše uvedený střeh.

CAPITOLO OTTAVO.

KAPITOLA OSMÁ.

TRouandomi ispedito da quello che uertuosa & maestreuolmente far si puo nelle predette due guardie, coda lunga alta, & coda lunga stretta con il piede destro innâzi restrar ueggio due altre guardie nel predetto combattimento, nelle quali è cosa necessaria render aueduto il Lettore, conciosiacosa che a molti modi ancho in questa, offender, & difender uno si possi, cioè, guardia cingiara porta di ferro, & porta di ferro stretta, & pigliando la prima dico, che, Trouandoui amenduo con le predette armi spada da filo, & brocchero largo, ouero targa in cingiara porta di ferro, qualunque puote dar alla pugna il prencipio, Ma colui che procaccia ottener la uettoria per alcuno modo non deue esser quello, che cominciera, ma nella guardia con sottile auedimento stante. Et quando il nemico spignesse una punta con il piede destro innanzi per giugnerti di uno mandritto per testa, tu ti opporrai a cotale punta con il falso della spada senza mouer piede. Et mentr´egli tirera il mandritto per testa, tu subito uarcando innanzi con il piede destro, anderai con la spada in guardia di testa iui schifando quello, & di una cotale ferendolo per gamba. Indi per tua sicurezza farai il brocchero buono guardatore della testa. Seguentemente in dietro ritirerai il piede destro spignendogli una punta in guardia di faccia, & poi ti agierai nalla predetta guardia, che hauemo posta in campo, cioè cingiara porta di ferro. Ma s´egli spignesse una punta per ferirti la gâba d´uno mandritto con falso la schiferai. Ma se tal colpo egli far uolesse per gamba, tu fuggendo al indietro cô il piede debole gli pcoterai il braccio della spada di uno cosi fatto responsiuo mandritto, & fatto quello, per sicurate tua ti ritirerai in dietro con duo o tre passi rassettadoti nella gia detta guardia, di cui disputiamo. Et quando egli spignesse una punta con il piede dritto auanti per renderti ferita la testa di uno mandritto, ouer fendente, tu quella con il falso manderai uana, ma come seguitar uedrai gli predetti colpi, tu tirando in dietro il piede manco lo giugnerai nel braccio della spada di uno mezzo mandritto. Indi medesimamente trahendo il sinistro, ti agierai nella predetta guardia. Et s´egli cacciasse cotal punta pur con il piede destro innâzi per offenderti d´uno mandritto per gamba, tu cotal punta madesimamente con il falso annullerai. Ma nel uolger del mandritto tu subito scorrerai auâti con il piede destro uerso le sue ancho dritte parti locâdo il falso della spada sotto il predetto mandritto, si, che lo accompagnato brocchero lo sottotocchi, & gli darai di uno riuerso per coscia.

195
42v

Shledávaje kompletní to, co může být účinně a mistrovsky prováděno ve dvou výše uvedených střezích *coda lunga alta* a *coda lunga stretta* s pravou nohou vpředu, vidím ve výše uvedeném střetu jiné dva střehy, které je nezbytné čtenáři objasnit, protože je v nich mnoho způsobů, jak lze útočit a bránit se - čili střehy *cingiara porta di ferro* a *porta di ferro stretta*. Pokud jde o první, uvádím, že nacházíte-li se oba s výše uvedenými zbraněmi - mečem a širokým puklířem nebo targou - v *cingiara porta di ferro*, kdokoliv může zahájit boj jako první. Ale kdo se snaží dosáhnout vítězství, nesmí být v žádném případě tím, kdo začíná, ale musí stát ve střehu s bystrou pozorností. A když soupeř bodne s pravou nohou vpředu, aby ti říznul *mandritto* přes hlavu, braň se tomuto bodu falešným ostřím meče bez pohybu nohou. A zatímco hází *mandritto* na hlavu, překroč ihned pravou nohou vpřed, jdi mečem do *guardia di testa*, tam se vykryj a zaútoč mu po noze. Odtud pro svou bezpečnost udělej z puklíře dobrého ochránce hlavy. Následně ustup zpět pravou nohou bodaje naň v *guardia di faccia* a poté se postav do výše uvedeného střehu, který jsme umístili na válečné pole, to je do *cingiara porta di ferro*. Ale pokud by bodl, aby ti zaútočil *mandrittem* na nohu, kryj ho *falsem*. Ale když hodlá provést úder na nohu, ustup zpět levou nohou a zasáhni ho do paže s mečem odvetným *mandrittem*. A když to uděláš, pro své bezpečí ustup dva nebo tři kroky vzad do uvedeného střehu, který probíráme. A když bodá s pravou nohou vpředu, aby ti zaútočil na hlavu *mandrittem* nebo *fendente*, zneškodni útok *falsem*. Ale když ho uvidíš následně pokračovat výše uvedenými údery, hoď levou nohu zpátky a řízni mu poloviční *mandritto* přes paži s mečem. Pak obdobně táhni levou a postav se do výše uvedeného střehu. A jestliže opět hází tento bod s pravou nohou vpředu, aby ti zaútočil *mandrittem* na nohu, zneškodni tento bod obdobným způsobem *falsem*. Ale při otáčení *mandritta* ihned vyběhni pravou nohou vpřed rovněž na jeho pravou stranu dávaje falešné ostří svého meče pod uvedené *mandritto* tak, že se ho doprovázeno puklířem dotkne zespoda. A zasaď mu *riverso* na stehno. Pak pro svou obranu ustup pravou nohou vzad bodaje mu *stoccatu* do tváře a oskoč vzad. Když to provedeš, postav se do střehu. Ale pokud by pak náhodou bodl s pravou nohou vpředu a chtěl by ti zasadit *riverso* na tvář, nejprve zneškodni bod *falsem* tak, aby toto *falso* neprošlo skrz *guardia di faccia*. A když otáčí *riverso* na

Indi per tuo riparo fuggierai con il piede destro al indietro spignendogli una stoccata nella faccia & leuandoti al indietro con uno salto. Ilquale fatto, nella guardia ti agierai. Ma se per caso dopoi che haura sospinta la punta con il destro auanti ti uorra dare di uno riuerso per faccia, cotal punta tu prima pur con il falso dannerai in modo, ch´el falso la guardia di faccia non trascorra. Et com´egli uolgera il riuerso per testa, tu porrai il piede manco a grande passo al indietro dopoi il destro facendo il brocchero buono schifatore della testa. Indi gli darai di uno mandritto trauersale nel braccio della spada, poi raccoglierai il forte piede al indietro et assetteraiti nella detta guardia. Et quando dopoi la cacciata punta ti uolesse ferire di riuerso per gamba, al usato quella con il falso urterai, & ritirando in dietro poi il piede manco gli giugnerai il braccio della spada di uno mezzo riuerso, et seguentemente tirerai il piede dritto in dietro tornando alagio della guardia come è detto.

hlavu, polož levou nohu velkým krokem vzad dělaje z puklíře dobrého obránce hlavy. Odtud mu zasaď příčné *mandritto* na paži s mečem, pak ustup pravou nohou vzad a postav se do uvedeného střehu. A když by ti po hozeném bodu chtěl zaútočit *riversem* na nohu, jako obvykle jej odraz *falsem*. Pak ustup levou nohou vzad, řízni mu poloviční *mandritto* přes paži s mečem a následně hoď pravou nohu vzad vraceje se zpět do střehu, jak bylo uvedeno.

CAPITOLO NONO.

IN quello su tratiera delli colpi che far si ponno quando amenduo ui trouaste con le fornomate armi in porta di ferro stretta. Vogliendo adunque tu stringer il nemico & essendo com il piede destro innanzi appo quello il sinistro raccoglierai. Indi scorgerai il medesimo dritto alquanto innanzi. Et ponendo ch´el nemico ti spignesse una punta per darti segacemente di uno mandritto, o riuerso, o fendête per testa, cotal punta urtar dei al usato cô il falso, et com´egli ualichera con il piede destro per darti uno delli predetti colpi, tu ritirâdo il piede destro î dietro, gli darai di uno mandritto a trauerso il brocchero della spada. Indi trahêdo similmête in dietro il sinistro, ti agierai nella tua detta guardia porta di ferro stretta. Ma s´egli spignesse una pûta con il piede manco innanzi p ferirti l´antiponuta gâba di uno mâdritto cotal punta prima (come è detto) con il falso rêderai annullata. Et mêtr´egli passera cô il destro p cagione di darti del mandritto, tu fuggêdo in dietro cô il forte piede, caccierai uno côsimile colpo al suo p dentro del suo braccio, et p tua sicurezza tirerai similmête ancho il sinistro riducendoti nella insegnata guardia. Et se dopo la spîta pûta cô il piede mâco inâzi, uorra egli uarcar cô il piede destro et guastarti la testa cô uno mâdritto, o fendête, tu ritornâdo al îdietro il destro piede et calâdo cô la spada î cingiara porta di ferro, cosi haurai prima fuggita la pûta. Ma com´egli scorrera per ferirti con il mandritto, o fendente, tu scorgerai il piede destro innanzi

KAPITOLA DEVÁTÁ.

196
44r
V této se budeme bavit o úderech, které lze provádět, když se oba nacházíte s výše uvedenými zbraněmi v *porta di ferro stretta*. Chceš-li pak zatlačit soupeře do úzkých a jsi-li s pravou nohou vpředu, přiveď k ní levou. Odtud posuň stejnou pravou trochu vpřed. A dejme tomu, že soupeř bodá, aby ti zasadil *mandritto* nebo *riverso* nebo *fendente* na hlavu. Odraz bod jako obvykle *falsem*, a když smýkne pravou nohou, aby ti zasadil jeden z výše uvedených úderů, ustup pravou nohou vzad a zasaď mu *mandritto* přes puklíř meče. Potom táhni obdobně za levou a postav se do svého střehu *porta di ferro stretta*. Ale pokud by bodl s levou nohou vpředu, aby ti zaútočil *mandrittem* na předsunutou nohu, zneškodni nejprve (jak uvedeno) bod *falsem*. A zatímco dělá krok pravou nohou, aby ti zasadil *mandritto*, ustup zpět pravou nohou, pošli mu podobný úder na jeho paži a pro svou bezpečnost hoď obdobně také levou, čímž se vrátíš do naučeného střehu. A pakliže po bodu s levou nohou vpředu chce překročit pravou nohou a zasáhnout tě do hlavy *mandrittem* nebo *fendente*, ustup pravou nohou zpět a klesni mečem do *cinghara porta di ferro*. Takto jsi nejprve unikl bodu. Ale když vyběhne, aby na tebe zaútočil *mandrittem* nebo *fendente*, posuň pravou nohu vpřed, proveď příčné *falso* zdola nahoru na soupeřův meč a ihned mu zasaď *riverso* na nohu. Pak pro svou obranu ustup pravou nohou vzad bodaje mu na tvář zespod

facendo uno trauersale falso di sotto in su per la nemica spada, & subito gli darai di uno riuerso per gamba, & poscia fuggirai per tuo riparo con il piede destro in dietro sospignendogli una punta nella faccia per sotto il tuo brocchero. Indi tornando medesimamente al indietro il sinistro, ti agierai nella prenomata guardia. Et quando dopoi la cacciata punta con manco innanzi, passar uolesse pur con il destro per ferirti di uno mandritto per gamba, tu prima cotale punta al usato con il falso schermirai, et com´egli uarchera per giugnerti del mandritto, tu subito scorrerai innanzi con il piede manco uerso le tue destre parti cacciando il falso della tua spada per sotto il tuo brocchero, & iui schermandoti dal antidetto colpo, et seguentemente gli darai di uno riuerso per gâba, poi gli tirerai di una stoccata nella faccia & tu leuerai al indietro con uno salto riducendoti nella guardia predetta. Ma s´egli spignesse una punta con il piede manco innanzi per ferirti di uno riuerso per testa, a cotale punta uolgerai il falso per schermirla senza mouere il piede.

Et mentr´egli uarchera per darti del riuerso, subito tu scorrerai con il piede menco innanzi, et tu farai una mezza uolta del pugno della spada schermendoti da quello facendo chel brocchero guardi bene la testa, & subito spignerai il detto brocchero nella nemica spada tirandogli una stoccata per faccia, o per il petto, che uuoi, &poi leueraiti con uno salto al indietro rassettandoti nella detta guardia. Et sel cacciasse una punta con il piede manco innanzi per darti di uno riuerso per gamba, In schifatione di tal punta tu uarchrai con il piede manco uerso le sue destre parti tirandogli di uno falso in quella ilquale non traccora oltre la guardia di faccia. Et com´egli uolgera il predetto riuerso per gamba, tu subito passerai innanzi con il piede destro uolgendo uno mezzo riuerso di sotto in su, in modo, che la punta guardi uerso terra, & cosi ti haurai schermito. Indi di uno trauersale mandritto gli percoterai il braccio della spada facendo chel brocchero ben custodisca la testa. Poi ritirando in dietro il piede destro anderai con la spada in guardia di faccia, & seguentemente ritirerai il piede manco in dietro agiandoti nella predetta guardia.

svého puklíře. Odtud vrať stejně levou nazpět a postav se do výše zmíněného střehu. A když by po bodu s levou vpředu chtěl opět vykročit pravou, aby ti zaútočil *mandrittem* na nohu, nejprve jako obvykle vykryj bod *falsem*, a když překročí, aby tě řízl *mandrittem*, ihned vyběhni levou nohou na svou pravou stranu házeje falešné ostří svého meče dospod svého puklíře a tam vykryj uvedený úder. Následně mu zasaď *riverso* na nohu, pak mu hoď *stoccatu* na tvář, odskoč nazpět a opět se postav do výše uvedeného střehu. Ale když by bodl s levou nohou vpředu, aby ti zaútočil *riversem* na hlavu, otoč proti tomuto bodu *falso* pro krytí bez pohybu nohama.

197 44v A když chce překročit, aby ti zasadil *riverso*, ihned vyběhni levou nohou vpřed a proveď polootočení pěsti s mečem. Kryj se a dobře si puklířem chraň hlavu. A ihned vraz puklířem do soupeřova meče a hoď mu *stoccatu* na tvář nebo na hruď, jak chceš. Pak se vzdal skokem zpět a zaujmi uvedený střeh. A jestliže bodá s levou nohou vpředu, aby ti zasadil *riverso* na nohu, při obraně tomuto bodu překroč levou nohou na jeho pravou stranu a při tom naň hoď *falso*, jenž neprojde skrz *guardia di faccia*. A když otáčí uvedené *riverso* na nohu, ihned vykroč pravou nohou otáčeje poloviční *riverso* zdola nahoru tak, že hrot míří k zemi, a takto se ubráníš. Poté mu příčným *mandrittem* zasáhni paži s mečem dělaje z puklíře dobrého ochránce hlavy. Pak ustup pravou nohou vzad, mečem jdi do *guardia di faccia* a následně se stáhni zpět levou nohou stavěje se do výše uvedeného střehu.

CAPITOLO DECIMO.

HAuendo fornito tutto quello che maestreuolmente far si puo nelle predette quattro guardie cô la spada da filo & brocchero largo, ouero targa in mano, tralasciando molti altri colpi che in se tanto magisterio non hanno per fuggir lungezza,

KAPITOLA DESÁTÁ.

198 45r Maje ukončeno vše, co může být mistrovsky prováděno ve výše uvedených čtyřech střezích s mečem a širokým puklířem nebo targou v ruce pomíjeje mnoho jiných úderů, které nevyžadují takové mistrovství, abych se vyvaroval rozvle-

dellquali nondimeno ho instituto far separato capitolo togliendo prencipio da coda lunga alta che fu la prima guardia, & chiudendo in porta di ferro, che è la quarta et ultima, dico adûque, che

klosti. Nicméně jsem se o nich rozhodl uvést zvláštní kapitolu začínaje z *coda lunga alta*, což byl první střeh, a konče v *porta di ferro*, jenž je čtvrtý a poslední. Tedy uvádím, že:

Da coda lunga alta con il piede manco innazi tu puoi spigner una punta facendo sembiante di tirargli di uno riuerso per testa, nondimeno giugneraigli la gamba di uno mandritto.

199 45r Z *coda lunga alta* s levou nohou vpředu můžeš bodnout předstíraje hození *riversa* na hlavu. Řízni ho však *mandrittem* přes nohu.

Tu puoi anchora spigner una punta con il piede destro innanzi facendogli ueduta di dargli di uno mandritto per testa, ma gli tirerai di riuerso per gamba.

200 45r Můžeš také bodnout s pravou nohou vpředu dělaje, jako bys mu chtěl zasadit *mandritto* na hlavu, ale hoď mu *riverso* na nohu.

Puoi spigner anchora una punta pur con il piede destro innanzi, et guidando il piede debole uerso le forti parti sue gli giugnerai la gamba di uno mandritto, si, che la testa sia bene dal brocchero schermata, & chel piede destro seguiti il sinistro per dietro.

201 45v Můžeš rovněž bodnout opět s pravou nohou vpředu a veda levou nohu na jeho pravou stranu mu řízni *mandritto* na nohu tak, aby hlava byla dobře chráněna puklířem a pravá noha následovala za levou.

Ouero tirerai una stoccata senza mossa di piedi, et poi raccoglierai il piede mâco appo il destro, ilche fatto, uarcherai con il dritto innanzi insiememente tirando uno mandritto, o fendente, o riuerso, che uuoi.

202 45v Nebo hoď *stoccatu* bez pohybu nohou a potom ustup levou nohou k pravé. Když to uděláš, překroč pravou nohou vpřed spolu s hozením *mandritta* nebo *fendente* nebo *riversa*, jak chceš.

Anchora potrai tirare uno mezzo mandritto per la nemica mano, & tornare con uno riuerso per gamba senza mouer piede. Ouero puoi tirare di uno falso di sotto in su per la mano della spada senza alcuno passeggiamento. O spignere una stoccata sopra mano con il piede destro innanzi, laquale cali in porta di ferro larga, & quinci potrai fare falso & mandritto, & seguentemête falso et riuerso, oltre a cio ancho potresti fare uno falso andante per sino in guardia di faccia, & passando dopoi con il piede manco innanzi farai una mezza uolta di pugno spignendogli una punta in faccia, ouer nel petto, & questo colpo è singolare contra uno mancino, Percio, che da qualûque colpo da lui tirato, schermito saresti.

203 45v Také budeš moci hodit poloviční *mandritto* na soupeřovu ruku a vrátit se *riversem* na nohu bez pohybu nohou. Nebo můžeš hodit *falso* zdola nahoru na ruku s mečem, aniž bys udělal krok. Nebo s pravou nohou vpředu bodni nad rukou *stoccatu* klesající do *porta di ferro larga* a odtud budeš moci provést *falso* a *mandritto* a následně *falso* a *riverso*. Mimoto můžeš rovněž provést *falso* jdoucí až do *guardia di faccia*. Pak vykroč levou nohou vpřed a proveď polootočení pěsti bodaje mu na tvář nebo na hruď. Tento úder je jedinečný proti levákovi, protože ať by hodil jakýkoliv úder, zůstaneš krytý.

Ma sel tirasse per gamba uno mancino, el ti conuiene tenere questo regolato ordine, cioè passare con il manco innanzi, & uolger la punta della spada uerso terra, iui schifendoti dal suo colpo, & cacciandogli una stoccata nella faccia. Et quando il detto mancino ti uolgesse uno mandritto, la uegnente mano di uno riuerso gli ferirai, & sel tirasse di riuerso, medesimamente la detta mano di uno mandritto gli guasterai, cotali regole adunque tenir si deue contra gli mancini passaggiando sempre contra la sua spada. Seguitando hora il combatter con uno altro che mancino non fosse, dei auertire, che sel ti uorra giugner di uno mandritto per testa, tu ritirerai il piede manco in dietro dandogli di uno

204 45v Ale pokud ti levák útočí na nohu, je dobré dodržovat toto pravidlo: tj. vykročit levou vpřed a otočit hrot meče k zemi, tím vykrýt jeho úder a zasadit mu *stoccatu* do tváře. A když by na tebe onen levák obrátil *mandritto*, zaútoč mu na přicházející ruku *riversem*. A když by hodil *riverso*, stejně tak mu zasáhni uvedenou ruku *mandrittem*. Těchto pravidel je náležité se držet proti levákovi dělaje vždy krok proti jeho meči. Následně musíš při souboji s někým, kdo není levák, porozumět, že pokud by tě chtěl říznout *mandrittem* přes hlavu, ustup levou nohu vzad a zasaď mu *mandritto* na ruku s mečem. A jestliže hází *mandritto* na nohu, ustup vzad levou nohou a udeř mu polovičním *mandrittem*

mandritto per la mano della spada. Et sel tirera di mandritto per gamba, tu raccoglierai il piede sinistro al indietro percotendogli la mano della spada di uno mezzo mandritto. Ma ritrouandoti con il nemico nella predetta guardia coda lunga alta con il piede manco innanzi, tu puoi spigner una stoccata senza mouer piede. Indi riducer il piede manco appo´l sinistro, si, che la spada uadi distesa in dietro, & subito uarcherai con il piede dritto innanzi spignendogli una altra punta sopra mano. Ilche fatto raccoglierai il piede dastro appo il manco, et la spada sotto braccio, et subito passando con il piede debole innanzi spigneraigli una riuersa punta nella faccia, et tosto uarcherai con il piede dritto uerso le sue manche parti offendendogli la testa di uno mandritto o la antiposta gamba, & meglio ti auerra di riuerso fare lo puoi.

po jeho ruce s mečem. Ale nacházíš-li se se soupeřem ve výše uvedeném střehu *coda lunga alta* s levou nohou vpředu, můžeš bodnout *stoccatu* bez pohybu nohou. Pak přiveď levou nohu k pravé[2] tak, že meč jde prodlouženě vzad, a ihned překroč pravou nohou vpřed a proveď mu další bod nad rukou. Když to uděláš, stáhni pravou nohu k levé a meč pod paži a ihned vykroč levou nohou vpřed a bodni mu *riversa punta*[3] do tváře. Neprodleně překroč pravou nohou na jeho levou stranu a zaútoč mu *mandrittem* na hlavu nebo předsunutou nohu. A pokud se ti zdá lepší *riverso*, můžeš ho provést.

[2] V originále je tato pasáž chybně: "*riducer il piede manco appo´l sinistro*" (přiveď levou nohu k levé).

[3] bod zleva

Cap. xi. del giuoco di due spade.

PErche il giuoco di due spade una per mano è molto utile & bello, in guesto capitolo componer diuisiamo cio che in quello meastreuolmente far si puote. Ritrouandoti adunque da uno capo della sala di rimpetto al tuo nemico & uolendo uenir seco alla pugna in modi, che tu habbi il piede dritto alquanto dauanti al manco, & la spada della mano dritta in porta di ferro stretta, & quella della manca in guardia di testa, tu in prima passerai con il piede destro alquanto per trauerso & uerso le tue parti manche & similemente scorrerai con il sinistro, facendo la spada della destra falso & riuerso, & quella della sinistra falso et mandritto calando con questa della debole in porta di ferro stretta & con quella in guardia di testa, si, chel piede destro seguiti il sinistro per dietro. Indi passando con il piede destro innanzi la spada della manca deue far falso & riuerso, & quella della destra falso & mandritto calando in porta di ferro con la forte, si come con la debole in guardia di testa riporre ti dei. Seguentemente uarcherai con il piede destro uerso le sue manche parti, & poi con il sinistro innanzi facendo falso & riuerso con la mano destra andante la spada in guardia di testa, & con la manca falso et mandritto agiandosi in porta di ferro stretta in guisa, che la gamba destra seguiti la manca, & cosi è fonito il uenir al gioco, sotto ponendo gli colpi che nel gioco si fanco & il ritornare al luoco primero, come nelli assalti di spada & brocchero nel secondo libro facemmo.

Kap. XI. O hře se dvěma meči.

205 46r Protože hra dvou mečů, po jednom v každé ruce, je velmi užitečná a krásná, chystám se v této kapitole uvést, co při ní může být děláno mistrovsky. Nacházíš-li se na jednom konci haly proti svému soupeři a chceš vstoupit do boje tak, že máš pravou nohu kousek před levou a meč v pravé ruce v *porta di ferro stretta* a v levé v *guardia di testa*, vykroč nejprve pravou nohou trochu šikmo na svou levou stranu a obdobně vyběhni levou dělaje pravým mečem *falso* a *riverso* a levým *falso* a *mandritto*, přičemž levým klesni do *porta di ferro stretta* a druhým do *guardia di testa* tak, že pravá noha následuje za levou. Odtud vykroč pravou nohou vpřed, levý meč musí provést *falso* a *riverso* a pravý *falso* a *mandritto*, přičemž pravým klesni do *porta di ferro* a levým se vrať do *guardia di testa*. Následně překroč pravou nohou na jeho levou stranu, pak levou vpřed prováděje pravou rukou *falso* a *riverso*, přičemž jdi mečem do *guardia di testa*, a levou *falso* a *mandritto* stavěje se do *porta di ferro stretta* tak, že pravá noha následuje levou. Takto je završen vstup do hry, přičemž lze při hře provádět útoky a vracet se na úvodní místo stejně, jako jsme ve druhé knize činili v útocích s mečem a puklířem.

HOra essendo giunto con il nemico ol uolendolo ferire, tu scorrerai con il piede destro innanzi

206 46v Nuže, střetl-li ses se soupeřem chtěje naň zaútočit, vyběhni pravou nohou vpřed bodaje mu

spignêdogli una punta nella faccia, & tirando poi uno riuerso per gamba, si, che la spada della destra cali in coda lunga stretta, et quella della manca uadi in guardia di testa, & tosto guiderai il piede manco uerso le sue diritte parti tirandogli di uno fendente per la testa con la spada del la debole, laquale calera in porta di ferro stretta in modo chel piede destro seguiti il sinistro. Indi caccierai amêdue le punte innanzi incrociendo le spade per tuo schermo in modo, che la spada della forte sia soprana a quella della debole. Seguentemente con il piede destro passerai uerso le sue manche parti tirandogli uno mandritto per testa colla spada destra in porta di ferro stretta, & quella mâca si dee riporre in guardia di testa, el piede manco dietro al destro, quinci scorrerai cô il piede destro uerso le sue diritte parti et poi ancho con il sinistro et in cotale passamento la spada della destra far deue falso & riuerso, & quella della sinistra falso & mandritto con la debole in porta di ferro stretta, ma cô la forte in guardia di testa riccurâdosi, si, che la dritta gâba seguitatrice sia della manca. Poscia scorgendo il piede destro innanzi gli spignerai nella faccia una punta con la spada della dritta mano. Indi ualicando con il manco piede uerso le sue parti destre gli darai di uno mandritto a trauerso la tempia dritta con la spada manca, si, che la destra gamba seguiti la sinistra, & la spada della medesima manca cali in porta di ferro stretta, & quella della destra in guardia di faccia, & poi passerai con il piede destro innanzi spignendo una punta per faccia accompagnata da uno mandritto in porta di ferro stretta calante, & la spada della debole andara in guardia di testa, subito poi spignerai ancho una punta in faccia con la mano manca, et con il tuo sinistro piede innazi. Ilche fatto, seguentemente passerai con il destro uerso le sue manche parti tirandogli con la spada della destra uno mandritto nella tempia manca calando in porta di ferro, si, che la gamba manca, seguiti la diritta per dietro, & che la spada della sinistra in guardia di testa si truoui.

na tvář a poté hoď *riverso* na nohu tak, že pravý meč klesá do *coda lunga stretta* a levý jde do *guardia di testa*. A ihned veď levou nohu na jeho pravou stranu a levým mečem mu hoď na hlavu *fendente*, jenž klesne do *porta di ferro stretta* tak, že levá noha následuje pravou. Odtud vraz oba hroty vpřed a pro svou obranu zkřiž meče tak, aby byl pravý meč nad levým. Následně vykroč pravou nohou na jeho levou stranu a pravým mečem mu na hlavu hoď *mandritto* do *porta di ferro stretta*. Levý se musí vrátit do *guardia di testa*, levá noha za pravou. Odtud vyběhni pravou nohou na jeho pravou stranu, potom též levou a při tom musí pravý meč provést *falso* a *riverso* a levý *falso* a *mandritto* - levým do *porta di ferro stretta*, leč pravým do *guardia di testa*. Stahuj se tak, že pravá noha bude následovat levou. Pak posuň pravou nohu vpřed a mečem v pravé ruce mu bodni na tvář. Potom smýkni levou nohou na jeho pravou stranu a levým mečem mu hoď *mandritto* přes pravý spánek tak, že pravá noha následuje levou. Meč téže levé ruky klesá do *porta di ferro stretta* a pravý do *guardia di faccia*. Poté vykroč pravou nohou vpřed a bodni na tvář v doprovodu *mandritta* klesajícího do *porta di ferro stretta*. Levý meč jde do *guardia di testa*. Pak ihned bodni na tvář ještě levou rukou a s levou nohou vpředu. Když to uděláš, následně vykroč pravou na jeho levou stranu a hoď mu pravým mečem na levý spánek *mandritto* klesající do *porta di ferro* tak, že levá noha následuje za pravou a levý meč se bude nacházet v *guardia di testa*.

Et se per auentura il nemico ti uorra risponder con la spada della drita tirandoti uno mandritto per testa, tu quello con la spada della debole mano urterai, &con quella destra gli darai di una punta nel petto.

207 47v A pokud ti náhodou chce soupeř odpovědět a pravým mečem ti hází *mandritto* na hlavu, odraz jej mečem v levé ruce a pravým mu zasaď bod na hruď.

Ma se egli rispondesse di riuerso, quello medesimamente con la spada della forte mano andar farai uano, et cô quella della manca gli guasterai con uno mâdritto la faccia. Et quando il risposto predetto suo mandritto ti fusse

208 47v Ale pakliže odpovídá *riversem*, zneškodni jej stejným způsobem mečem v pravé ruce a levým ho poškoď ve tváři *mandrittem*. A jestliže odpovídá svým *mandrittem* zasazeným mečem

offerto con la spada della manca, tu quello com il diritto filo della spada della man destra scanserai, dandogli con quella della manca di uno fendente per faccia.

Similemente sel riuerso dal nemico fosse tirato con la mano manca, tu con il dritto filo della sinistra urtar lo dei, spignendogli una punta nella faccia della spada destra, & poscia raccogliendo il piede manco appresso il diritto scorrerai seguentemente con il destro innanzi facendo falso & riuerso con la mano destra, & con la spada della manca uno mezzo mandritto per sino in guardia di faccia. Indi tirerai il piede destro appo il manco, & di presente uarcherai innazi con il piede debole sospignendogli una punta nella faccia con la spada della manca, & tosto guidando il piede destro uerso le sue sinistre parti, gli giugnerai la testa di uno mandritto calante in porta di ferro stretta, & in guisa, chel piede manco sia del destro seguitatore, & che la spada della sinistra in guardia di testa si truoui.

FOrnito il gioco, & uolendo con leggiadre meniere al capo della sala ritornare donde facesti la prima partita, tu traherai al indietro il piede destro facendo falso et riuerso con la spada della destra andante in guardia di testa, & con quella della manca della manca falso et mandritto calando in porta di ferro stretta. Dopoi ritirando medesimamente il manco in dietro con uno altro passo alla spada della manca farai falso et mandritto tirare sagliendo con quella in guardia di testa, & quella della destra falso & mandritto in porta di ferro calando. Indi con uno altro passo raccoglierai in dietro il piede destro facendo falso & riuerso con la spada della destra in guardia di testa sagliente, & con quella della manca falso & mandritto in porta di ferro stretta calante, & cosi haurai fornito la bella ritornata.

Cap. xii. Del gioco di spada sola.

VOlendo côbatter contra il tuo nemico con la spada da filo sola, prima ti assetterai con il piede destro innâzi et con la spada in porta di ferro stretta, et senza tirare alcuno colpo tu lo stringerai in questa guisa, cioè tu ritirerai il piede mâco appo´l destro, et poi scorgerai esso destro înâzi. Che trouâdosi il nemico cosi stretto gli conuerra, o ferire, o fuggire a rietro, ma se egli sospignesse una punta, tu la urterai con il falso uolgendogli uno mezzo riuerso per coscia, & per schermo tuo gli tirerai uno falso di sotto in su per la mano della spada non trappassante la guardia di faccia, & alla

v levé ruce, odstav jej pravým ostřím meče v pravé ruce a levým mu zasaď *fendente* na tvář.

209 47v Obdobně pokud bylo *riverso* tvého soupeře hozeno levou rukou, odraz jej pravým ostřím levého meče a pravým mu bodni do tváře. Poté přisuň levou nohu k pravé a pravou následně vyběhni vpřed dělaje pravou rukou *falso* a *riverso* a mečem v levé poloviční *mandritto* končící v *guardia di faccia*. Odtud hoď pravou nohu k levé, nato levou nohou překroč vpřed, mečem v levé ruce mu bodni na tvář a ihned veď pravou nohu na jeho levou stranu, přičemž ho řízni do hlavy *mandrittem* klesajícím do *porta di ferro stretta* a to takovým způsobem, že levá noha bude následovat pravou a levý meč se bude nacházet v *guardia di testa*.

210 48r Když jsi ukončil hru a chceš se elegantně vrátit na tu stranu haly, kde jsi udělal první part, táhni zpět pravou nohou dělaje pravým mečem *falso* a *riverso* jdoucí do *guardia di testa* a levým *falso* a *mandritto* klesající do *porta di ferro stretta*. Dalším krokem pak stáhni stejným způsobem levou vzad, levým mečem proveď *falso* a *mandritto* vzhůru do *guardia di testa* a pravým *falso* a *mandritto* klesající do *porta di ferro*. Odtud ustup dalším krokem pravou nohou vzad a pravým mečem proveď *falso* a *riverso* do *guardia di testa* a levým *falso* a *mandritto* klesající do *porta di ferro stretta*. A takto máš zakončen pěkný návrat.

Kap. XII. O hře samotným mečem.

211 48r Kdybys chtěl bojovat proti svému soupeři pouze ostrým mečem, postav se nejprve s pravou nohou vpředu a s mečem v *porta di ferro stretta* a aniž bys jakkoli zaútočil, vžeň ho do úzkých tímto způsobem: Stáhni levou nohu k pravé a potom posuň pravou vpřed. Soupeř takto tísněn bude schopen pouze bodnout nebo ustoupit. Pokud ovšem bodá, odraz ho *falsem* a otoč mu poloviční *riverso* na stehno. Pro svou obranu mu hoď zdola nahoru na ruku s mečem *falso*, jenž neprojde skrz *guardia di faccia*, a posléze řízni do *porta di ferro stretta*.

perfine nella guardia di porta di ferro stretta taglierai.

Ma s´egli cacciasse una punta per faccia per cagione di guastarti di uno mâdritto, o riuerso, tu cô il falso l´addannerai, & quando tirasse il mandritto per testa, tu con la spada in guardia di testa anderai iui schifandoti da quello, & di uno cotale colpo ferendolo per testa, o per gamba, che uorrai.

212 48v Ale jestliže bodá na tvář, aby tě poškodil *mandrittem* nebo *riversem*, odvrať bod *falsem*. A když ti hází *mandritto* na hlavu, jdi mečem do *guardia di testa*, kde ho vykryj, a obdobným útokem mu zaútoč na hlavu nebo na nohu, jak chceš.

Se per caso percio uorra di riuerso, o di mandritto giugnerti per gamba. In opposto del mandritto, tu raccoglierai il piede destro a rietro dandogli di uno mezzo mandritto per la mano della spada. Ma uolendo render uano il riuerso, tu fuggerai in dietro pur con il predetto piede ferendogli il braccio della spada di uno mezzo riuerso, & finalmente nella detta guardia porta di ferro stretta ti agierai.

213 48v Pokud by ti náhodou chtěl říznout *riverso* nebo *mandritto* na nohu, proti *mandrittu* ustup pravou nohou vzad a zasaď mu poloviční *mandritto* na ruku s mečem. Ale pokud chceš zmařit *riverso*, ustup výše uvedenou nohou vzad, zaútoč mu polovičním *riversem* na ruku s mečem a skonči ve střehu *porta di ferro stretta*.

Et quando egli spignesse una punta per darti di uno riuerso per testa, o per gamba, ma poniamo per testa, tu quella con il falso della spada senza mouer piede annullerai, & in contrario del uegnente riuerso tu passerai con il piede manco innanzi facendo una mezza uolta di pugno cosi schermendoti da quello. Poi subito uarcando con il destro uerso le sue mâche parti, gli darai di uno mandritto per testa o per gamba, che uuoi, ilche fatto, la gamba debole seguir la forte deue. Et se cotal riuerso per gamba tirato fosse, tu (passando innanzi con il piede manco) la punta uerso terra uolgerai spingendogli una stoccata per fianco, & leuandoti di presente con uno salto a rietro, oue alla fine nella gia detto guardia porta di ferro stretta ti locherai. Ma se dalle soprane parti tue uenir uedessi uno mandritto, o riuerso, o fendente, o punta tirata, tu qualunque di questo con il falso serai possente scansare pur che la guaria di faccia non traccorri. Indi subito col piedo innanzi ualicherai, facendo una uolta di pugno. Ilche fatto, spigneraigli una punta nel uolto, o nel petto, che uuoi, tu puoi anchora dopoi che con il predetto falso ti haurai schermito, tirargli di uno mandritto per faccia, che scorra al in giu per le braccia & per il petto crescendo alquanto auanti con il piede destro quanto tal colpo far uolessi, & questa è delle singolari defesioni, che in questo gioco far si possa.

214 48v A když bodá, aby ti zasadil *riverso* na hlavu nebo na nohu - dejme tomu, že na hlavu - zneškodni ho falešným ostřím meče bez pohybu nohou. A pro obranu před přicházejícím *riversem* vykroč levou nohou vpřed dělaje polootočení pěsti, abys ho vykryl. Pak ihned překroč pravou na jeho levou stranu a zasaď mu *mandritto* na hlavu nebo na nohu, jak chceš. Když to uděláš, levá noha musí následovat pravou. A pokud bylo toto *riverso* hozeno na nohu, (vykroč vpřed levou nohou a) otoč hrot k zemi, bodni mu *stoccatu* na bok a vzdal se od něj skokem vzad, kde se postav do střehu *porta di ferro stretta*. Ale jestliže vidíš na své horní strany přicházet *mandritto* nebo *riverso* nebo *fendente* nebo *punta tirata*[4], kterémukoli z těchto úderů budeš moci uhnout *falsem* s podmínkou, že nepřestoupíš *guardia di faccia*. Odtud ihned smýkni nohou vpřed dělaje otočení pěsti. Když to uděláš, bodni mu na obličej nebo na hruď, jak chceš. Ještě mu můžeš po vykrytí výše uvedeným *falsem* hodit na tvář *mandritto* jdoucí dolů přes paže a hruď. A když chceš provést tento úder, proveď pravou nohou malý výpad vpřed. A toto je jedna z jedinečných obran, které lze provádět v této hře.

[4] hozený bod - sek měnící se v průběhu letu na bod

LIBRO QVINTO

KNIHA PÁTÁ

SOuente auiene neli abondeuoli, ma poco ordinati conuiti per il copoioso comolo delle uiuande tutte in uno tempo apponute che gli a quelli conuirati senza altro gustamento satolli si chiamino, non senza tacitamente dolersi delli mescenti ministri, e quali o per fuggir fatica del recarsi fraquentemente gli carichi piatti, o per uoler insiememente alla horreuole mensa manicare, fanno a gli seduti intorno al sardinato Corredo cotanta ingiuria. Nel cui dannato errore non uolendo io incorrere, non ui ho uoluto (Saui Lettori) appor nel prencipio della opra dauanti ogni cosa, ma nel recamento di qualunque suo libro (che è a guisa di cibo) con lo antiposto prologo partorir diletto, si perche con il sapore del continouato libro tocchi il uostro gusto, come per difendermi da molti morsi della inuidia nella guisa, che son per fare al presente. Perche molti sono, che ignorantemente dicono l´opra mia douer esser mancheuole, conciosiacosa, che non contenghi li modi d´inuitar il nemico al combattere, nelle giuste cagioni che alla mortale pugna conducer gli guerrieri possano, ne cui la lettione del campo o delle armi partenghi, & simili fole. Fole chiamo, percio, che follemente costoro giudicano douer pertenere al schermitore quello, che all´arte sua è piu alieno, che se degli uiaggi del sole, & della luna uolesse trattare, & per cio gli rispondo, che come di qualunque delli cinque sentimenti è uno solo oggetto, cosi di qualunque arte non puote essere piu di uno soggetto, che la potentia uisiua non potra mai hauer per oggetto altro, chel colore, la ascoltatiua, il suono, la gustatiua, il sapore, & cosi del rimanente di cotali sia detto, & come sciocco sarebbe chi dicesse la uertute della orecchia non solamente poter udire, o gustare gli sapori, cosi priuo di intelletto è, chi dice l´arte schermitoria non hauer solamente a discernere la uertute delli colpi, ma ancho le cagioni ch´al combattere promouer ci possano & le altre antidette ciaze, & chi è si cieco, che udito

215
49r

Často se začíná v hojnosti, ale příliš se nesluší nahromadit hodovníkům bez vkusu všechno jídlo naráz. Lze toho docílit nikoliv bez skrytého naříkání servírujících sluhů, kteří se vyhýbají námaze mnohokrát odnášet náklad nádobí, neboť takovým zahlcením vyplývajícím z touhy naservírovat strašlivým způsobem všechno dohromady na stůl, jsou stolovníci uráženi. Abych se takové chyby nedopustil, nechtěl jsem vám (moudrým čtenářům) hned na začátku díla říkat všechno, ale v každé z dílčích knih uvádím předmluvu (jako po způsobu servírování jídel), aby vám kniha s chutí postupně leč stále poskytovala potěšení a abych se hájil mnoha kousavým poznámkám nepřejících, protože jsou mnozí, kteří hloupě říkají, že mé dílo musí být nedokonalé, že neobsahuje způsoby vyzvání soupeře k souboji ze správných příčin, což může bojovníky přivést do boje na život a na smrt, ani lekci o místě souboje nebo o pobočních zbraních a podobné báchorky. Říkám "báchorky", protože ten, kdo takto pošetile soudí, že musí rozdělovat šermíře, je ve svém umění víc mimo, než kdyby chtěl pojednávat o drahách slunce a měsíce. A proto odpovídám, že jako má kterýkoliv z pěti smyslů jen jeden účel, tak i kterékoliv umění nemůže mít víc než jedno téma, a že schopnost vidět nemůže mít nikdy jiný účel, než rozeznávat barvy - např. poslouchat zvuky či ochutnávat chutě a tak dále. Jak hloupý by byl ten, kdo by říkal, že ušima lze nejen slyšet, ale též cítit chutě? Stejně tak je zbaven rozumu, kdo říká, že umění šermu nemá rozeznávat jen možnosti úderů, ale také příčiny, které mohou podněcovat k soubojům, a další výše uvedené žvásty. A kdo je tak zaslepený, že při vyslovení sousloví "umění šermu" tvrdí, že nevychází ze znalosti jeho podstaty, kterou je znalost úderů a znalost způsobu jejich krytí, když slovo "šerm" je odvozeno od slovesa "*schermire*", tj. "bránit se"? A pokud chceš přece jen posuzovat

il nome della arte che è schermitoria dal cognitione del suo soggetto ? che è il conoscer gli colpi & dare il modo de saper schifarli da quelli, Et se tu uuoi pur che ancho essa giudichi la ragione delli combattitori, & tratti a cui la ellettione dell´armi & del combatter partenghi, sera di bisogno, che la habbi altro nome, che di schermire, & che cosi schermitoria, come giudicatoria, anzi insegnante l´imperiali leggi chiamare si possi, o ignoranti, o capi di ingegno rintuzzato, non ui accorgete anchora del errore, nelquale uuoi sete ? Lasciati in uostra malhora le legge alli giuristi, & se sapete l´arte del schermire, parlati solamente quello che spetta al schermire cioè del grande guidicio che conuiene hauere ad uno nel sicurarsi dalle offese, & parimente come deue offendere il nemico, & poscia quando sarete scientiati nelle leggi, parlarete dicio, ma come leggisti, & non come schermitori. perche di una istessa cosa piu consideratori essere ponno, come un corpo humano puote essere considerato dal naturale Philosopho, dal medico & dal Astrologo. Dal Philosopho inquanto è uno congiugimento di Anima & di Corpo, o di materia, & di forma. Dal medico, inquanto è composto di quattro elementi, & per gli signoriggianti esser soggetto a tali passioni, & oltre a cio egli lo giudica come signato indiuiduo, chel Philosopho come uniuersale lo stimaua, ma dal astrologo sera considerato il medesimo corpo humano pur in indiuiduo: inquanto sotto tale celeste influsso nacque, ne sera lecito (pomanio) al medico mentre uorra parlare di tale corpo humano, oltra le sue dette complessioni, dir ancho degli influssi celesti cagionanti quelle, & quando pur dira de gli influssi, non parlera come medico, ma come astrologo. Cosi duo uenuti al punto del combattere possene esser dal giurista & dal schermitore diuersamente considerati, dal giurista, inquanto il combattimanto è giusto, o ingiusto dando la ragione, & la elettione al tale, ma dal schermitore si considera, inquanto sel tale stara in tale guardia sera sicuro, & con tale colpo potra offendere, onde piu è conueneuole al medico parlare della astrologia per la uicinitate delle scientie, che al schermitore delle ragioni cittadinesche, o imperiali, tutto che in questo la schermitoria alla medicina si assomigli, che come la medicina iui comincia torre il prencipio doue il Philosopho ha fatto sine. Cosi la schermitoria comincia la sua uertute, oue gia fece fine il giurista. Percio, che il giurista iui finio quando per tale ragione alla pugna gli conduce assignando perche cotale

důvod bojovníků a pojednávat o volbě zbraní a podrobnostech souboje, bude potřeba, aby to mělo jiné jméno než "šerm" - může se to nazývat "právničinou", ba "výukou říšského práva". Hlupáci či hlavy tupého ducha si ještě nevšimli omylu, po němž touží? V neblahé chvíli přenechejte zákony právníkům. A pokud znáte umění šermu, mluvíte pouze o tom, co náleží k šermu, to je o velkém návodu, který stanovuje mít na jedné straně obranu před útoky a taktéž jak musíte útočit na soupeře. A když pak budete vzděláni v zákonech, budete o tom mluvit jako právníci a ne jako šermíři. To proto, že na jednu a tutéž věc lze nahlížet více způsoby - stejně, jako může být lidské tělo zkoumáno přírodovědcem, lékařem a astrologem. Pro vědce je spojením duše a těla nebo hmoty a tvaru, pro lékaře je složeno ze čtyř elementů a pro znalce nebeských znamení je motivem k vášním a jiným projevům, podle nichž posuzuje každého individuálně. Vědec ctí tělo jako obecné, ale astrolog bude stejné tělo posuzovat opět v jedinečnosti podle toho, pod jakým nebeským vlivem se zrodilo, což mu bude dovoleno (předpokládejme). Zatímco když lékař bude chtít mluvit o tomto lidském těle a mimo jeho uvedené komplexnosti bude hovořit také o působení nebeského vlivu, nebude mluvit jako lékař, ale jako astrolog. Takto mohou mít právník i šermíř dvojí rozdílný přístup k východisku souboje. Právník posuzuje souboj podle oprávněnosti či neoprávněnosti udávaného důvodu, ale šermíř zvažuje, zda bude ten či onen střeh bezpečný a jakým úderem bude moci zaútočit, pročež je skrz blízkost věd příhodnější, když lékař hovoří o astrologii, než když šermíř hovoří o občanském či říšském právu. Celkově se šerm podobá medicíně v tom, že stejně jako ona vychází ze základů, které nejprve musel učinit vědec. A tak i šerm vstupuje v platnost až tehdy, když právník skončil, neboť právník končí ve chvíli, kdy byl oznámen důvod vedoucí k souboji, aby byl takový souboj legální, a šermíř začíná, když již promlouvají zbraně. Stejně jako písař, který bere do ruky nový list, jenž mu dodal jeho výrobce, si jej náležitě prohlédne, z jakých hadrů je udělán. Když má již v ruce pero, které dostal u mistra, a když začíná psát, často fouká na list, který není dobrý. Nejinak je na tom šermíř, který nezachází se zbraní bez velmi dobrého důvodu. Civilní důvod není tedy tím, co dělá dobrým a dokonalým v tomto umění, ale pouze znalost obrany a útoku, protože je zjevné, že předmětem šermu je znalost úderů a nic jiného. Proto budu ve

combattimento fosse lecito, & il schermitore piglio il prencipio quando le armi gia date gli forono, si come ancho il scrittore, ilquale comincia adoperare la carta dopoi, che dal suo artifice è fornita, ne petta a lui uedere di che straccia sia fatta, come ha gia la penna in mano, che cio parteneua al maestro di quella, & come autene al scrittore ancho scriuer spesse fiate sopra la carta, che non è buona, per non hauerne di altra maniera, cosi al schermitore senza molta ne buona ragione operare l´arme, non è adunque la ragione ciuile che fa buona & perfetta quest´arte, ma solamente il saper defendersi & offender, per che è manifesto il soggetto di quella essere il conoscimento delli colpi et non altro, liquali se io basteuolemente nella opra mia insegnero, in che hauero io mancato? in che errato? in che non sodisfatto a tutto quello, che alla mia arte partenghi: haurâno bê errato quelli (se alcuni si presontuosi sono) che proponendo parlare della arte schermitoria, hauranno delle dette cianze trattato, ne altrimenti sono da chiamare appresso loro. Ignoranti del precetto di Aristotele nel primo delli posteriori. che non è lecito andar di genere in genere cioè di soggetto in soggetto. Ma per far ritorno al nostro instituto î quattro giochi diuideremo questo quinto libro. Il primo & secondo fieno di spada da filo et cappa, ma il primo nel combattimento di uno solo con uno altro, & il secondo in quello di duo contra altri tanti. Il seguente gioco sera di spada da filo nella destra & del pugnale nella manca. In quarto fia di spada & di rotella. Incominciando adunque dal primo dico, che.

Cap. primo del gioco di spada & cappa.

SE per auentura tu haurai la cappa a torno, la lascerai cader giuso dal homero destro per sino al mezzo del sinistro braccio. Ilche fatto, tantosto uolgerai la manca mano per di fuori, la detta ricaduta cappa sopra il braccio raccogliendo, & di presente con l´altra mano su aginando la spada in coda lunga alta con il piede manco innanzi ti agierai leggiadramente. Et se per caso medesimamente il tuo nemico in cotale guardia agiato uedrai, tu senza far colpo anchora ti strignerai forte contra lui, per ilquale strengimento gli conuerra, o tirare, o fuggire al indietro, ma s´egli tirasse una stoccata con il piede manco innanzi, tu uarcherai, uerso le sue deboli parti con il forte piede rispondendogli di uno riuerso a guisa di fendente a trauerso il suo braccio della spada, si, chel piede manco seguiti il destro, & poi ritirando

svém díle dostatečně učit, čím neuspěju, čím pochybím, čím vším, z čeho se mé umění skládá, budu neuspokojivý? Budou hrubě chybovat ti (pokud se tak někteří vyjeví), kteří hodlají mluvit o umění šermu, ale vypadne z nich žvanivé pojednání, neboť jinak to nelze nazývat. Neznají Aristotelovo přikázání, že není správné přecházet z oboru do oboru, to je z tématu do tématu[1]. Ale abych se vrátil k naší nauce, tuto pátou knihu si rozdělíme do čtyř her. První a druhá budou o meči s pláštěm, ovšem první o souboji jeden na jednoho a druhá o dvou proti dvěma. Následující hra bude o meči v pravé ruce a dýce v levé. Ve čtvrté bude meč a rotela. Zahájím tedy první:

[1] Snad by se zde hodilo naše české: *Ševče, drž se svého kopyta*. Jinými slovy: Protože je tato kniha o šermu a pro šermíře, mluvme a konejme jako šermíři a ne jako právníci.

Kap. první o hře s mečem a pláštěm.

216
51r
Pokud se stane, že budeš mít plášť, nechej ho spadnout dolů z pravého ramene až na polovinu levé paže. Když to provedeš, otoč levou rukou směrem ven, čím navineš plášť nad paži a současně veď druhou rukou meč elegantně do *coda lunga alta* s levou nohou vpředu. A pokud náhodou uvidíš svého soupeře jít do stejného střehu, tlač se tvrdě proti němu, aniž bys provedl úder, čímž ho donutíš zaútočit nebo ustoupit vzad. Pokud však hodí *stoccatu* s levou nohou vpředu, překroč pravou nohou na jeho levou stranu a jako protiakci mu proveď *riverso* po způsobu *fendente* šikmo přes jeho paži s mečem tak, že levá noha následuje pravou. A pak ustup pravou nohou vzad a zaujmi *coda lunga alta* s levou nohou vpředu, jak je výše uvedeno. Nacházíš-li se opět v tomto střehu, vyběhni

il piede dritto al indietro in coda lunga alta come è sopra detto con il sinistro piede innanzi ti asseterai. Nellaquale guardia ritrouandoti agiato tu scorrerai con il piede destro innanzi spignendogli una mezza punta. Indi subito tireraigli di uno mezzo riuerso nel pugno della cappa senza mouer la spada da quel luoco. Impero, che per tale colpo nel pugno datogli, egli ti rispondera douutamente di punta, o di mandritto, o di fendente. Et quando egli spignesse la punta, tu quella con il dritto filo della spada uerso terra affonderai di una tua punta riuersale offendogli il petto. Ouero gli tirerai d´uno riurso nel uolto. Ma se egli facesse il mandritto, ol per qualunque di questi, tu scorrerai innazi con il manco schifandoti con la cappa, & giungendolo di una stoccata ne gli fianchi. Ilche fatto, ti leuerai a rietro con uno salto nella di sopra insegnata guardia. Nellaquale anchora essendo con il nemico & egli spignendoti una stoccata con il piede sinistro innanzi raccogliesse il detto piede appo il dritto, Et indi uarcasse con il destro innanzi & insiememente la testa di uno mandritto guastar ti uolesse. Tu pri mieramête alla stoccata nô ti mouerai, ma come egli tirera il mandritto per testa, tu fuggirai con il manco piede al indietro tirandogli uno mandritto per la mano della spada, &poi tu uggirai con il piede destro a rietro facendo una mezza uolta di pugno & assettandoti nella gia detta guardia. Nellaquale essendo con il nemico & egli uolendoti sospignere una punta, o mandritto, o fendente, percia scheduno di questi colpi tu scorrerai innanzi con il piede manco uerso le sue sinistre parti cacciâdo la spada con la punta uerso terra & poi in guisa di rota facendola gire in su uenerai a raccogliere qualunque delli detti offensiui colpi. Indi ualicando con il destro uerso le sue sinistre parti, gli ferirai la testa di uno mandritto o la gamba in modo chel piede debole seguiti il forte, & cio fatto, ritirerai il piede destro al indietro facendo la sopradetta uolta di pugno per cui ti uerrai ad agiare nella guardia antidetta. Potersti anchora per cagione di tentar il nemico, quando egli non uolesse uscir dalla guardia, spigner una mezza punta con il piede destro innanzi et tirare uno mezzo riuerso per coscia cosi aspettando risposta. Ilquale se tirera di punta, tu quella con il diritto filo urterai affondandola uerso terra, & subito gli darai di un´altra punta riuersa nel petto, ouero di uno riuerso nella faccia. Ma s´egli tirasse di mandritto, o di fendente per testa, tu anderai con la spada in guardia di testa iui schifandoti da quelli, & dandogli in risposta di

pravou nohou vpřed a proveď naň poloviční bod. Pak mu hned hoď poloviční *riverso* na pěst s pláštěm, aniž bys pohnul mečem z místa. Jelikož jsi mu zasadil tento úder na pěst, jako odvetu ti nutně provede bod či *mandritto* nebo *fendente*. A když bodne, sraz jej pravým ostřím meče k zemi a bodaje svou *punta riversale* mu zaútoč na bok. Nebo mu hoď *riverso* do obličeje. Ale pokud by provedl *mandritto* nebo *fendente*, při kterémkoliv z nich vyběhni levou vpřed, kryj se pláštěm a vraž mu *stoccatu* na bok. Když to provedeš, odskoč nazpátek do výše naučeného střehu. Jsi-li v něm také se soupeřem a on ti bodá *stoccatu* s levou nohou vpředu, přičemž přisouvá tuto nohu k pravé a pak by překročil pravou vpřed a při tom ti chce mířit *mandrittem* na hlavu, na *stoccatu* se nejprve nehýbej, ale když hodí *mandritto* na hlavu, ustup levou nohou vzad a hoď mu *mandritto* na ruku s mečem. Potom ustup vzad pravou nohou, proveď polootočení pěsti a postav se do již uvedeného střehu. Jsi-li v něm se soupeřem a on by na tebe chtěl provést bod nebo *mandritto* či *fendente*, při každém z těchto úderů vyběhni levou nohou vpřed na jeho levou stranu, vraz meč hrotem k zemi a pak protočením po způsobu kola vzhůru provedeš zachycení kteréhokoliv z těchto útočných úderů. Odtud smýkni pravou na jeho levou stranu a zaútoč mu *mandrittem* na hlavu nebo na nohu tak, že levá noha následuje pravou. A když to provedeš, stáhni pravou nohu zpátky a proveď výše uvedené polootočení pěsti, čímž přijdeš do výše uvedeného střehu. Také bys mohl pro vylákání soupeře, když by nechtěl opustit střeh, bodnout poloviční bod s pravou nohou vpředu a hodit poloviční *riverso* na stehno očekávaje odvetu. Pakliže by hodil bod, sraz jej pravým ostřím k zemi a hned mu zasaď další *punta riversa* na hruď nebo *riverso* na tvář. Ale pokud by hodil *mandritto* nebo *fendente* na hlavu, jdi mečem do *guardia di testa*, kde se vykryj, a v odvetě mu zasaď *mandritto* na hlavu nebo na nohu, jak chceš. A jestliže by chtěl tyto údery hodit na nohu, vykroč levou nohou vpřed, vraz *falso* pod soupeřův meč a zasaď mu *riverso* na nohu tak, že aby pravá noha následovala za levou. Potom mu bodni *stoccatu* na tvář, ihned odskoč nazpět a skonči ve střehu, který jsme si uvedli. Ale pokud byl soupeř tím, kdo by se tě pokoušel ze střehu s pravou nohou vpředu zasáhnout bodem, aby ti zaútočil *riversem* na hlavu nebo předsunutou nohu, když ho uvidíš přicházet na hlavu, nejprve mu při obraně proti bodu zaútoč polo-

uno mandritto per testa, o per gamba, come uuoi. Et se cotali colpi tirar uolesse per gamba, tu passando con il piede manco innanzi caccierai il falso sotto la nemica spada dandogli di uno riuerso per gamba in modo, chel tuo piede destro seguiti il sinistro per dietro, & poscia gli spignerai una stoccata per faccia leuandoti subito con uno salto al indietro, & finalmente nella guardia, che dicemmo riducendoti. Ma sel Nemico fosse quello, che ti tentasse sconciar dalla guardia con una sospinta punta et con il piede destro innanzi per cagione di ferirti la testa o la antiposta gamba con uno riuerso, quando per caso la uedesti uenire alla testa, tu primieramente in defensione della punta gli ferirai la mano della spada con uno mezzo mandritto in cingiara porta di ferro calante. Et com´egli tirera il riuerso, tu scorrendo con il piede destro innanzi, anderai con la spada in guardia di testa dal detto colpo schermendoti et facendo la cappa buona guardatrice del capo gli darai di unomandritto per testa, o per gamba che uuoi. Et s´egli tirasse il riuerso per gamba, tu uarcherai con il destro innanzi facendo in questo tempo una mezza uolta del pugno, si, che la punta della spada guardi uerso terra, & iui il detto riuerso urterai. Dopoi subito gli darai di uno mandritto per testa, & per tuo schermo con il piede destro all´indietro fuggirai rassettandoti nella solita guardia. Vogliendoti anchora sconciare il nemico dalla guardia con uno mandritto ouero fendente per testa, per cagione di schifarti da qualunque di questi colpi, tu ritirerai il piede manco in dietro dandogli d´uno mezzo mandritto nel braccio della spada, et similemente fuggendo con il destro, ti agierai nella guardia al usato. Ma s´egli tirasse il mandritto per gamba, tu raccoglierai il piede manco pur al indietro tirandogli di uno mandritto per la mano della spada, & poi medesimamente ritirando il destro nella guardia solita ti acconcierai. Et se per caso il nemico tirasse di uno mandritto per testa, tu scorrêdo con il piede destro innanzi uerso le sue destre parti, gli spignerai una punta per la faccia & per il braccio della spada facendoti sotto quella picciolo et cosi dal colpo ti rêderai schermito. Dopoi guiderai il piede manco uerso le sue destre parti ferêdolo di uno trauersale riuerso per la dritta gamba, si, chel piede destro uadi rietro al manco, et per tuo riparo gli spignerai una stoccata per fianco leuandoti al indietro con uno salto & al usato nella guardia riducendoti. Se ancho il nemico ti uorra offender la testa pur di mandritto, o di riuerso in riparo di qualunque cotale colpo, tu passerai con il piede

vičním *mandrittem* na ruku s mečem, přičemž klesni do *cingiara porta di ferro*. A jakmile hodí *riverso*, překroč pravou vpřed a současně proveď polootočení pěsti tak, že hrot meče bude mířit k zemi. Tím mu toto *riverso* odrazíš. Potom mu hned zasaď *mandritto* na hlavu a pro svou obranu ustup pravou nohou vzad a postav se do obvyklého střehu. Chce-li tě opět soupeř ze střehu zasáhnout *mandrittem* nebo s *fendente* do hlavy, abys byl před kterýmkoliv z těchto úderů krytý, stáhni levou nohu vzad a zasaď mu poloviční *mandritto* na paži s mečem. Obdobně ustup pravou a zaujmi střeh jako obvykle. Avšak pokud by hodil *mandritto* na nohu, stáhni levou nohu opět vzad a hoď mu *mandritto* na ruku s mečem. Pak obdobně stáhni pravou a zaujmi obvyklý střeh. A pokud by soupeř náhodou hodil *mandritto* hlavu, vyběhni pravou nohou vpřed na jeho levou stranu, bodni mu na tvář a na paži s mečem. Při tom se trochu sniž a tak budeš před úderem krytý. Poté veď levou nohu na jeho pravou stranu a zaútoč mu příčným *mandrittem* na pravou nohu tak, že pravá noha jde za levou, a pro svou obranu mu bodni *stoccatu* na bok, přičemž odskoč vzad a jako obvykle se postav do střehu. Pokud ti chce soupeř také zaútočit na hlavu opět *mandrittem* nebo *riversem*, při obraně proti tomuto úderu vykroč pravou nohou vpřed, kryj se odrazovým pláštěm a současně mu bodni *stoccatu* na bok. Pak stáhni pravou nohu zpátky, pro svou obranu jdi mečem do *guardia di faccia* a následně stáhni levou zpátky a postav se do *coda lunga stretta* s pravou nohou vpředu.

destro innanzi schifandoti con l´urtante cappa, et nel medesimo tempo gli caccierai una stoccata nel petto, & poi ritirando il piede destro al indietro, anderai con la spada in guardia di faccia per tuo riparo, & seguentemente ritirando il piede manco al indietro, ti assetterai, in coda lunga stretta con il piede destro innanzi.

HAuendo detto di quelli colpi che in guardia coda lunga alta con il piede manco innanzi far si ponno con la spada da filo & cappa, quiui soggiungero de alcuni altri nô di menore profitteuolezza, che cô la predetta spada & cappa fare si potrebbono in coda lunga stretta con il piede destro innanzi, nellaquale essendo agiato. tu porrai mente che sel nemico tirera di mandritto o fendente, ti conuerra andare in guardia di testa schifandoti iui dal tirato colpo con risposta subita di uno mandritto per gamba, & poi per tuo riparo ritirerai il piede destro all´indietro sospignendo insieme una punta, che uadi in guardia di faccia in compagnia del la cappa. Indi raccoglierai il piede manco a rietro uolgendo la mano della spada per il cui uolgimento ti assetterai nella detta guardia coda lunga stretta con il piede destro innanzi. Potresti anchora in contrario del mandritto spigner una punta per faccia facendoti sotto la tua spada picciolo & cosi schermendoti da quello, Ilche fatto, subito uarcherai con il piede debole uerso le sue destre parti dandogli di uno riuerso per gamba in guisa, ch´el piede destro seguiti il manco. Indi per tuo riparo gli spignerai una stoccata per faccia leuandoti con uno salto all´indietro. Dopoi ilquale ti riporrai nella detta guardia. Ouero potrai uarcare con il piede manco innanzi schifandoti con la cappa dal detto mandritto per testa, ilche fatto, spignerai una stoccata per fianco, & leueraiti con uno salto all´indietro ritornando ad agiarti nella solita guardia di cui hora parliamo. Ouero leuerai la cappa alla guardia di testa dandogli in quel tempo di uno mezzo mandritto nel suo braccio offendente, si, ch la tua spada uadi in porta di ferro stretta, & per tuo schermo ritirerai il piede destro in dietro andando con la spada in guardia di faccia accompagnando quella con la cappa. Indi fuggirai con il manco piede al indietro assettandoti nella gia detta guardia.

Ma se per caso egli tirasse il mandritto per gamba, tu scorrerai con il piede manco uerso le sue diritte parti cacciando il falso della spada sotto il detto colpo, & subito gli darai di uno riuerso per gamba, in modo, chel piede destro sia del manco seguitatore per dietro. Et per tuo schermo gli tirerai una stoccata per faccia leuandoti con uno

217 53r Maje tyto údery, které lze provádět s mečem a pláštěm ve střehu *coda lunga alta* s levou nohou vpředu, zde přidám další neméně užitečné, které lze provádět s mečem a pláštěm v *coda lunga stretta* s pravou nohou vpředu. Měl bys znát, že když soupeř hází *mandritto* nebo *fendente*, jdi do *guardia di testa* a tam se vykryj s okamžitou odvetou *mandritta* na nohu. A pro svou obranu ustup pravou nohou vzad a při tom jdi bodem do *guardia di faccia* v doprovodu pláště. Pak ustup levou nohou vzad a otoč ruku s mečem, čímž se dostaneš do střehu *coda lunga stretta* s pravou nohou vpředu. V odvetě vůči *mandrittu* budeš opět moci bodnout na tvář, přičemž se trochu snížíš pod svůj meč, a takto jej vykryješ. Když to uděláš, ihned překroč levou nohou na jeho pravou stranu a zasaď mu *riverso* na nohu tak, pravá noha následuje levou. Odtud mu pro svou obranu bodni *stoccatu* do tváře, přičemž odskoč vzad. Pak opět zaujmi uvedený střeh. Nebo můžeš překročit levou nohou vpřed a pláštěm krýt *mandritto* na hlavu. Když to provedeš, bodni *stoccatu* na bok, odskoč vzad a jako obvykle se vrať do střehu, o němž nyní mluvíme. Nebo zvedni plášť do *guardia di testa* a současně mu zasaď poloviční *mandritto* na jeho útočící paži tak, že tvůj meč půjde do *porta di ferro stretta*. A pro svou obranu stáhni pravou nohu vzad a jdi mečem do *guardia di faccia* doprovázeje ho pláštěm. Odtud ustup levou nohou vzad a postav se do již uvedeného střehu.

218 54r Avšak pokud náhodou hodí *mandritto* na nohu, vyběhni levou nohou na jeho pravou stranu, vraz falešné ostří meče pod jeho úder a ihned mu zasaď *riverso* na nohu tak, že pravá noha bude následovat za levou. A pro svou obranu mu hoď *stoccatu* do tváře zvedaje se křepce skokem vzad a konečně zaujmi uvedený střeh.

salto gaiamente all´indietro, et alla persine ritrouandoti nella detta guardia.

Ouero tu fuggirai con il piede destro all´indietro ferendolo di uno mezzo mandritto nel braccio della spada & poi ritirerai all´indietro il sinistro piede agiandoti nella tua predetta guardia.

Trouandoui anchora ambiduo nella predetta coda lunga stretta con il piede destro innanzi, & uolendo tu offendere, uarcherai con il piede manco innanzi uerso le sue destre parti spignendogli una punta nella faccia. Et com´egli uorra schifarsi da quella, tu scorrerai con il piede destro innanzi cacciando la tua cappa sotto la sua spada & in cotal tempo il pugno della spada tirerai in dietro, & gli darai d´un´altra punta ne gli fianchi. Indi in tuo schermo fuggirai con il piede destro all´indietro ferendogli il braccio della spada d´uno mezzo mandritto in guisa, che poi la spada cali in cingiara porta di ferro, poscia con tre, o quattro passi ti ricourerai a rietro agiandoti nella antidetta guardia.

219 54r Nebo ustup pravou nohou vzad a zaútoč mu polovičním *mandrittem* na paži s mečem. Pak stáhni levou nohu vzad a zaujmi svůj výše uvedený střeh.

220 54r Nacházíte-li se oba dva opět ve výše uvedené *coda lunga stretta* s pravou nohou vpředu a chceš-li zaútočit, překroč levou nohou vpřed na jeho pravou stranu a bodni mu na tvář. A když se tomu bude chtít bránit, vyběhni pravou nohou vpřed, vraz svůj plášť pod jeho meč a současně stáhni pěst s mečem nazpět a zasaď mu další bod do boku. Potom ve své obraně ustup pravou nohou vzad a zaútoč mu polovičním *mandrittem* na paži s mečem tak, že meč poté klesne do *cingiara porta di ferro*. Ustup třemi nebo čtyřmi kroky zpátky a postav se do uvedeného střehu.

Gioco di duo contra duo con le spade da filo & cappe imbacciate.

IN questo gioco o combattere mortale tu ti dei agiare con il tuo compagno di rumpetto alli duo altri ansieme compagni similemente, ma nemici uostri, si, che caiscuno habbi in contrario il suo in guisa di quadrangulo, ilche fatto, conuenirai tacitamente con il tuo sotio di cangiar nemico con andamento incrociato in questa maniera, che hauendo teco il tuo compagno dalla tua manca mano o dalla destra, che uuoi, quello di uoi, che si truouera alla sinistra (secondo l´ordine tra uoi da nascoso dato) fara sembiante di spigner una stoccata a quello nenico, che gli sera di rimpetto a lui, non dimeno abbandonando il sembiante deue uarcare grandemente con il pie de destro uerso il nemico del suo compagno, defendendosi con la cappa, da colui, che egli abbandona, & ferendo quello che assalisce nelli fianchi con quella stoccata che uscite dal sembiante. Ilche deue ancho fare il suo compagno contra il nemico non suo, ma del suo sono con simile andamento incrocicchiato & pur con una consimile punta ne gli fianchi sospinta, che trouando ciascheduno il côpagno del suo nemico inauertito, haura balia di riportare dal gentile combattimento la disiata uettoria.

Hra dvou proti dvěma s meči a obmotanými plášti.

221 54v V této hře nebo boji na život a na smrt se musíš se svým společníkem postavit proti jiným dvěma společníkům tak, že každý má proti sobě svého soupeře po způsobu čtyřúhelníka. Když to provedete, dohodni se nepozorovaně se svým společníkem, že si vyměníte soupeře křížným během a to takto: Máš-li svého společníka po levé ruce nebo po pravé, jak chceš, řekněme, že se nalézá vlevo (podle tajného povelu, který si mezi sebou domluvíte), naznač bodnutí *stoccaty* na soupeře, jenž bude proti tobě, nicméně opusť naznačení a pravou nohou musíš hodně překročit směrem k soupeři svého společníka, který ho opustil, při čemž se kryj pláštěm, a zaútoč mu na bok *stocattou*, která vychází z naznačení. Toto musí provést také tvůj[2] společník proti soupeři nikoliv svému, ale tvému, podobným křižným během a obdobným bodem vraženým na jeho bok. Zastihnete-li oba společníci své soupeře nepozorné, budete moci dosáhnout vítězství v tomto elegantním souboji.

[2] Pro snazší pochopení tohoto odstavce jsem oproti textu zaměnil některé 3. osoby.

Gioco di spada da filo a filo nella destra, & con il pugnale nella manca.

Prima ti agierai con il piede manco innanzi, et con la spada in coda lunga alta, & con il pugnale in

Hra s mečem v pravé ruce a s dýkou v levé.

222 54v Nejprve se postav s levou nohou vpředu a s mečem v *coda lunga alta* a s dýkou v *porta di ferro*

porta di ferro stretta, & ritirando il piede destro appo il manco scorrerai poscia innanzi con il detto manco. Ilche fatto, il nemico sera astretto, o tirare, o andare in dietro. Ma se egli tirasse di uno mandritto per testa, tu anderai con il pugnale in guardia di testa et uiu da quello ti schiferai passando tosto con il piede destro uerso le sue manche parti et in cotale passamento gli darai di uno mandritto per gamba; o di una punta per fianco, si, che la gamba manca seguiti la destra per dietro, et per schermo tuo te ritirerai tre o quattro passi al indietro nella predetta guardia agiandoti. Ma s´egli spignesse una stoccata, tu con il falso del pugnale la urterai cacciandogli una consimile nello fianco in modo, che tu cresci alquanto con il piede manco innanzi, & per tuo riparo tu leuerai con uno salto a rietro agiandoti nella sopra insegnata guardia. Et se la nemica punta uedesli uenire per faccia accioche offender ti potesse l´antiponuta gamba di uno mâdritto, tu con il pugnale da quella ti schermirai, ma com´egli uorra ferirti del mandritto, tu caccierai sotto, il falso della spada. Indi subito passerai con il destro uerso le sue manche parti, uolgendogli uno mandritto per testa, o per gamba, si, chel piede manco seguiti il sinistro, et il pugnale si troui in guardia di testa. Poscia per tuo riparo tre o quattro passati raccoglierai a rietro agiandoti nella soprana guardia. Se ancho il nemico spignera una punta per guardarti la testa, o la antiposta gamba di uno riuerso, tu con il pugnale ti renderai schifato, Ma come uedrai uenire il riuerso per gamba, tu ancho con il pugnale l´urterai facendo che la punta guardi uerso terra, & in questo medesimo tempo con la spada nel petto gli spignerai una punta, o gli percoterai il braccio della spada di uno falso.

stretta. Stáhni pravou nohu k levé a pak touto levou vyběhni vpřed. Když to uděláš, bude soupeř přinucen zaútočit nebo jít zpátky. Jestliže hodí *mandritto* na hlavu, jdi dýkou do *guardia di testa*, vykryj se s vykročením pravou nohou na jeho levou stranu a při tomto kroku mu zasaď *mandritto* na nohu nebo bod na bok tak, že levá noha následuje za pravou. A pro svou obranu ustup tři nebo čtyři kroky zpátky a zaujmi výše uvedený střeh. Pakliže bodne *stoccatu*, falešným ostřím dýky mu vraz podobnou do boku tak, že levou nohou provedeš malý výpad vpřed. A pro svou obranu odskoč dozadu a zaujmi výše učený střeh. A pokud uvidíš jít soupeřův bod na obličej, aby ti mohl zaútočit *mandrittem* na předsunutou nohu, kryj se dýkou, ale jakmile bude chtít zaútočit *mandrittem*, vraz dospod falešné ostří meče. Pak ihned vykroč pravou na jeho levou stranu a otoč mu *mandritto* na hlavu nebo nohu tak, že levá noha následuje pravou[3] a dýka se nachází v *guardia di testa*. Poté pro svou obranu ustup tři nebo čtyři kroky vzad a zaujmi výše uvedený střeh. Pokud také soupeř provede bod mířící na hlavu nebo *riverso* na předsunutou nohu, odkloň jej dýkou, ale když uvidíš *riverso* jdoucí na nohu, odraz ho dýkou dělaje tak, že hrot míří k zemi, a současně mu bodni mečem na hruď nebo ho *falsem* zasáhni do paže s mečem.

[3] V originále je tato pasáž chybně: "*il piede manco seguiti il sinistro*" (levá noha následuje levou).

Gioco di Spada, & di Rotella.

TI porrai da uno canto della sala con la spada in mano & la rottela in braccio con quella leggiadria, che ti fia possibile. Et uolendo assalir il nemico, tu uarcherai con il piede manco uerso le sue destre parti scorrendo innanzi con il destro piede, et in tale passamento tu farai falso et mandritto, si, che la spada cali in porta di ferro largo el piede & il piede manco segua il destro. Indi guiderai il piede destro alquanto uerso le sue manche parti, & seguentemente con il sinistro a grande passo & in questo tempo tu farai falso & riuerso in modo, chel forte piede segua il debole, & la spada si troui in coda lunga alta. Dopoi tu passerai con il piede manco alquanto uerso le tue destre parti scorren-

Hra s mečem a rotelou.

223 55v

Postav se do rohu místnosti s mečem v ruce a rotelou na paži se vší elegancí, jak jen možno. A chceš-li zaútočit na soupeře, překroč levou nohou na jeho pravou stranu, pravou nohou vyběhni vpřed a během tohoto kroku proveď *falso* a *mandritto* tak, že meč klesá do *porta di ferro larga* a levá noha následuje pravou. Odtud veď pravou nohu poněkud na jeho levou stranu, následně levou nohu do dlouhého kroku a současně udělej *falso* a *riverso* tak, že pravá noha následuje levou a meč se nachází v *coda lunga alta*. Pak vykroč levou nohou poněkud na jeho pravou stranu, pravou vyběhni do dlouhého kroku vpřed a současně proveď *falso* a *mandritto*. Poté

do con il destro a grande passo innanzi & facendo falso & mandritto in quello tempo. Dopoi la spada calera in porta di ferro larga el piede manco seguitera il destro. Indi passando il dritto alquanto uerso le tue manche parti & seguentemente con il manco innanzi a grande uarco, farai falso & riuerso, el piede destro seguira il sinistro per dietro & la spada si trouera in coda lunga alta, & cosi serai uenuto a gioco. Ma se uolendo gia accender la pugna con il nemico homai prossimano, tu spignerai una stoccata con il piede manco innanzi. Indi raccoglierai il detto manco appo il destro lasando andar la spada distesa al indietro, & subito uarcherai con il piede destro innanzi facendo sembiante di dargli uno mandritto per testa, ma com´egli leuera la rotella per timore del detto colpo, tu sceglierai di fare una di queste due cose, cioè, Ouero gli giugnerai la gamba con uno riuerso, ouer passando con il piede manco innanzi gli caccierai una stoccata per fianco leuandoti con uno salto al indietro, ma in schermo del riuerso detto di sopra tu fuggirai con il piede destro indietro tirando uno falso sotto la tua rotella, et iui della nemica risposta ti farai sicuro. Et poi ti allargarai il braccio della spada ritornando in coda lunga. Indi guiderai il piede manco uerso le sue deboli parti, et seguêtemente con il destro innanzi tirandogli falso et mandritto per la mano della spada, si, che finalmente cali in porta di ferro larga, & che la gamba manca seguisca la destra poi tu ualicherai con il piede destro uerso le sue dritte parti, et poi con il manco innanzi a grande passo, & in questo tempo tu farai falso et riuerso per il suo braccio della spada in guisa, chel piede destro seguiti il manco. Poi subito ritirando il piede debole appo forte, spignerai una punta con il piede dritto innâzi, che uadi nella faccia del nemico. Indi farai sembiante di dargli di uno riuerso et nondimeno gli giugnerai la antiponuta gamba con uno mandritto et farai la tua spada cale in porta di ferro larga, et che la rotella sia buona schermitrice della testa. poscia guiderai il piede manco uerso le sue parti in questo uarco simile con la rotella dal nemico colpo ti seruerai tirandogli di uno riuerso p coscia, el piede tuo dritto deue seguire il manco. Poi prestamente per tuo riparo gli tirerai una stoccata per fianco leuandoti al indietro con uno salto & passerai con il piede destro grande passo innanzi & in questo tempo gli spignerai una punta nella faccia accompagnata da uno riuerso per coscia. Ilche fatto, guiderai il manco piede uerso le sue diritte parti cacciando il falso della spada sotto la tua

meč klesne do *porta di ferro larga* a levá noha bude následovat pravou. Odtud vykroč pravou nohou poněkud na jeho levou stranu a následně s levou vpředu ve velkém kroku proveď *falso* a *riverso*. Pravá noha bude následovat za levou, meč bude v *coda lunga alta* a takto přijdeš do hry. Ale chceš-li nyní zahájit boj se soupeřem nablízku, bodni *stoccatu* s levou nohou vpředu. Odtud veď tuto levou k pravé a meč nechej jít nataženě vzad. A ihned překroč pravou nohou vpřed, přičemž mu naznač *mandritto* na hlavu, ale jakmile ze strachu před tímto úderem pozvedne rotelu, vyber si jednu z těchto dvou věcí, kterou provedeš: Buď ho řízneš *riversem* přes nohu nebo vykroč levou nohou vpřed a zasaď mu *stoccatu* do boku, přičemž odskočíš zpět. Ale při krytí výše uvedeného *riversa* ustup pravou nohou vzad a hoď *falso* pod svou rotelou, čímž budeš v bezpečí před soupeřovou odvetou. A potom natáhni paži s mečem vraceje se zpět do *coda lunga*. Odtud veď levou nohu na jeho levou stranu a následně mu s pravou nohou vpředu hoď *falso* a *mandritto* na ruku s mečem tak, abys nakonec klesl do *porta di ferro larga* a levá noha následovala pravou. Poté smýkni pravou nohou na jeho pravou stranu a potom velkým krokem levou vpřed a současně proveď *falso* a *riverso* na jeho paži s mečem tak, že pravá noha následuje levou. Pak ihned přitáhni levou nohu k pravé a s pravou nohou vpředu bodni soupeři na tvář. Potom mu naznač *riverso*, nicméně ho řízni přes předsunutou nohu *mandrittem*. Tvůj meč klesne do *porta di ferro larga* a tvá rotela bude dobrou ochránkyní hlavy. Pak veď levou nohu na jeho stranu, při tomto překroku obdobně vykryj soupeřův úder rotelou a hoď mu *riverso* na stehno. Tvá pravá noha musí následovat levou. Poté mu pro svou obranu hoď rychle *stoccatu* na bok a odskoč nazpět. Pravou nohou vykroč velkým krokem vpřed a současně mu bodni na tvář, což doprovodíš *riversem* na stehno. Když to uděláš, veď levou nohu na jeho pravou stranu házeje falešné ostří meče pod svou rotelu. Takto vykryj *mandritto*, které by na tebe soupeř mohl hodit, a zasaď mu *riverso* přes předsunuté stehno. Pak ustup levou nohou vzad a jdi mečem do *guardia di faccia*, abys byl chráněn před soupeřovým úderem. Potom vykroč levou nohou na jeho pravou stranu a hoď na něj *riverso* po způsobu *fendente* tak, že pravá noha následuje za levou. Odtud překroč levou nohou na jeho pravou stranu a obdobně pravou bodaje mu na tvář a hoď mu na nohu *mandritto* klesající do

rotella, & cosi serai schifato dal mandritto, che tirar potesse il nemico, dendogli tu d´uno riuerso a trauerso la antiposta coscia. Poi fuggirai con il piede manco al indietro andando con la spada in guardia di faccia per il quale andamento serai preseruato dal nemico colpo. Poscia passerai con il tuo piede manco uerso le sue destre parti tirâdogli uno riuerso in guisa di fendente & la gamba destra seguira la manca per dietro. Indi uarcherai con il piede manco uerso le sue manche parti, & medesimamente con il destro spignendogli una punta nella faccia & tirandogli per gamba uno mandritto, che cali in porta di ferro larga, in guisa, chel piede manco seguiti il destro per dietro. Poi tu passerai con il piede destro uerso le sue destre parti & seguentemente innanzi con il manco facendo insieme falso & riuerso, si, che la spada cali in coda lunga bene distesa al indietro. Dopoi tu tirerai la gamba dritta appo la manca, et tosto passerai con il piede manco innanzi, leuando in suso la rotella, & guastandogli la faccia con uno falso, poi tu fuggirai con il piede manco a rietro tirandogli uno riuerso per faccia, & ritirandoti medesimamente con il destro spignendogli una punta per sotto la tua rotella, che uadi in guardia di faccia, seguentemête allargherai il braccio della spada assetandoti in coda lunga alta. Ma sel nemico tirasse uerso te colpo alcuno, tu gli darai di uno falso nella mano della spada per sotto la tua rotella, & subito ritornerai nella tua guardia. Indi caccierai una stoccata con il piede manco innanzi ritirando il detto piede dopoi il destro & la spada andando distesa al indietro. Et subito uarcherai con il piede destro innanzi ferendogli la testa di uno fendente, che cali in porta di ferro larga. Poi tu tirerai il piede destro appo il manco. Et come egli uorra accennarti di qualche colpo, tu passando con il piede destro innanzi da quello con il falso ti schiferai ferendogli la testa o la antiposta gamba di uno riuerso, & per tuo schermo tu fuggirai con il piede destro al in dietro spignendo una punta sotto la tua rotella, che uadi in guardia di faccia, & iui dal suo colpo ti schermirai, assettandoti poscia nella detta guardia coda lunga alta. Seguentemente tu spigneraigli una punta nel uolto con il piede destro innanzi, & quando fare la uorrai, habbi mentre chel nemico su troui con il piede destro innanzi. Indi passando con il manco uerso le sue diritte parti gli tirerai d´uno mandritto per gamba facendo che la rotella guardi bene la testa in modo, chel piede destro seguitatore sia del manco. Poi gli spignerai una stoccata nella faccia

porta di ferro larga tak, že levá noha následuje za pravou. Pak vykroč pravou nohou na jeho pravou stranu a následně levou vpřed dělaje současně *falso* a *riverso* tak, že meč klesne do *coda lunga* dobře napjatý vzad. Pak hoď pravou nohu k levé a ihned vykroč levou nohou vpřed, zvedni rotelu vzhůru a zaútoč mu *falsem* na tvář. Pak ustup levou nohou vzad házeje mu *riverso* na tvář a obdobně stáhni pravou bodaje zpod své rotely tak, že bod jde do *guardia di faccia*. Následně natáhni svou paži s mečem a zaujmi *coda lunga alta*. Ale pokud na tebe soupeř hází některý z úderů, zasaď mu na ruku s mečem *falso* zpod své rotely a ihned se vrať do svého střehu. Odtud mu hoď *stoccatu* s levou nohou vpředu, ustup touto nohou za pravou a protáhni meč vzad. A ihned překroč pravou nohou vpřed a zaútoč mu na hlavu s *fendente* klesajícím do *porta di ferro larga*. Pak hoď pravou nohu k levé. A když ti chce naznačit nějaký úder, vykroč pravou nohou vpřed, kryj se *falsem* a zaútoč mu *riversem* na hlavu nebo předsunutou nohu. A pro svou obranu ustup pravou nohou zpět a proveď pod svou rotelou bod jdoucí do *guardia di faccia*. Tam vykryj jeho úder. Potom se postav do výše uvedeného střehu *coda lunga alta*. Následně mu bodni na obličej s pravou nohou vpředu. A když to chceš udělat, ujistí se, že se soupeř nachází s pravou nohou vpředu. Poté vykroč levou na jeho pravou stranu, hoď mu *mandritto* na nohu a dobře si rotelou chraň hlavu tak, aby pravá noha následovala levou. Pak mu bodni *stoccatu* na tvář, přičemž odskoč nazpět a takto se postav do uvedeného střehu. Ale pokud by ti náhodou hodil *mandritto* nebo *fendente* na hlavu, vyběhni pravou nohou na jeho pravou stranu a bodni mu na obličej zespod své rotely, přičemž tento bod jde až do *guardia di faccia* tak, že se trochu snížíš pod svůj meč, čímž odrazíš soupeřův úder. Pak ihned vykroč levou nohou na jeho pravou stranu a zaútoč mu *riversem* na předsunutou nohu tak, že pravá noha následuje levou. A pro svou obranu mu bodni *stoccatu* na tvář, přičemž odskoč nazpátek a nakonec se postav do výše uvedeného střehu *coda lunga alta*. A jestliže tě hodlá říznout *mandrittem* přes nohu, překroč pravou nohou vpřed, hoď falešné ostří meče pod svou rotelu, a tak budeš před tímto úderem chráněn. A v odvetě ho zasáhni *riversem* do předsunuté nohy. Pak pro svou obranu ustup pravou nohou zpět a zespod své rotely proveď bod jdoucí do *guardia di faccia*. A obdobně stáhni levou nohu a zasaď mu *mandritto* po způsobu *fendente*, jenž klesá do

leuandoti con uno salto al indietro, & cosi nella detta guardia ti agierai. Ma se per uentura egli tirasse uno mandritto, ouero fendente per testa, tu scorrerai con il piede diritto uerso le sue diritte parti cacciandogli una punta nel uolto per sotto la tua rotella, laquale punta uadi p sino in guardia di faccia, & in modo che ti facci picciolo sotto la tua spada con quella quiui urtando il nemico colpo. Poi subito passerai con il piede mâco uerso le sue diritte parti offendendogli la antiponuta gamba di uno riuerso, in modo, chel tuo piede destro seguiti il manco, et per tuo schermo gli spignerai una stoccata nella faccia leuandoti con uno salto al indietro, & alla perfine nella detta guarda coda lunga alta ti agierai. Et s´egli ti uolesse giugner la gamba con uno mandritto, tu uarcando con il piede destro innanzi, caccierai il falso della spada per sotto la tua rotella & cosi ti haurai da cotale colpo sicurato, ferendogli in risposta di uno riuerso l´antiposta gâba, poscia per tuo riparo fuggirai con il piede destro al indietro spignêdo una punta per sotto la tua rotella, che uadi in guardia di faccia. Et medesimamente ritirando il manco gli darai di uno mandritto in guisa di fendente, che cali in porta di ferro stretta. Indi tu caccierai una punta con il piede manco innanzi, & seguentemente passerai con il piede destro uerso le sue manche parti guestandogli la testa o la gamba con uno mâdritto, che uenghi in porta di ferro stretta et il piede manco dee seguitare il destro. Dopoi tu raccoglierai il piede destro in dietro agiandoti pur in coda lunga alta. Et quando egli ti uolesse giugner la testa di uno mandritto, tu quello con la rotella urterai facendo una mezza uolta di persona senza mouimento di piede, et poi gli darai di uno mezzo mandritto per il suo braccio della spada che s´acquiti in cingiara porta di ferro, et subito uarcherai con il piede destro innanzi tirâdogli di sotto in su uno falso per la mano della spada accompagnato da uno riuerso per coscia et la spada calerai in coda lunga stretta con il piede destro innanzi, & in questa guardia non si puote far colpo che cosi non si dauni, ne miglior di questa nel presente gioco esser giudico. Fornita adunque la pugna, et uolendo con gratia dalei al usato ritornare, prima raccoglierai a rietro il piede destro facendo falso et mandritto, si, che la spada cali in cingiara porta di ferro. Indi rittrattando medesimamente il manco, farai falso et riuerso con il calare in coda lunga stretta, et pur con il destro uarcando in dietro riuocherai falso & mandritto, in guisa, che la spada cali in cingiara porta di ferro, & finalmente riponendo il manco

porta di ferro stretta. Odtud bodni s levou nohou vpředu, následně vykroč pravou nohou na jeho levou stranu a zasáhni jeho hlavu nebo nohu *mandrittem*, jenž půjde do *porta di ferro stretta*, a levá noha musí následovat pravou. Pak ustup pravou nohou zpět a postav se do *coda lunga alta*. A když tě chce říznout *mandrittem* přes hlavu, kryj se rotelou tak, že provedeš polo-otočení svého těla, aniž bys pohnul nohama. A potom mu zasaď poloviční *mandritto* na jeho paži s mečem tak, že zaujmeš *cingiara porta di ferro*. Okamžitě překroč pravou nohou vpřed házeje vzhůru na jeho ruku s mečem *falso* doprovázené *riversem* na stehno. Meč klesne do *coda lunga stretta* s pravou nohou vpředu. V tomto střehu na tebe nemůže zaútočit, aniž by nebyl raněn. Nedomnívám se, že by byl nějaký lepší v této hře.

224
58r

Máš-li tedy boj dokonán a chceš-li se vrátit jako obvykle s grácií, ustup nejprve pravou nohou nazpět a proveď *falso* a *mandritto* tak, že meč klesne do *cingiara porta di ferro*. Odtud stejně ustup levou, proveď *falso* a *riverso* klesající do *coda lunga stretta*. Opět překroč pravou zpět a zopakuj *falso* a *mandritto* tak, že meč klesne do *porta di ferro*. Nakonec polož levou nohu k pravé,

piede appo il destro allargherai il braccio della spada, & ricourandoti in coda lunga alta ti ritrouerai nel luoco, donde ti partisti.

natáhni paži s mečem a zaujímaje *coda lunga alta* se vrátíš zpět na místo, odkud jsi začal.

LIBRO SESTO

KNIHA ŠESTÁ

DI quanto ingannati siano quelli, che dicono la buona arte del combattere non esser nella disciplina con le ottuse & non taglienti spade appresa, quiui mostrar intendo. Et per la primiera gli dimando, se l´intelletto è quello che imprende, o gli piedi? liquali essendo astretti a dire, che l´intelletto è lo imprendente, un´altra richiesta faccio, se l´intelletto piglia quelle medesime cose reali, che gli sono dauanti parate, o pur le loro similitudini? nel uero non seranno si stolti, che dire presumino gli miei discepoli hauer imparata quella medesima arte che in me siede, ma una a lei consimile, ne il peregrino da Roma ritornato, recca nella sua mente Roma propria (che le sue mura non gli entrarebbono nel capo) ma bene la sua somiglianza sopra cui piegandosi lo´ntelletto (ben che in Bologna fosse) a suo piacere uedrebbe Roma, come se in quella fosse. Sono adunque le similitudini tanto uicine al uero et alle cose da loro rappresêtate, che hauute quelle, uengono insieme ancho le cose conosciute, lequali di due maniere sono, alcune entrano solamente nel intelletto, come le predette, & queste non da altrui che solo da quello, di cui è lo´ntelletto ueder si ponno alcuni sono in altre cose fuori del intelleto, & queste da tutti ad uno modo medesimo si rendono manifeste come se uno altro hauesse la mia somiglianza, ne questa maniera è inferiore alla soprana, che gli uolanti augelli piu uolte ueggendo ne gli muri le natiuamente depinte uue stimando di quelle (rappresentanti le uere) pascersi sono ingannati, & il giouane Narciso nel mirar la fonte in cui si mostraua la sua bella imagine, quella (ignorante

225
58r

Z mnoha podvedených ti, kteří říkají, že dobré umění boje nespočívá v učení se s tupými a neostrými meči, pouze předstírají, že ví, o čem hovoří. A nejprve se jich zeptej, zda to, co způsobuje činnost, je rozum nebo nohy? Ti, kteří odpoví, že rozum je to, co způsobuje činnost, se dále táží, zda rozum pojímá tytéž skutečnosti, jež jsou zachyceny vpředu, nebo jen jejich napodobení? Není vskutku pošetilé předpokládat, že mí žáci nemají totéž umění jako já, ale jemu podobné. Poutník vracející se z Říma si přináší Řím ve své mysli (tedy ne že by mu jeho zdi vstoupily do hlavy), leč (třebaže byl v Boloni) její podobnost dovolí rozumu k jeho radosti vidět Řím, jako kdyby v něm byl. Přirovnání jsou tedy blízko k pravdě a k tomu, co představují. Mělo by být také známo, že toto bývá dvojího způsobu: Někdy je to pouze věcí rozumu, jak bylo uvedeno výše, a to pouze u těch, jejichž intelekt je zjevný. Jindy je to mimo rozum, a to u všech těch, kteří podobnost zaměňují za totožnost. Tento způsob je pokleslý, neboť létaví ptáci častokrát uvidí na zdech věrně namalované vejce a kochají se jím (byť pravé pouze znázorňuje). Jsou hloupí. A mladík jménem Narcis se při prohlížení svého pěkného obrazu ve studánce do něho (lhostejno, že byl jeho) zamiloval. V kostelech ukazujeme vpředu sochy nebo obrazy. Pravého Boha pak uctíváme vědouce, že je to nikoliv Bůh sám, ale socha nebo malba, která nám ovšem znázorňuje jeho majestát, z něhož vyplývá dobré uctívání. A pro rozlišení uvádím, že nejen zpočátku si naše umění simulujeme po způsobu výše uvedených věcí, jako jsou meče bez ostří a další nepříliš

che sua fosse) ad amar si mise. Noi anchora nelle sacre chiese dauanti gli effigiati marmi, o depinture. Il uero Iddio adoriamo sapeuoli percio quello esser marmo, o colore & non Iddio, tutto che la sua maestate ci rappresenti, onde seguita l´adoratione esser buona. Et per discender homai a lo stituto non solamente auiene l´arte nostra hauere gli suoi simolacri a guisa delle prenarrate cose, come le spade senza filo & altre armi di non molta offensione, che le offensibili rappresentano, ma fina seruitori delle mense (se perfetti esser disiano) prima che alla uera carne tagliar sidiano a loro uolanti coltelli le radici e li naoni, ouer rapisopponeno, & molti hanno li agnelli, et seluaggiumi snodati di fabricato legno, dal tagliamento di liquali alle uere carni poscia si trasferiscono, cessi adunque l´ignorante uolgo dire quello che nô sa, percio che colui che ferira del rintuzzato ferro, molto meglio ferira del tagliante, ne honesto sarebbe, che gli rozzi discepoli con le offensibili arme amaestrati fossono, ne ancho cô tali instrumenti che nel le percossure doler non faccino accio che li nouelli defendersi imparino. Ma hauendo gia basteuolmente trattato delli combattimenti de piccioli armi, in questo sesto libro comporremo l´arte delle hastate non di menore leggiadria, et utile, che le predette, ilquale comprendera duo giochi prima di rotella et partegiana, & poi di due partegiane suole, & nel terzo luoco il combattimento di spiedi, & seguentemente delle ronche & lancie.

Gioco di Rotella & Partegiana contra alle medesime Armi.

TI agierai prima con la rottela in braccio, & con la partegiana in mano in atto di tirare contra il tuo nemico stante con le medesime armi predetta guisa. Et se per auentura egli tu uolesse cacciar nella gamba manca una partigianata a mano tenente, tu uarcando con il forte piede uerso le sue deboli parti, & uolgendo il ferro della tua partigiana uerso terra stenderai il braccio fortemente innanzi uerso le sue diritte parti, et iui da quello colpo ti schiferai, in modo, che la gâba manca seguace sia della destra. Indi gli darai di una punta riuersa nel petto, et per tuo riparo di presente ti leuerai a rietro con uno salto facendo una mezza uolta con la partigiana sopra la testa, & riducendoti nella maniera, che nel principio ti agiasti. Ma se tu uolesti esser il feritore della predetta partigianata come sopra è detto, et chel nemico nel predetto modo (che tu apparisti)

útočné zbraně, které ostré zbraně nahrazují. Konečně i sluhové u jídelního stolu (mají-li dosáhnout dokonalosti), dříve než je jim dovoleno krájet červené maso, zpracovávají noži kořenovou zeleninu, brukev nebo řepu do polévky, a mnozí zhotovují ze dřeva pohyblivé beránky a divokou zvěř. Až pak je přeloží ke krájení červeného masa. Pročež zasluhuje být nazýván sprostým hlupákem ten, kdo toto neví, protože ten, kdo se poraní tupým železem, mnohem víc se poraní při krájení. Čestné by bylo udělat neotesaným žákům cvičení s ostrými zbraněmi a pak také s takovými nástroji, s nimiž by je zásah nebolel, aby nováčci poznali, že to není totéž. Máme-li již dostatečně popsán boj s malými zbraněmi, v této šesté knize si ukážeme neméně elegantní a užitečné umění dřevcových zbraní, jež nejprve obsahuje dvě hry s rotelou a partyzánou, zadruhé pak se samotnou partyzánou, zatřetí boj s kančím kopím a následně s runkou a s kopím[1].

[1] Hovoří-li se v této knize o kopí, má se na mysli dlouhé kopí, jež obvykle označujeme termínem píka, což je slovo užívané pro tento druh zbraně běžně až ve 2. polovině 16. století.

Hra s rotelou a partyzánou proti stejným zbraním.

226 59r Nejprve se postav s rotelou na paži a s partyzánou[2] v ruce v nápřahu proti svému soupeři, jenž se stejnými zbraněmi stojí týmž způsobem. A pokud by ti náhodou chtěl rukama zaútočit partyzánou[3] na levou nohu, překroč pravou nohou na jeho levou stranu, otoč železo své partyzány k zemi, natáhni paže pevně vpřed na jeho pravou stranu a tam tento úder vykryj tak, že levá noha bude následovat za pravou. Odtud mu zasaď *punta riversa* na hruď a současně pro svou obranu odskoč vzad prováděje partyzánou polootočení nad hlavou a vrať se způsobem, jako jsi začal. Avšak pokud chceš sám provést útok partyzánou tak, jak je uveden výše, a soupeř se hodlá bránit uvedeným způsobem (což vidíš). Když vykročí pravou nohou, aby se bránil, ihned skoč zpátky a postav se po výše uvedeném způsobu levou nohou kupředu. Opět se budeš moci přiblížit k soupeři

defender si uolesse. Come li passera con il piede destro per uoler schifarsi, tu subito salterai al indietro, & agieraiti nella guisa di sopra con il piede manco innanzi. Tu potrai anchora accostare al nemico, & far sembiante di spignergli una punta nel uolto, & com´egli per timore di qualle alciera la rotella, tu subito cangierai la partigiana dandogli di una punta nel corpo, & leuandoti con uno salto al indietro, tornerai la partigiana sopra mano nella anti detta forma rassettandoti. Ma se amenduo uoler uenesse di stanciar un contra l´altro le partigiane, & che´l nemico fosse il primo, tu passerai con il piede diritto per trauerso uerso le tue destre spingendo parimente il braccio della partigiana in fuori, si chel ferro guardi uerso terra, el piede manco seguia il destro per dietro. Ilche fatto, ti haurai sicurato dalla stanciata. Et s´egli stanciasse un´altra partigianata, tu ritornerai il piede manco per trauerso, uerso le tue parti manche, spignerai il braccio della partigiana molto in fuori uerso le tue destre parti in guisa, chel piede ualido seguiti il debole. Et che´l ferro guardi uerso terra, & cosi sarai schermito da questa altra partigianata, & nella maniera detta di tirare ritornato.

Vn´altro gioco delle predette Armi.

SEguentemente si comporta uno altro gioco di rotella, & partigiana, & quantunche non sia cosi bello chel predetto sera nondimeno utilissimo, nel principio di cui tu piglierai con la mano destra la partigiana nel pedale, & con la sinistra l´altro lato di quella anchora che imbracciata habbi la rotella in modo che li nodi di amendue le mani guardino al in su, & che la tua partigiana sia posta alquanto uerso le sue destre parti con il piede manco innanzi non molto a grande passo espettando chel nemico tiri, & se per caso ti tirasse di una partigianata per gamba, tu quella con la tua partigiana urterai in fuori uerso le sue manche parti, in giusa che la mano destra sia alquanto piu alta del usato per potere meglio schifarti, tirandogli piu subito una cotale partigianata nella gamba, & reducendoti nella soprana maniera di tirare. Et se per caso egli spignesse la partigianata per faccia, tu chinerai la mano diritta uerso terra, si, chel ferro guardi al in su, & cosi tu haurai da quella sicurato. Indi gli cacciarai una punta di partigiana nel uolto, o per gamba, come uuoi riducendoti nel usato agiamento.

a předstírat bod na tvář. A když leknutím pozvedne rotelu, ihned změň partyzánou směr a zasaď mu bod na tělo. Odskoč vzad a vrať partyzánu nad ruku výše uvedeným způsobem postavení. Jestliže ale chcete oba provést jeden druhému uvolnění partyzány a soupeř byl první, vykroč pravou nohou šikmo na svou pravou stranu a taktéž tlač paži s partyzánou vně tak, že železo míří k zemi a levá noha následuje za pravou. Když to uděláš, budeš před uvolněním v bezpečí. A jestliže uvolní další útok partyzánou, ustup levou nohou šikmo na svou levou stranu a pořádně tlač paži s partyzánou vně na svou pravou stranu tak, že pravá noha následuje za levou. A železo míří směrem k zemi. Tak budeš kryt před dalším útokem partyzánou a vrať se uvedeným způsobem hození.

[2] Slovo *partigiana* je složeninou slov *parti* (strany) a *giana* (kopí) a označuje druh kopí s masivním listem trojúhelníkového tvaru, jehož spodní rohy jsou mírně vytaženy do stran.

[3] Pojmy *partigianata*, *spiedata* a *lanciata* označují základní útok partyzánou, kančím kopím nebo dlouhým kopím - tzn. přímý bod.

Další hra výše uvedených zbraní.

227 60r Následně si uvedeme další hru s rotelou a partyzánou, a ačkoli není tak pěkná jako předchozí, přesto bude užitečná. Na začátku uchop partyzánu pravou rukou za konec, levou její druhou stranu tak, aby rotela dobře držela na paži takovým způsobem, že poutka obou rukou míří vzhůru. Partyzána míří na jeho pravou stranu a s levou nohou vpředu v nepříliš velkém kroku čekej, až soupeř zaútočí. Pokud by ti zaútočil partyzánou na nohu, odraz jej svou partyzánou vně na jeho levou stranu tak, že pravá ruka je poněkud výš než obvykle, aby mohla lépe krýt. A ihned mu bodni partyzánou na nohu a vrať se výše uvedeným způsobem házení. A pokud ti bodne partyzánou na tvář, skloň pravou ruku směrem k zemi tak, aby železo mířilo nahoru, a tak budeš v bezpečí. Odtud mu vraz hrot partyzány do obličeje nebo na nohu, jak chceš, a ustup obvyklým způsobem.

Gioco di Partigiane sole.

PRimieramente tu piglierai la Partigiana in mano in modo che la manca mano sia antiposta. Et il piede sinistro a grande uarco innanzi. Et che li nodi di amendue le mani siano uoltati al in su, & la partigiana alquanto per trauerso, et uerso le tue manche parti. Et sel nimico in questo medesimo agiamento si adattera, o in qualunche altro che egli uogli, ciascheduno di uoi potra dare al ferire principio, & per cio sel nemico sera primo feritore menando di una punta per gamba, tu quella con la tua partigiana urterai spignendola molto in fuori uerso le sue manche parti, & farai che la mano diritta sia alta. Et la punta della pertigiana alquanto uerso terra, et cosi serai securo. Poi tosto tu gli tirerai di una partigiana per fianco, o per gamba, come uuoi leuandoti al indietro con uno salto, & agiandoti come di sopra. Ma sel nemico ti spignesse una punta per faccia, ouero di uno taglio, a qualunche di questi tu chinerai la destra uerso terra in guisa, chel ferro della partigiana sia dirimpetto al uolto del nimico, iui schermendoti da gli detti colpi. Ma se egli uolesse slanciare la sua per gamba, ti riparerai da quella, come nel sopra posto gioco ti fu insegnato, se quel la delle soprane parti slanciata fosse, tu prenderai la tua partigiana con la mano manca appresso il ferro facendo che li nodi della detta mano guardino al in su. Poi tu uarcherai con il piede destro uerso le sue manche parti riparandoti da quella con il pedale della tua, si, che la gamba manca seguita la destra per dietro. Ma hauendo egli due partigiane se uorra tirare la seconda similmente, tu passerai con il manco per trauerso, et uerso le tue manche parti facendo una uolta di partigiana in modo, chel ferro guardi uerso terra, & la mano manca sia sotto alla destra. Et che la gamba destra seguiti la manca agiandoti nella sopradetta guisa di stanciare.

Hra se samotnou partyzánou.

228 60v Nejprve vezmi partyzánu do rukou takovým způsobem, že levá ruka je vpředu, levá noha je také ve velkém kroku, klouby na prstech obou rukou jsou otočeny nahoru a partyzána je poněkud šikmo směrem na tvou levou stranu. A pokud se soupeř postaví stejným způsobem nebo nějak jinak, jak chce, oba dva můžete zaútočit jako první. Pokud tedy soupeř zaútočí jako první bodem na nohu, odraz ho svou partyzánou a pořádně tlač vně na jeho levou stranu a dbej, aby tvá pravá ruka byla vysoko a hrot partyzány byl poněkud obrácen k zemi a tak budeš v bezpečí. Pak mu ihned bodni partyzánou na bok nebo na nohu, jak chceš, odskoč vzad a postav se jako výše. Ale pokud ti soupeř provádí bod nebo řez na tvář, cokoli z toho, skloň pravou ruku k zemi tak, aby železo partyzány bylo před obličejem soupeře, čímž budeš kryt před zmíněnými útoky. Ale pokud ti hodlá vymrštit svou zbraň na nohu, kryj se, jak ses naučil ve výše uvedené hře. Pokud by ji vymrštil na horní části, uchop svou partyzánu levou rukou blízko u železa tak, aby klouby na prstech mířily vzhůru. Pak překroč pravou nohou na jeho levou stranu a braň se koncem své zbraně tak, že levá noha následuje za pravou. Má-li však dvě partyzány a chce po tobě podobným způsobem hodit onu druhou, vykroč levou nohou šikmo na jeho levou stranu a otoč partyzánou tak, aby železo mířilo k zemi a levá ruka byla pod pravou. A pravá noha následuje levou stavěje se výše uvedeným způsobem.

Combattere di Spiedo contra Spiedo.

TI assetterai con li piede manco inanzi hauendo il Spiedo in mano, et le braccia ben distese fuori del la persona, & la mano manca bassa, ma da destra che sera di dietro alquanto alta, & il ferro sia uerso terra in atto di schifare gli nemicheuoli colpi. Et accio che tu intendi in tutte l´arme hastate, cioè tirate di ponta, et percio con breuitate passaremo. Dico adunque che sel nemico si assettara come tu di sopra & egli uolesse tirarti una spiedata, o basso, o alta, tu quella con il tuo spiedo per di fuori uerso le tue parti manche urterai, & cosi serai sicurato tirandogli tu percio in riposta

Boj kančím kopím proti kančímu kopí.

229 61r Máš-li v ruce kančí kopí[4], postav se s levou nohou vpředu a paže dobře natáhni od těla. Levou ruku měj nízko, ale prává bude vzadu poněkud výše a železo nechť je obrácené k zemi pro krytí soupeřových útoků. A jak víš, je to u všech dřevcových zbraní bod a proto se tím budeme zabývat jen krátce. Pravím tedy, že pokud bude soupeř postaven jako ty výše a jestliže tě hodlá kopím bodnout, ať nízko nebo vysoko, odraz ho svým kančím kopím vně na svou levou stranu, a tak budeš v bezpečí. V odvetě mu obdobně bodni kopím na bok dělaje současně levou nohou

di una cotale spiedata ne gli fianchi, et crescendo in quel tempo alquanto con il piede manco innanzi. Ma se ti sentissi essere piu possente di lui, tu tenterai di inforcare le ali del suo spiedo con quelle del tuo, & non lo abbandonando, ti sforzerai spignerlo forte in fuori uerso le tue manche parti, & cosi gli potrai dare d´una punta ne gli fianchi. Ma s´egli uoltasse guardia, & che uenisse con il destro innanzi tu la cangierai come egli, & questo medesimo urtare si puo fare con uno quadrello, o spontone, che dir uuoi, eccetto che p il deferto delle ali nô poute î forcare come il spiedo.

výpad vpřed. Pokud se však budeš cítit silnější než on, pokus se zamknout křídla jeho kančího kopí svým a nedovol mu, aby se uvolnil. Snaž se ho tlačit silně vně na svou levou stranu a tak mu budeš moci bodnout na bok. Ale jestliže otáčí střeh a jde pravou nohou vpřed, změň jej jako on. A toto může být provedeno stejně s *quadrello*[5] nebo se spontonem[6], jak to chcete nazývat, s výjimkou toho, že postrádají křídla, takže nemůžeš zamykat jako s kančím kopím.

[4] Krátké lovecké kopí s masivním hrotem, pod nímž se nachází výrazná příčka mající za úkol zabránit probodení lovené zvěře, a která v případě šermu slouží k zachycování a tlačení soupeřovy zbraně. Původní významy slova *spiedo* jsou rožeň nebo napichovátko.

[5] Druh kratšího kopí, jehož štíhlý hrot určený k probíjení zbrojí má čtvercový (*quadrato*) průřez a na přechodu k tuleji je opatřen plochým kovovým diskem.

[6] Druh kratšího kopí s velmi širokým hrotem, který se vyvinul z gondoliérského pádla zvaného *spontone*. Záchytnou příčku dostala tato zbraň až v 17. století.

Combattere di Ronca contra Ronca.

Ti apporrai contra il tuo nimico con il piede destro innanzi, & con la manca prenderai la ronca nel pedale suo, & la mano dritta deue esser dauanti, & in cotale assettamento ti uolgerai uerso lo nimico & farai chel corno della ronca quardi uerso terra, & tu crescendo alquanto con il piede destro innanzi spigneragli nella faccia una punta tirando insiememente giuso con esso corno uno stratiamento per le braccia, & tirando un´altra punta nel petto ti leuerai al indietro con uno salto a piede pari. Indi ti assetterai in un´altra guardia, cioè con lo piede manco innanzi, & con la ronca in aere in guisa di dargli un mâdritto per testa, et cosi gli anderai adosso. Ma se egli tirasse uno mandritto per testa, tu subito uarcherai con il piede destro uerso le sue sinistre parti tirandogli uno medesimo mandritto in su la ronca sua in modo, che tu la percota in terra subito gli tirerai una pûta per fianco leuandoti poi con uno salto al indietro. Et indi ritornerai in quella guardia con il piede manco innazi in atto di dargli di uno mandritto per testa. Ma se egli tirasse anchora per ferirti la gamba di mandritto, o di punta, tu subito uarcherai con il piede destro innanzi dannando li predetti colpi con uno falso di sotto in su della tua ronca, et poi sospignendogli una punta per li fianchi. Ma sel tirasse la punta per faccia, tu farendo quello medesimo passare, percoterai pur

Boj runkou proti runce.

230
61v
Postav se proti svému soupeři s pravou nohou vpředu a levou rukou uchop runku[7] za její konec. Pravá ruka musí být vpředu. A v tomto postavení se otoč na soupeře a roh runky bude mířit k zemi. S malým výpadem pravé nohy vpřed mu bodni na tvář a plynulým pohybem proveď rohem drás přes paže a další bod na hruď a odskoč vzad do srovnaných nohou. Potom se postav do dalšího střehu, to je s levou nohou vpředu a s runkou napřaženou do vzduchu k zasazení *mandritta* na hlavu. A takto jdi na něj. Jestliže ti však hází *mandritto* na hlavu, ihned překroč pravou nohou na jeho levou stranu házeje mu stejné *mandritto* na jeho runku tak, že když ji srazíš k zemi, ihned mu bodni na bok, přičemž odskočíš vzad. A odtud se vrať do střehu s levou nohou vpředu po způsobu nápřahu na *mandritto* na hlavu. Pokud však opět hází, aby ti zaútočil *mandrittem* nebo bodem na nohu, ihned překroč pravou nohou vpřed, rubem své runky zneškodni uvedené útoky zespoda nahoru a pak mu bodni do boku. Ale jestliže ti bodá na tvář, proveď stejný krok, odraz jeho runku *mandrittem* a pak mu bodni na hruď.

[7] Označení *ronca* bylo patrně odvozeno ze slova *ronchio* (výčnělek), přičemž jeden nebo dva delší postranní háky jsou charakteristickým rysem této zbraně.

la sua ronca con uno mandritto cacciandogli dipoi una punta nel petto.

Combattere con le Lancie in mano
da solo a solo.

TV piglierai la tua lancia primieramente con la man destra, et con il piede diritto innanzi a grande passo, & ponendo chel nimico (come tu) si adagi, & ch´egli il primo feritore sia, mentre egli hauente il piede manco innanzi prêdera la sua lancia in mano per cagione di tirarla, uerso te, tu farai per riposta il somigliante ma non mouerai la punta della lancia da terra, & mentre gli spignerai la prima lanciata, tu l´urterai cô la tua lancia per trauerso, & uerso le tue manche parti in guisa, che habbilibertate di andar a ferirlo. Indi subito passerai con il piede destro, & poi con il manco tirandogli una lanciata per fianco. Ma se tu uolessi essere el primo feritore, tu uarcherai con il piede destro innanzi spingendogli una lanciata per cagione ch´egli faccia quel urtare, che tu facestu, & com´egli urtera, subito tirando la tua lancia per trauerso la lascerai andar fuori di mano & cader sopra la sua uerso le sue destre parti, & in questo tempo correndogli adosso uerso il pedale della sua lancia caccierai mano alla spada o pugnale, che al lato haurai, & giuntolo inauertito lo ferirai a tuo piacere. Et se per caso egli facesse uesto tirare di lancia a te, tu darai una buona tirata alla tua lâcia con la mano diritta al indietro lasciandola correre per la tua mano manca per infino al ferro, et a questo modo egli non ti potra offendere, ne con spada, ne con pugnale, & ancho egli potra fare questo medesimo, & perche pochi, di tale cose sono intenditori, uoi sempre sareti gli uantaggiati.

Ritrouandoti anchora con il piede mancho innanzi contra lo nimico, tu ualicherai con lo piede destro innanzi tirandoli una lanciata per il petto con una risposta riuersa, & se lo nimico fosse quello, che cotale lanciata tirasse, tu farai sembiante di fuggire quattro o cinque passi al indietro tirandoti dietro la tua lancia cô la mano destra, et in cotal correre ti gitterai p trauerso uerso le tue diritte parti, & quiui piglierdi la lancia in mano, et andandogli addosso gli spignerai una lanciata ne li fianchi, perche lo trouerai sconcio. Ma sel nimico facesse quello, che a te ho sopra insegnato, tu torai la lancia in mano & seguitarailo dietro mentre gli fuggira, & com´egli uorra gittarsi per trauerso, tu gli darai una lanciata prima che egli sia agiato per prêder la sua lancia.

Boj s kopím v ruce jeden na jednoho.

231 62r Nejprve uchop své kopí do pravé ruky a s pravou nohou vpředu ve velkém kroku a dejme tomu, že soupeř je postaven (jako ty). A jestliže bude útočit jako první, zatímco má levou nohu vpředu, vezme své kopí do ruky, aby jím na tebe zaútočil. Odvetu proveď podobně, ale nehýbej hrotem kopí od země. A když na něj provedeš první bod kopím, najeď svým kopím šikmo na svou levou stranu tak, že se uvolníš k útoku. Ihned vykroč pravou nohou a pak mu s levou bodni kopím na bok. Ale pokud chceš zaútočit jako první, překroč pravou nohou vpřed a bodni kopím, abys ho přiměl učinit ten samý odraz, který jsi udělal ty. A když ho provede, ihned hoď své kopí šikmo, pusť ho z ruky a padni mu shora na jeho kopí na jeho pravou stranu. A současně běž směrem ke konci jeho kopí a rukou vytas meč nebo dýku, již budeš mít po boku, a protože to nebude očekávat, zaútoč na něj dle libosti. A pokud by náhodou na tebe hodil kopí, zasaď mu dobrý úder svým kopím s pravou rukou vzadu, pusť jej a běž levou rukou až k železu. A tímto způsobem na tebe nebude moci zaútočit ani mečem, ani dýkou. Stejně tak i on může provést to, co ty, a protože jen málokdo tuto věc umí, budeš vždy ve výhodě.

232 62v Nacházíš-li se opět proti soupeři s levou nohou vpředu, smýkni pravou nohou vpřed a bodni mu kopím na hruď s *risposta riversa*[8]. A bude-li soupeř tím, kdo takto bodá kopím, předstírej, že ustupuješ čtyři nebo pět kroků vzad. Své kopí hoď pravou rukou vzad a při běhu jej hoď šikmo na svou pravou stranu. Zde uchop kopí do rukou, jdi na něj a bodni mu kopím na bok, protože ho najdeš nepřipraveného. Ale pokud soupeř udělal to, co jsem tě naučil výše, stoč kopí v rukou a následuj ho, zatímco ustupuje. A když bude chtít hodit šikmo, bodni ho kopím dřív, než bude moci uchopit své kopí.

[8] odveta na levou stranu

Anchora quando haurai la lancia in mano tu potrai far uista di tirargli una lanciata, & egli per timore di quella fuggira con lo piede mâco al indietro per cagion di riparersi, allhora tu correrai quattro o cinque passi per trauerso, & uerso le sue manche parti, & cosi trouandolo sconcio gli cacciarai una lanciata per fianco.

233 62v Když budeš mít své kopí opět v rukou, budeš moci naznačit bod kopím. A když ze strachu před tím bude ustupovat levou nohou nazpátek, aby se bránil, běž čtyři nebo pět kroků šikmo na jeho levou stranu. Tak ho nalezneš nepřipraveného a bodni ho kopím do boku.

Potresti anchora correr uerso le sue destre parti, & far quello medesimo colpo il quale è singolarissimo & utile combattendo solo con solo. El contrario di questo è che mentre lo uederai correre, tu ritirerai il piede destro indietro pigliando la tua lancia con la manca mano, perche non potrai esser offeso essendo buono per ferire (com´egli.) Tu puoi etiandio tirargli una lanciata con il piede destro innanzi abbandonando la manca mano dalla lancia, spignendo lo braccio destro uerso le tue manche parti, in guisa chel tuo fianco destro sia dirimpetto al uolto del nimico, & la punta della lancia si troui uerso le sue sinistre parti, & quiui aspetterai che egli tiri, & come egli tirera per ferirti di una lanciata per fianco, tu scorrerai con lo piede manco innanzi spignendo la tua mano destra molto in fuori uerso le tue destre parti, &cosi ti haurai schermito da quella. Poi tu piglierai la lancia di subito con la mano manca, et passerai con il destro innanzi ferendogli el peto con una lanciata.

234 62v Můžeš také vyběhnout na jeho pravou stranu a udělat stejný úder, jenž je nejjedinečnější a užitečný při boji jeden na jednoho. Odveta vypadá takto: Pokud ho uvidíš vyběhnout, ustup pravou nohou vzad, uchop své kopí levou rukou a protože nebudeš moci útočit, budeš dobrý (jako on), abys zranil. Můžeš na něj také bodnout kopím s pravou nohou vpředu, levou rukou pustit kopí a tlačit pravou paži na svou levou stranu tak, aby tvůj pravý bok byl přímo proti soupeřově tváři a hrot kopí se nacházel na tvé levé straně. Zde vyčkej, až zaútočí, a jakmile ti bodne kopím na bok, vyběhni levou nohou vpřed, tlač svou pravou ruku velmi vně na svou pravou stranu a tak ho vykryješ. Pak ihned uchop kopí levou rukou, vykroč pravou nohou vpřed a zaútoč mu kopím na hruď.

El contrario suo fia che mentre egli si scoprira per ripararsi, tu farai sembiante di tirare. Perche s´egli uenira uanti per far quello che facesti tu, egli si trouera tutto scoperto per cagione del sembiante da te fatto, & cosi lo potrai ferire di una lanciata a tua uoglia. Se uuoi anchora mettere di fuori el nemico per auantaggio, come tu lo uedrai con el piede manco innanzi, tu cangierai le mani la lancia tenente in guisa che la destra sia alla sinistra antiponuta, & cosi scorrerai con in piede destro innanzi. Ouero se tu hauessi la lancia con la mano destra innanzi cangierai la mano per ponere di fuori el tuo nemico, & quando lo uedrai con il piede destro innanzi conoscerai el nimico posto di fuori. Ma cotal cangiare di mano farai quando amenduo sarete dentro, per mettere di fuori el nemico, accioche nuocere non ti possi.

235 63r Odveta bude vypadat takto: Pokud vybíhá, aby se bránil, proveď naznačení útoku, protože pokud vykročí vpřed, aby udělal to stejné, cos udělal ty, bude díky tvé fintě totálně odkrytý a budeš naň moci bodnout kopím po své libosti. Pokud chceš připravit soupeře o výhodu, když ho uvidíš s levou nohou vpředu, změň ruce držící kopí tak, aby pravá byla před levou, a takto vyraz pravou rukou vpřed. Nebo pokud máš kopí s pravou rukou vpředu, změň ruku, abys mohl zvnějšku obejít svého soupeře, a když ho uvidíš s pravou nohou vpředu, budeš umět soupeře obejít zvnějšku. Ovšem tuto změnu ruky dělej jen tehdy, když budete oba uvnitř, abys soupeře obešel zvnějšku, takže ti nemůže uškodit.

Ma se tu hauessi la lancia & fossi assalito da uno che hauesse partigiana o ronca o spiedo o altra arma, tu piglierai la lancia nel mezzo et sodistara che tu habbi uno braccio di lancia di uantaggio, & di piu che la lunghezza della nemica arma & cosi serai sicuro che se tu uolessi con tutta la lunghezza della tua lancia combattere côtra una arma corta, egli piu ageuolmente la potrebbe

236 63v Ovšem pokud bys měl kopí a byl bys napaden někým, kdo má partyzánu, runku, kančí kopí nebo jinou zbraň, uchop kopí v polovině a to bude stačit, abys měl paži s kopím ve výhodě a při tom měl stále delší zbraň než soupeř. Buď si jist, že pokud bys chtěl bojovat s plnou délkou svého kopí proti krátké zbrani, mohl by ji soupeř snadněji odrážet a obíhat. A opakuji, co již bylo

urtare & correrti addosso, & replicando un´altra fiata il detto di sopra (chiudero el libro et faro fine) cioè che di tutte le armi hastate è uno proprio ferire, et quello & di punta.

Finito li Capitoli ouero generali Regole sopra la ualorosa & bellicosa Arte dello Schermire.

Impresso in Vinegia per Nicolo d´Aristotile detto Zoppino.
M D X X X I.

uvedeno výše (čímž uzavírám a zakončuji tuto knihu), že hlavním útokem všemi dřevcovými zbraněmi je bod.

237
63v

Konec kapitol neboli pravidel udatného a chrabrého umění šermu.

Vytištěno v Benátkách u Nicola d´Aristotile zvaného Zoppino.
1 5 3 1